TSS - SINAV TEKRARI

İ

İÇİNDEKİLER

ENDÜSTRİ DEVRİMİNE DOĞRU 2

SANAYİ DEVRİMİ 5

FRANSIZ İHTİLALİ 10

OSMANLI DEVLETİ ÇÖKÜŞ (YIKILIŞ) DÖNEMİ 15

1. DÜNYA SAVAŞI 26

KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ 30

CUMHURİYET DÖNEMİ – 29 EKİM 1923 33

- SİYASİ ALANDA İNKILAPLAR 33
- TOPLUMSAL ALANDA İNKILAPLAR: 40
- HUKUK ALANINDA İNKILAPLAR 40
- EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA İNKILAPLAR 41
- EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR 42

ATATÜRK DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA 44

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEM 1920-1939 47

- BARIŞIN SÜREKLİLİĞİNİ SAĞLAMA GİRİŞİMLERİ: 48
- LOKARNO DÖNEMİ 1925 – 1930: 48
- 1929 DÜNYA EKONOMİK BUHRANI VE DÜNYA'YA ETKİLERİ 50
- YIKILMA DÖNEMİ 1930-1939 51
  - SSCB: 51
  - JAPONYA 53
  - ALMANYA 53
  - İTALYA 54
  - İSPANYA 56

II. DÜNYA SAVAŞI - 1939 57

- KONFERANSLAR 60
- II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI 66
- II. DÜNYA SAVAŞINDA TÜRKİYE 67
  - TÜRKİYE - ALMANYA 67
  - TÜRK DIŞ POLİTİKASI 67
  - SAVAŞın TÜRKİYE'YE ETKİLERİ 68
  - 2. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDEKİ DİĞER GELİŞMELER 69

ENDÜSTRİ DEVRİMİNE DOĞRU

FEODALİZM:

- 3 Temel grup: savaşanlar, dua edenler, çalışanlar.
- Toplumda hiyerarşik düzen mevcut.
- **Soylular:** Toprak sahipleri, vergi alırlar, savaşlarda ordulara komutanlık yaparlar.
- **Din adamları:** Vergi alırlar. Din işleri ile uğraşırlar
- **Şehirliler:** Esnaf ve zanaatkarlar. Vergi verirler. Şehirlerde yaşarlar, kendilerine en yakın derebeyine bağlıdırlar. Savaşlarda askerlik yaparlar.
- **Köylüler:** Tarımla uğraşırlar. Vergi verirler. Savaşlarda askerlik yaparlar.
- **Serfler:** Hiçbir hakkı olmayan, toprakla alınıp satılan kölelerdir.

FEODAL YAPI:

- Kral(lar) var ama güçsüz.
- Toprak, zenginliğin anahtarı (derebey = landed lord)
- Gerekli olan her şeyi toprak üretiyor.
- Dua edenler, savaşanlar ve çalışanlar (Leo Huberman s.11)
- Kilise, Lord, köylü (vassal)
- Kilise manevi, soylular ise askeri koruma sağlar. Köylü ise bu iki grubu besler.
- **Çalışanlar:** iş ve yiyecek sağlar
- **Dua edenler:** ruhani koruma sağlar
- **Savaşanlar (lord):** Askeri koruma sağlar

FEODAL YAPININ BOZULMASI (SÜRECİN AŞAMALARI):

- Para var ama harcayamıyorlar.
- Ticaret küçük çapta ve mahalli boyutlarda
- Haçlı seferleri (amaç?)
- Ne kadar inanan, o kadar para…
- Yerel güvenliğin sağlanmasıyla ticaretin gelişmesi…
- Ticaret grupları/şehirleri (Venedik gibi/örn: Osm-Venedik-Bizans ilişk.) “Burgların oluşumu”
- Dua eden+savaşan+çalışan gruba bir de ticaret yapanlar eklendi.
- Ticaretle beraber paranın yayılması ve şehirlerin büyümesi
- Feodal yapı ile şehir yaşamı arasındaki fark (düzenin değişmesi)
- Şehirli = tüccar
- Feodal yapı= hapishane / şehir yaşamı =özgürlük
- Yeni ihtiyaçlar
- Şehir kanunları
- Toprak zenginliğine karşı para zenginliği
- Orta sınıf (burjuvazi) (bourgeoisie)
- Yönetime katılma imkânı
- Kilisenin ekonomi yasaları: “GÜNAHTIR” …
- “Faiz, tefecilik, hakkettiğinden fazlasını kazanmak yasak”
- “Devenin iğne deliğinde geçmesi zenginin cennete girmesinden daha kolaydır.”
- Kilise – Tüccar çatışması (Huberman s. 51-52)

- Kentlerin gelişmesiyle gıda ihtiyacının artması
- Lordların tarım arazilerini genişletmesi
- Köylü, ürettiğinin bir kısmını satıp para kazanmaya başlıyor. (köylü zincirlerini kırıyor)
- Kara veba
- **TARIM** → ticaret → kentleşme → **ENDÜSTRİ DEVRİMİ**
- *Kentteki özgürlükçü yaşam ve Rönesans'ın ortaya çıkışı*
- Kralın güçlenmesi
- Ulus-devlet anlayışının ortaya çıkması ve yükselmesi (s. 84-86-89)

RÖNESANS:

- Akıl, bilim, sanat, felsefe, özgür düşünce ortamı
- Matbaa ve kitapların tercümesi
- Mevcut şartları sorgulamaya başlamak

COĞRAFİ KEŞİFLER:

- Yeni ticaret yollarının, yeni toplumların, yeni ürünlerin, yeni kıtaların keşfi…
- Dogmaların yıkılması
- Kolonilerin kurulması
- Avrupa'ya altın girişi ve paranın değerinin azalması…

EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER:

- Feodalizm yıkılırken merkezi gücün/devletlerin güçlenmesi
- Krallık yükseliş dönemindeyken:

Kralların daha fazla güç kazanmak için devalüasyon yapmaları
Fiyatların yükselmesi

- Feodal ekonomi yerine geçen yeni ekonomide:

Zenginliğin anahtarı toprak değil, paradır.
Krallar daha fazla para için altın madenlerindeki üretimi teşvik etti.
Altın ve gümüşü ülke içinde tutmaya gayret gösterdi.

- Paranın değeri arttıkça, Coğrafi keşiflerin değeri anlaşılmaya başlandı.
- Ticari devrim (Huberman s.106)
- Şirketlerin kurulması
- Bankerlerin siyasi yaşamda etkisi
- İspanya üzerinden Avrupa'ya altın girişi ve paranın değerini kaybetmesi
- Ülkeler ve tüccarlar arasında rekabet ve savaş

Kazananlar:

- Tüccarlar
- Uzun vadeli kiracılar
- Bankerler

Kaybedenler:

- Hükümetler
- Ücretli işçiler
- Uzun vadeli toprak kiraya verenler
- Küçük çapta ticaret yapan tüccar
- Toprağını uzun süre kiralayarak zarar eden Lordalar ve kira sahipleri topraklarını (tarım arazisi ve meraları) çevirerek/çitleyerek kiracının toprağı terk etmeye zorlaması…

MERKANTİLİZM (MERKANTİLİST EKONOMİ):

- Ne kadar para o kadar zenginlik…
- Parayı ülke içerde tutmaya çalışıyorlar!
- Arz- Talep dengesi
- İhracatı artır, ithalatı azalt!
- Pazar kapışması (Huberman s.150)
- Mal üretimini hızlandırmak için ülkedeki endüstriyi geliştir!
- Tarım ürünü yerine endüstri ürünü daha değerli görülüyor
- Kalifiye elemanların ülke içinde tutulmaya çalışılması
- Devlet teşviki, primler verilmesi, gemiciliğin geliştirilmesi
- İç pazarı canlı tutmak için ithal mallara gümrük uygulanması
- Kolonilerden alınan hammaddenin işlenmiş mamul olarak tekrar kolonilere yüksek fiyattan satılması
- Köle ticaretinin artması
- Merkantilist savunu:
- Gelişen endüstriyle beraber istihdamın artması
- Ülkenin zenginleşmesi

MERKANTİLİST EKONOMİNİN ELEŞTİRİSİ:

- İthalat sınırlandırılınca ülke içi fiyatlar artıyor.
- Altın ve gümüşün sadece içeride tutulması (paranın çoğalması fiyatları yükseltir
- Fiyatların yükselmesi halka zarar verir
- Fiyatlar yükselirse hedeflenen ihracat yapılamaz.
- İhraç ürünleri üreten işçiler işsiz kalır.
- Paranın durağan halde biriktirilmesi yerine piyasada dengeli şekilde dolaşımı ekonomik açıdan daha mantıklıdır.
- Önemli olan ihracat ve ithalat dengesinin kurulmasıdır.
- Üretimde belli ürünlerin teşvik edilip belli ürünlerin yasaklanması ya da teşvik edilmemesi halkı ekonomik olarak sorunlarla karşı karşıya bırakır.
- Belli üretim branşları gelişemedi… (Örn:tarım)

"Laissez faire laissez passer":

- Fizyokratlar
- Fransız tarım savunucuları

- Tarımsal üretimin sanayi üretiminden daha verimli olduğunu savunan ve merkantilist ekonomiyi eleştiren grup/okul
- Serbest ticareti savunuyorlar
- Liberal ekonomik düşünce
- Fransız burjuvaların soyluların kayırılmasına tepkisi
- Burjuvazinin alt sınıfı kışkırtması ve devrim hareketinde bunlardan faydalanması
- 1789 Fransız Devrimi
- Kardeşlik, eşitlik, adalet gibi kavramların yayılması

ENDÜSTRİ DEVRİMİNİN ARAÇLARI:

- Kapitalist üretim
- Sermaye?

Nasıl birikti: Ticaretle, keşifle, koloni hareketleri, köle ticareti

- İş gücü?

Nasıl oluştu?
Çevirme (enclosure) 16. ve 18. yylarda
Fabrika sistemi (el tezgahlarının mücadeleyi kaybetmesi…)
Buhar makinası (James Watt, İngiltere)

- Dinin/mezheplerin dönüşümü ve desteği

SANAYİ DEVRİMİ

- Coğrafi Keşifler
- Rönesans
- Reform
- Aydınlanma Çağı

Fikir hayatı gelişti: Fransız İhtilali
Bilim hayatı gelişti: Sanayi devrimi

SANAYİ DEVRİMİ (ENDÜSTRİ İNKILÂBI):

Rönesans Hareketleri, Aydınlanma Çağı ve Fransız İhtilâli'nin etkisiyle 18. yüzyıl Avrupası'nda üretim faaliyetlerinde makineleşmenin gerek sanayi kollarında gerekse tarımsal alanda meydana gelmesine denir.

NEDENLERİ:

Düşünsel nedenler: 16. ve 17. Yüzyıldaki dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceler.

Sosyo – ekonomik nedenler:

- **Hızlı nüfus artışı:** 16. yüzyıldan başlayarak Avrupa'nın nüfusunun hızla artması ve hazır işgücünün oluşması. Yeni kurulan fabrikalarda çalışabilecek bir sınıf.
- **Yaşam düzeyinin yükselişi:** Lüks tüketim mallarının alt sınıflar için doğal gereksinim olmaya başlaması. Bu nedenle üretimin artırılması için arayışlar başladı.
- **Sömürgecilik:** Avrupa ülkeleri yeni koloniler oluşturarak buradan getirdikleri malları sanayide kullanmaya başladılar, işlediler ve tekrar sömürgelere sattılar.

- **Kapitalizm:** Orta sınıfın zenginleşmesi sürecine paralel olarak sermaye birikimi oluşmaya başladı. Böylece yeni yatırım alanları aranmaya başlandı.

TAŞIMA VE TEKNOLOJİ ALANINDA GELİŞMELER:

- 1763'de James Watt, İskoçya'da buharla çalışan makineyi buldu.
- 1807'de Robert Fulton adındaki Amerikalı buharlı makineyi gemilere uyguladı.
- 1840'da ilk düzenli okyanus ötesi buharlı gemi seferleri başladı.
- 1812 tarihinde ilk kez buharlı makine lokomotiflerde kullanılmaya başlandı.
- 1844'de Samuel Morse Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk ticaret amaçlı telgraf servisini hizmete soktu.
- 1876'da Alexander Graham Bell telefonu buldu.

TARIM TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELER:

- Almanlar pancardan şeker çıkarma tekniğini buldu.
- Bir Alman kimyager suni gübreyi yaptı.
- 1834'de bir Amerikalı mühendis bir biçerdöver icat etti.
- 1870'lerden sonra konserve yiyecek imalatı hızlı bir biçimde arttı.

SANAYİ DEVRİMİ GELİŞMELER:

- 1830–1860 arasında İngiltere'de kömür üretimi hızla arttı.
- Maden rezervlerinin işlenmesine yönelik gelişmeler yüksek demir ve çelik talebinin karşılanabilir duruma gelmesine yol açtı.
- 1800–1830 arasında köprü, kanal, demiryolu vb. gibi inşaatlar hızla arttı.
- 1850'lerde Sanayi Devrimi tüm Avrupa'ya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yayıldı.

SANAYİ DEVRİMİ AŞAMALARI:

Birinci Aşama: 1870 Makineleşme Çağı

- Makine kullanımının yaygınlaşması sonucu, **büyük fabrikaların** ortaya çıkmasıdır.
- Tarım işçilerinin toplumundan fabrikalarda üretim yapan nüfusa doğru bir değişim olmuştur. Fabrikaların temel enerji kaynağı kömürdür.
- İngiltere'nin sahip olduğu zengin kömür yatakları bu devletin öteki devletler üzerinde ekonomik üstünlük sağlamasına neden oldu.
- Buhar, demir ve kömürün birleşmesi demiryolu çağını da açtı.

Demiryolları:

- Eskiden hem ticareti hem de savaşı kısıtlamış olan kötü karayollarının yerini aldı.
- Ticareti canlandırdı, savaşı hızlandırdı.
- I. Dünya Savaşı'nda savaşan devletlere temel lojistik desteği sağladı.
- Almanya'da savaş planları, trenlere bindirilecek birliklerin ne zaman nerede olacağı üzerine yapıldı.
- 1870 sonrasında yaşamın her alanını etkilediği gibi, siyasal ve ekonomik bakımdan güçlü merkezi devletlerin de kurulmasını sağladı.

İkinci Aşama:

- 1870'ler sonrası temel hammadde ve enerji kaynaklarında değişiklik ortaya çıktı.
- Kömür ve demir'in yanında, çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddeler de üretim sürecine sokuldu.

Üçüncü Aşama:

- Bilgisayarın keşfi ve ileri teknolojik gelişmeler.
- İnternet ağı ile iletişimin maksimum düzeye ulaşması, sermaye ve pazar ekonomisinin hızla kıtalararası yer değiştirmesi küreselleşmeyi doğurmuştur.

SANAYİ DEVRİMİNİN İNGİLTERE'DE BAŞLAMASININ NEDENLERİ:

- Anayasal monarşi düzeni (Bu düzenin temelinde mülkiyet hakkının ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması yatar).
- Borsa ve bankacılık sektörleri diğer ülkelerden ileri.
- Parlamento, iç piyasada özgür rekabeti önleyici bütün engelleri kaldırmış.
- Kömür ve demir yönünden zengin yeraltı kaynaklarına sahip.
- En büyük sömürge imparatorluğu.
- Donanması ve güçlü ticaret filoları var.
- Rönesans döneminden beri dokumacılık sanayisinin başı.

PAMUK:

- Pamuk sömürge ticaretinin yan ürünüydü.
- Avrupa'nın bildiği tek saf pamuklu sanayi Hindistan' daydı.
- Güney Asyalı işçiler kadar el çabukluğu olmayan Avrupalılar, pratik yollarla makineler geliştirmeye başladılar.

Uçan mekik:

- 1733'te bir dokuma ustası, tekerlek üstünde ileri-geri hareket edebilen bir mekik yaptı.
- Dokuma hız kazanmış, ama iplik üretme hızı aynı kalmıştı.
- Pamuklu sanayindeki makineleşme, iplik eğirme ve dokuma arasındaki dengesizlikten doğmuştu.

SANAYİ DEVRİMİNİN SONUÇLARI:

- Üretim arttı, büyük işletmeler ortaya çıktı.
- Hammadde ve pazar arayışı arttı SÖMÜRGECİLİK
- Aletin yerini makineler aldı.
- Emek gücü azalırken üretim arttı.
- Fazla üretim, gelirin artmasını ve ucuzluğu sağladı.
- Ulaşım teknolojisindeki gelişmeler uluslararası ticareti artırdı.
- Büyük fabrikaların kurulması "işçi sınıfı" nın ortaya çıkmasını sağladı.
- Fabrika sahipleriyle, işçiler arasında yeni sosyal ilişkilerin doğmasına neden oldu. (İşçi-İşveren)

- İşçi sınıfının ortaya çıkmasıyla bu sınıfı savunan “sosyalist” düşünce akımı ortaya çıktı.
- Kentler, endüstri ve ticaret merkezleri haline geldi. Avrupa nüfusunun büyük bir çoğunluğu kentlere göç etmiş böylece kentleşme artmıştır.
- 1820’lerde Auguste Comte tarafından modern Sosyoloji Bilimi ortaya çıktı.

Batının Toplumsal Sınıf Yapısındaki Değişimler:

- Sanayi devrimi Avrupa'da burjuva sınıfının yapı değiştirmesine ve yeni bir işçi sınıfının doğmasına yol açtı.
- Burjuva sınıfı artık her ülkede en zengin sınıfı oluşturuyordu. Eski burjuva sınıfına şimdi fabrika sahipleri de katılmıştı.
- Ülkelerin çoğunda orta sınıf pek çok siyasal ve sosyal haklardan mahrumdular.
- Avrupa'da sanayi devrimi öncesinde de bir işçi sınıfı vardı. Bu sınıf her zaman çoğunlukta ancak bilinçsiz durumda idi.
- Sanayi devrimi sonucunda işçi sınıfı bilinçlenmeye başladı. Toplumların hemen hepsinde en kalabalık sınıfını oluşturdu.
- Siyasal açıdan oy hakları yoktu. Sendikalaşma ve grev yasaktı. Ancak işçiler artık bu durumun farkında ve bilincindeydiler.
- İşçi sınıfı, yoğunluğuna karşın ekonomik ve siyasal haklardan mahrumdu.
- Ücretleri düşük, yaşama ve çalışma koşulları çok kötüydü.
- Çalışma saatleri uzun, fabrikalar havasız ve her türlü sağlık koşullarından uzaktı.
- Çocuk ve kadın işçiler

Sosyalizmin Gelişmesi:

- Sanayi devriminin yarattığı işçi sınıfı hakları ile ilgili olarak sosyalizm görüşü ortaya çıktı.
- Karl Marx ve Friedrich Engels sosyalizmi geliştirerek bilimsel sosyalizmi ortaya koydular.
- Toplumdaki uzlaşmaz sınıflar (burjuvazi ve proletarya) arasındaki çatışma daha çok keskinleşti.
- Sosyalizm, komünist topluma geçiş için bir araç olarak kabul edildi.

Kentleşme Ve Nüfus Artışı:

- Sanayileşme sayesinde tarım makineleşmiş, böylece aynı miktar toprak daha fazla insanı besleyebilir hale gelmişti.
- Kent sanayi tarım sektörü dışındaki insanlara iş sağlayarak daha fazla insanı besleyebilir duruma gelmişti.
- Gecekondu bölgeleri büyüdü. Bu bölgeler havasız, pis ve kalabalıktı.
- Sanayi devrimi kentlerde nüfus yığılmalarına da neden olmuştur. (Kentleşme sorunları.)
- Çarpık kentleşme
- Kentsel dönüşüm projeleri
- Doğanın tahribi

Kitle Toplumu:

- İşçilerin fabrikalarda toplanması ve fabrikaların da kentsel alanlara yığılmasıyla giderek kentler kırsal alanları yutmaya başladı.
- Tıp bilimindeki yeniliklerle ortaya çıkan nüfus artışı ve bu nüfusu doyurmak için gıda maddesi bulma çabaları kitle toplumunun oluşmasına zemin hazırladı.

Panter Sıçrayışı (Sömürgecilik Anlayışı):

- **EMPERYALİZM:** Sanayileşmenin getirdiği hammadde ihtiyacı ve mamül mallara pazar bulma çabası hızla sanayileşen devletleri daha yoğun emperyalist (sömürgeci) politikalar izlemeye itti.
- Ticari alanda İspanya ve Portekiz'in yerini Sanayi devrimini gerçekleştiren devletler alır.

Uluslararası Rekabet:

- Sanayi devrimini sırasıyla İngiltere, Hollanda, Belçika Fransa ve ABD gerçekleştirir.
- Ülkeler doğal kaynak ve pazar kapmak için adeta yarışmaya başladılar.
- Almanya ve İtalya siyasal birliğini tamamlayarak sömürge yarışına girerler.
- Sanayileşen ülkeler arasında başlayan rekabet ve gerginlik gitgide artan bir hızla, kanlı ya da kansız savaşlarla, günümüze kadar sürecektir. (I. ve II. Dünya Savaşları, Soğuk Savaş dönemi…)

Çevre Felaketleri ve Küresel Isınma:

- Sömürgecilik ve günümüz kapitalizminin empoze ettiği kitle mesajı **'Daha Fazla Tüket!'** ile birlikte artan ihtiyaç fazlası tüketim, refah toplumlarının bilinçsiz ve aşırı kaynak kullanımları gibi birçok etken sonucu insanoğlunun faydası için önemli görünen sanayi devrimi aynı zamanda çevre felaketlerinin de başlangıcı oldu.
- Asit yağmurları, Çernobil faciası, iklim değişiklikleri, kuruyan göller, nesli tükenen canlılar, buzulların erimesi, sel felaketleri, kuraklık, salgın hastalıklar, göçler ve su savaşları gibi pek çok yaşanan ve yaşanacak senaryolar sanayi devriminin sonucudur.

SANAYİ DEVRİMİ ÖNCESİ AVRUPA (18. yy):

- İnsanların büyük çoğunluğu köylü.
- Toprağın işlenişinde kullanılan araçlar yalın.
- Alınan ürün yetersiz.
- Ulaşım araçları yalın.
- İnsanların çoğunluğu, yaşadığı bölgenin dışına pek çıkabilmiş değil.
- İnsanların büyük çoğunluğu okur-yazar değil.
- Kültür bir azınlığın elinde (Soylular, kilise adamları, burjuvazi)
- Kitaplar onlar için yazılmakta, sanat eserleri de onlar için yaratılmakta.

SANAYİ DEVRİMİ VE AVRUPA:

- Üretimde aletin yerini makine aldı; seri üretime geçildi.
- Üretim patlaması var; uluslararası ticaret hızlı.
- Büyük şirketler kuruldu; sermaye birikimi yoğunlaştı.
- Büyük üniteli fabrikalar kuruldu; yeni bir sosyal sınıf doğdu (işçi sınıfı).

- Köyden kente göç var; kentleşme hızlı, dünyanın ilk gecekonduları görülür.
- Hammadde ve pazar yarışı var. Sanayileşen ülkeler arasında rekabet görülür.
- Emek ve sermaye arasında çelişkiler yoğun; işsizlik artmakta, diğer yandan teknolojide yenilikler görülmekte.
- İşsizliğin artması, işgücünün önemli olmasına karşın ucuz olmasına yol açtı.
- İşçi sınıfı kendini korumak için sendikalaşmaya başladı.
- Uluslararası ekonomik ve kültürel ilişkiler yoğun.
- Sosyalizm ve Liberalizm gibi düşünce akımları etkin.

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM SONUCUNDA;

- Bu çifte devrim tek tek ve birlikte, karşılıklı etkileşim içinde hareket ederek toplumsal yapının değişimine, dönüşümüne neden oldu.
- Dönüşümü gerçekleştirmeyenler sömürge ya da yarı sömürge durumuna düştüler. 3. Dünya ülkeleri
- Batı, uygarlık denilen kavramla özdeş tutuldu.
- Bir yandan Batı'nın getirdiği sistem zorla veya gönüllü olarak benimsenirken, diğer yandan da bunlara karşı direnç oluştu.
- Çok uluslu devletlerden biri olan Osmanlı İmparatorluğu da ulusçuluk, sanayileşme, ve modernleşme eğilimlerinden etkilenerek çözülmeye ve dönüşmeye başladı.

SANAYİ DEVRİMİ'NİN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ:

Avrupa'dan bol ve ucuz malların gelmesiyle;

- Küçük atölyeler kapandı, işsizlik arttı, üretim azaldı.
- Dış borçlar arttı.
- İstibdat Devri'nde (1878 - 1908), Düyûn-u Umumiye Teşkilâtı (Genel Borçlar Dairesi) açıldı.

FRANSIZ İHTİLALİ

- Fransa'daki mutlak monarşinin devrilip, yerine cumhuriyetin kurulması ve Roma Katolik Kilisesi'nin ciddi reformlara gitmeye zorlanmasıdır.
- Avrupa ve Batı dünyası tarihinde bir dönüm noktasıdır.
- Milliyetçilik akımını başlatan en büyük etkendir.
- İhtilalin çıkmasında aydınlanma çağının etkisi olmuştur.
- Burjuva (tüccar-orta) sınıfın çalışmaları ile çıkmıştır.
- Fransız burjuvası 'parlamenter monarşi rejimi' altında yönetime katılmayı istemektedir. (İngiliz modelindeki gibi)
- Merkezi otorite ülkenin içinde bulunduğu evrimsel süreci kavrayamamıştır.
- Eski yöntemlerle sorunları halletme yoluna gitmiştir.

NEDENLERİ:

Siyasi:

- Mutlakiyet rejimi

Sosyal:

- Halkın; Soylular, Rahipler, Burjuvalar, Köylüler olmak üzere dört sınıfa ayrılması.
- Soylular ile rahipler, büyük ölçüde toprağa sahip olurken, siyasi yetkileri de ellerine geçirmişlerdi.
- Ticaret ve sanayinin gelişmesiyle zenginleşen burjuva sınıfı siyasi haklardan yoksundu.
- Köylüler, ekonomik ve siyasi bakımdan yetkileri yoktu.

Fransız Aydınlarının Etkisi:

- 18. yüzyıl "AYDINLANMA ÇAĞI" dır.
- Aydınlanma Felsefesi;

 Mantık, köklü gelenekleri ve siyasal rejimin baskısını ortadan kaldırmalıdır.

 Özgürlük tüm alanlarda olmalıdır.

- Fransız aydınları Aydınlanma Çağı'na özgü düşünce akımlarını toplumları açısından ele almışlardır.

 JEAN JACQUES ROUSSEAU; toplumsal barış ve eşitlikten yanadır. Çoğunluğun iradesinin (halk egemenliği) hâkim olması gerektiğini savunur.

 MONTESQUIEU; toplumbilimci ve ekonomist olup kuvvetler ayrılığı ilkesini, monarşik yönetim yerine meşruti yönetimi savunmuştur. Liberalizmin babasıdır.

 DİDEROT; Feodal- Dinsel İdeolojiyi eleştirmiştir. Kanun önünde eşitlik, düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmuştur.

 VOLTAIRE; eşitsizliğin kaynağını dinde bulmaktadır. Parlamenter sistemi savunmuştur.

- Eserlerinde vatan, vatan sevgisi, ulus, ulusçuluk, ulusal egemenlik, eşitlik, insan hakları, hukuk devleti, cumhuriyet, demokrasi, liberalizm, laiklik gibi pek çok kavramı ortaya atarlar.
- Bu filozofların ortaya attığı düşünceler burjuva ideolojisini desteklemiş, dolayısıyla da Fransız İhtilali'nin alt yapısını oluşturmuştur.

 LOCKE, HUME, ROUSSEAU, DİDEROT, VOLTAİRE, MONTESQUİEU

Ekonomik:

- Köylünün ekonomik açıdan sefalet içinde olması
- Devletin uzun ve sık savaşlara girişmesi
- Kralın keyfi harcamaları
- Halktan alınan vergilerin artırılması

Dış Etkenler:

- İngiltere ve ABD'de meydana gelen demokrasi hareketleri

İHTİLAL:

- Kral bozulan ekonomiyi düzeltmek amacıyla uzun süredir kapalı bulunan Etats Generaux'un toplanmasını sağladı.
- Mecliste köylüden alınan verginin arttırılmasına dair bir kararın çıkması ihtilalin patlak vermesine neden olmuştur.
- Eşit oy hakkının olmadığı bu mecliste, halk temsilcileri halkın %96'sını temsil ettiklerini vurgulayarak Etajenero'ya "Milli Meclis" adını verdiler.
- Bunun üzerine kral meclisi kapatmaya kalkıştıysa da bunu başaramadı.
- Ayaklanan Paris halkının "Bastille" hapishanesini yakması olayın daha da büyümesine neden oldu. Bastille Hücumu (14 Temmuz 1789)
- Toplanan Milli Meclis "Kurucu Meclis" adını aldı. Yeni anayasayla birlikte "İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi" yayınladı.

İnsan Hakları Bildirgesi:

İnsanlar, özgür ve hukuki bakımdan eşit doğarlar ve yaşarlar.

Her siyasi topluluğun amacı insan haklarını korumaktır. Bu haklar, özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnme hakkıdır.

Egemenlik milletindir. Hiçbir kişi ve kuruluş, milletçe verilmeyen bir hakimiyeti kullanamaz.

Hakimiyet ancak kanunla sınırlıdır.

- 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi hem her insanın insan olduğu için sahip olduğu hakları, hem de yurttaşların yurttaş olduğu için sahip olduğu hakları ilan eder.
- İnsanın insan olduğu için bazı haklara sahip olması evrenselci bakış açısını yansıtır.
- Yurttaşlar dışındaki kişilerin yani yabancıların yurttaşlık haklarına sahip olmaması ulusçu bakış açısını ifade eder.
- Yaklaşık 7.000 kadın ekmek isteyerek Versay Sarayı'na kadar yürüdü.
- Avusturya'ya kaçmaya çalışan ancak Varennes'da yakalanan kral ailesi Paris'e geri getirildi.
- 10 Ağustos 1792'de gönüllü askerler ve şehirliler Tuileries Sarayı'nı basarak kraliyet ailesini yakaladı ve Temple Kulesi'ne kapattı.
- Sadece 1793-1794 yılları arasında 18000 ile 40000 arasında kişi Giyotin ile idam edildi.

NAPOLYON:

- İhtilâlden sonraki karışıklıklara, Mısır'da Osmanlılara karşı başarısızlığa uğrayan ve oradan gizlice kaçarak Fransa'ya gelen General Napolyon Bonapart son verdi.
- 1802'de yaptırdığı halk oylaması sonucu direktuvar yönetimine son vererek ömür boyu konsül seçilir.
- İç karışıklığa son vererek ülke içinde güveni ve düzeni sağladı.
- İngilizlerle anlaşarak İhtilâl Savaşları'nı bitirdi.
- Ama iktidar hırsı sınır tanımaz.
- 1804'de imparatorluğunu ilan eder.

SİYASET VE SANAT:

- Beethoven Napolyon'u düşünerek bestelediği "Eroica"yı (kahramanlık senfonisi) ona adamaktan vazgeçer.

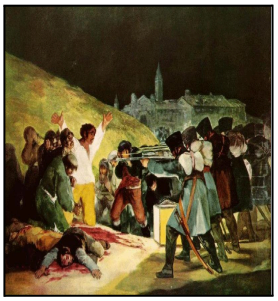
- **Eugene Delacroix - Fransız İhtilali:**

 Fransız İhtilali'ni konu alan en önemli resimlerden biridir.

 Delacroix bu eserinde bir hareket duygusu yaratabilmeyi başarmıştır.

 Fransız Bayrağı'nı taşıyan kadın özgürlüğün sembolüdür.

 Ressam özgürlüğü böyle yarı çıplak gösterdiği için eleştirilmişti.

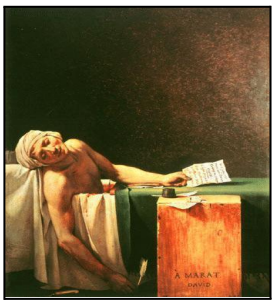

- **Francisco Goya – İsyancıların Ölümü:**

 Goya ruhundaki isyancı yönünü ortaya çıkarmıştır.

 Ressamın bu resminde Fransız askerleri, özellikle ışıklandırdığı İspanyollara nişan almıştır.

 Bu resim Goya'nın en önemli yapıtlarından biridir.

- **Jacques-Louis David - Marat'ın Ölümü (1793)**

 David, Fransız Devrimi'nin sanatçısıydı.

 Resimlerini devrimi yüceltmek ve Roma ihtişamına benzer bir etki yaratmak için yapmıştı.

 David Klasikçilik ideallerine dönüş fikrinin öncülerindi.

<u>İHTİLALİN SONUÇLARI:</u>

- Mutlak krallıkların yıkılabileceği ortaya çıktı.
- Demokrasi, Kıta Avrupası'nda da gelişmeye başladı.
- Egemenliğin halka ait olduğu kabul edildi.
- Milliyetçilik, eşitlik, özgürlük, adalet, insan hakları ve kardeşlik kavramları yaygınlaşmaya başladı.
- Avrupa mutlak yönetimleri ile Fransa arasında savaşlar çıktı.
- Milliyetçilik ilkesi, siyasi bir karakter kazanarak, çok uluslu devletlerin parçalanmasında etkili oldu.
- **Feodalizm tarihsel sürecini tamamlayarak yerini kapitalist ekonomik sisteme bıraktı.**

- Dağınık halde bulunan milletler, siyasi birliklerini kurmaya başladılar.
- Burjuva sınıfı güçlendi.
- Laik hukuk kuralları ve liberal ekonomi ilkesi yaygınlaştı.
- Yeni Çağ sona erdi, Yakın Çağ başladı.

FRANSIZ İHTİLALİ SONRASI AVRUPA:

- Fransa ihtilalden sonra, Napolyon yönetiminde büyük bir güç durumuna geldi.
- Napolyon'un amacı: Fransa'yı Avrupa'nın en güçlü devleti yapmak, İhtilal fikirlerini yaymaktı.
- **Avrupalı devletler ise mutlakiyetçi yapılarını korumak istiyorlardı.**

İHTİLAL SAVAŞLARI (1792 – 1815):

- Fransa X Avusturya, Prusya, İngiltere, Rusya

Sebepleri:

- Fransa ekonomisinin büyük bir gelişme göstereceğinin düşünülmesi
- Fransa'nın uluslararası ticaret alanında çok güçlü bir rakip olarak görülmesi
- Fransız askeri gücünün güçlenmesini önleme düşüncesi

VİYANA KONGRESİ (1815):

- Viyana Kongresi ile Avrupa'nın siyasi durumu yeniden düzenlenmiştir.

Özellikleri:

- Metternich Planı (İmparatorlukların korunması)
- Sınırların çizilmesinde milliyet prensibine dikkat edilmemiştir.
- Oluşturulan statü kalıcı olmamıştır.
- Avrupa'da yeni ihtilaller yaşanmıştır: 1830, 1848 İhtilalleri

1830 İHTİLALLERİ:

- Fransa Kralı X. Şarl'ın meşrutiyeti iptal ederek mutlak monarşiyi kurmak istemesi üzerine meşruti yönetim yanlıları ayaklandı.
- Lui Filip yeni kral seçilerek mutlak monarşiye geçiş engellendi.

LİBERALİZM:

- Bütün bireylerin özgürce yaşaması gerektiğini öngören bir sistemdir.
- Toplum bireylerden oluşur; bireyin mutsuzluğu, toplumun mutsuzluğudur.
- Ekonomik sistem üzerindeki devlet müdahalesinin azaltılmasını savunur.

1848 İHTİLALLERİ:

Nedenleri:

- Avrupa'da milliyetçilik hareketleri ve liberalizmin güçlenmesi.

- Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan işçi - işveren çatışmaları. (Sosyalizm)

1848 İhtilalleri Avrupa'da cumhuriyet rejiminin yayılmasına neden oldu.

1830 VE 1848 İHTİLALLERİNDEN SONRA GÜÇLENEN AKIMLAR:

- Liberalizm
- Sosyalizm
- Nasyonalizm (Milliyetçilik)

Sosyalizm (**toplumculuk)**, iktidar ve üretim araçlarının halk tarafından kontrol edildiği bir toplum fikrine dayanan düşünce sistemidir.

Liberalizm, Sosyalizm, Demokrasi, Milliyetçilik, Laiklik: Bu akımların hepsi FEODALİZME karşı çıkmıştır.

Charles Dickens - İki Şehrin Hikayesi, Victor Hugo - 1793 Devrimi, Victor Hugo – Sefiller, Eric Hobsbawm - Devrim Çağı Fransız Devrimi'ni konu alan kitaplar

FRANSIZ İHTİLÂLİ'NİN OSMANLI İMPARATORLUĞU'NA ETKİLERİ:

Olumsuz Etkileri:

- Çok uluslu olan Osmanlı Devleti miliyetçilik akımının etkisiyle parçalanmıştır.

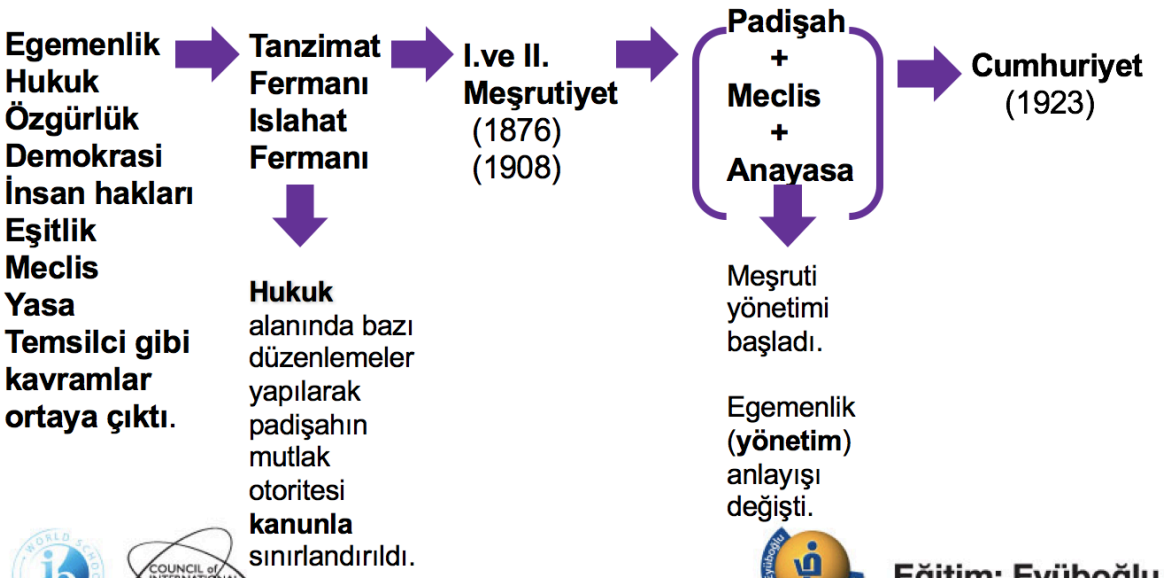
1812 Bükreş Antlaşması'yla ilk kez Sırplar ayrıcalık kazanmış,
1829 Edirne Antlaşması'yla ilk kez Yunanlılar bağımsızlıklarını kazanmıştır.
1878 Berlin Antlaşması'yla Sırplar, Eflak- Boğdan (Romenler) ve Karadağlılar bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.
1908'de Bulgarlar bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.
1912'de I. Balkan Savaşı sırasında Arnavutlar bağımsızlıklarını kazanmışlardır.
Dünya Savaşı sırasında ise Araplar imparatorluktan ayrılmıştır.

Olumlu Etkileri:

- Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, I. Meşrutiyet'in ilanı, II. Meşrutiyet'in ilanı gibi demokratikleşme hareketleri olumlu etkileri olmuştur.

OSMANLI DEVLETİ ÇÖKÜŞ (YIKILIŞ) DÖNEMİ

- Fransız İhtilali'nin etkisiyle Osmanlı'dan ayrılan Balkan ulusları Osmanlı'nın TOPRAK, VERGİ, PARA kaybına ve çöküşüne neden oldular.
- Bunun yanı sıra; ihtilal ile Osmanlı aydını, aşağıdaki kavramlarla tanışmış, demokratikleşme sürecini başlatmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu	Avrupa'da Gelişmeler
Mutlak Monarşi (Padişah)	Ulusal egemenlik
Teokratik devlet (İslam hukuku)	Laik devlet
Çok uluslu devlet	Ulusçuluk
Askeri devlet	Adalet, eşitlik
Tarım toplumu	Sanayi Devrimi
	Liberal Demokrasi

YÖNETİM ŞEKİLLERİ:

- **Monarşi:**

Mutlak Monarşi (Mutlakiyet)

Meşruti Monarşi (Meşrutiyet)

- **Oligarşi:**

Teokrasi

Aristokrasi

Burjuvazi

Diktatörlük

- **Demokrasi:**

Klasik demokrasi

Temsili – modern demokrasi (Cumhuriyet)

SANAYİ DEVRİMİ VE OSMANLI:

- Sanayide gelişemeyen Osmanlı, Avrupa'nın **HAMMADDE** ve **PAZAR** kaynağı yani **sömürgesi** durumuna düşmüştür.
- Panter sıçrayışı (sömürge anlayışı)
- Avrupa'dan bol ve ucuz malların gelmesiyle; Küçük atölyeler kapandı, işsizlik arttı, üretim azaldı.
- Dış borçlar arttı.
- İstibdat Devri'nde (1878- 1908), Düyûn-u Umumiye Teşkilâtı (Genel Borçlar Dairesi) açıldı.
- Sömürgecilik nedeniyle Osmanlı Devleti'nin bazı toprakları Avrupa devletleri tarafından işgal edildi: 1830- Cezayir-Fransa, 1881- Tunus-Fransa, 1878- Kıbrıs- İngiltere, 1882- Mısır-İngiltere, 1912- Trablusgarp-İtalya

DÖNEMİN POLİTİKALARI:

- Avusturya ve Rusya ile yapılan savaşların temel nedeni ekonomiktir. İki devletin de amacı Akdeniz'e inmek ve sömürgecilik yarışına katılmaktı. 19. yüzyıldan itibaren de milliyetçilik akımından yararlanma yoluna gitmişlerdir (panislavizm).
- Fransa ise, elde ettiği kapitülasyonları korumak ve daha da genişletmek amacıyla Osmanlı ile dostça geçinmeye çalışmıştır.
- İngiltere, Kapitülasyonları elde etme yolunda iki yüzlü politika izlemiştir:

 1876 yılına kadar Osmanlı toprak bütünlüğünden yana bir politika izledi. Böylece sömürgelerine giden yolu güvence altına alıyordu.

 1876'dan itibaren Osmanlı - Almanya yakınlaşması ile bu politikayı terk etti .

 Kıbrıs ve Mısır'ı işgal etti, Ermenileri desteklemeye başladı.

- XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti toprak bütünlüğünü korumak amacıyla DENGE POLİTİKASI takip etti.
- Almanya, Osmanlı Devleti'ne yakınlaşma politikası izledi. Amacı: İngiliz sömürgelerine giden yolu kontrol etmek, Halifeliğin gücünden faydalanmak, Osmanlı Devleti'nin kaynaklarını kullanmaktı.

19.yy. Özeti	AVRUPA	OSMANLI
1800 1840	*Napolyon yayılmacılığı * 1815 Viyana Kongresi Monarşizm / Liberalizm * 1827 Navarin Olayı Liberalizmin yükselişi * 1830 İhtilâlleri Monarşizmin çöküşü	* Sırp isyanı * Panislavizm, Rusya, Balkanlar * Yunan isyanı / Megola idea * Kavalalı- Mısır isyanı * Boğazlar sorunu * II. Mahmut'un reformları
1840 1870	* Sanayi devriminin sonuçlarının görülmesi Rafine üretimi ve yeni toplumsal sınıflar * Kapitalizm / Komünizm * 1848 İhtilâlleri Sosyal devlet anlayışı İş güvenliği ve iş hukukunun doğuşu * Süveyş Kanalı'nın açılması * İngiltere ve Fransa'nın sömürgeciliği	* Tanzimat dönemi Fermanlar Azınlık hakları sorunu * Genç Osmanlılar Osmanlıcılık ideolojisi * Kırım Savaşı ve Paris Antlaşması İngiltere ve Fransa'ya duyulan güvenin sorgulanması * Borçlanmanın başlaması * Anayasacılık hareketi
1870 1900	*Almanya ve İtalya'nın kurulması * Bismark'ın Avrupa siyaseti Üç'lü imparatorlar ligi Bloklaşma * İngiltere ve Fransa'nın güvenlik ittifakı arayışlarına girmesi	* 1876 Kanun-ı Esasi'si ve I. Meşrutiyet * Osmanlı- Rus Savaşı (93 Harbi) * Parlamentarizm * II. Abdülhamit İstibdat Panislamizm * Jön Türkler / Türkçülük * Kuzey Afrika'nın kaybı * Almanya ile yakınlaşma

OSMANLI'DA DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ

- Osmanlı da batılılaşma "Lale Devri" ile başlar. Kılık- kıyafet, ev mobilyaları değişir sadece!

III. SELİM DÖNEMİ (1789 – 1807):

- III. Selim'in padişahlığı döneminde değişmeye başlar. Avrupa'dan getirilen danışmanlar Avrupa düşüncesini de taşımaya başlarlar.

II. MAHMUT DÖNEMİ (1808 - 1839):

- II. Mahmut'la birlikte XIX. yüzyılda değişim süreci başlar.

Sened-i İttifak - 29 Eylül 1808:

- 18. Yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarında merkezden bağımsız hareket eden toprak ağaları (ayanlar) ortaya çıkar.
- II. Mahmut, sadrazam (Rusçuk ayanı) Alemdar Mustafa Paşa'nın baskılarıyla 1808 yılında ayanlarla Sened-i İttifak'ı imzalar.
- Bu ittifakla merkezi örgütlenme hedeflenir.
- Sened-i İttifak'a göre Ayanlar,

Padişaha bağlı kalacaklarına,
Yapılacak ıslahatları kendi bölgelerinde uygulayacaklarına,
Asker ve vergi toplamada padişaha yardım edeceklerine,
Bölgelerindeki halka baskı yapmayacaklarına dair padişaha söz verirler.

- Buna karşılık padişah da ayanların varlıklarını ve elde etmiş oldukları hakları tanır.

Amaç: Ayanların desteği ile merkezi yönetimi güçlendirmek.

Önemi: Osmanlı tarihinde padişahın otoritesini sınırlandıran ilk belgedir.

II. Mahmut Merkezi Otoriteyi Sağlamak İçin:

- Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdı.
- Divan kaldırıldı. Nazırlıklar kuruldu.
- İllere merkezden valiler tayin etti.
- Köylere muhtarlık teşkilatı kurdu.
- Polis teşkilatını oluşturup toplumsal düzeni sağladı.
- Tımar ve zeamet düzenlemelerini kaldırarak taşradaki memurları maaşa bağladı.
- Yol yapımına önem verildi.
- Takvim-i Vekayi adlı ilk gazete çıkarıldı.
- Tımar ordusunda oluşan boşluğu gidermek için redif birlikleri oluşturdu.
- Yerli malı özendirilmeye çalışıldı.
- Yerli tüccar ve esnafa gümrük kolaylıkları sağlandı.
- Pasaport uygulaması başlatıldı.
- Askeri amaçlı ilk nüfus sayımı yapıldı.
- Karantina uygulaması başlatıldı.
- İlköğretim zorunlu hale getirildi.
- İltizam usulü kaldırıldı.
- Kılık-kıyafet düzenlemesi yapıldı.
- *** Avrupa'ya ilk defa öğrenci gönderildi.

ABDÜLMECİD (1839 – 1861):

TANZİMAT FERMANI (3 Kasım 1839)	
NEDEN	Avrupa'nın Osmanlı içişlerine karışmalarını önlemek, Mısır sorunu karşısında Avrupa devletlerinin desteğini sağlamak. Padişah Abdülmecid ve Mustafa Reşid Paşa tarafından hazırlanmıştır.
HÜKÜMLERİ	1. Müslüman ve gayr- ı müslim herkesin can, ırz, namus ve mal güvenliğinin sağlanması. 2. Yargılamaların açık olarak yapılması, mahkeme edilmeden kimsenin idam edilmemesi. 3. Özel mülkiyetin geliştirilmesi amacıyla müsaderenin kaldırılması, herkesin malına mülküne sahip olması, miras bırakabilmesi. 4. Vergilerin herkesin gelirine göre alınması. 5. Askerlik işlerinin düzene konması. (Askerlik bir vatan görevi şekline dönüştürülmüştür.) 6. Rüşvet ve iltimasın şiddetli kanunlarla önlenmesi.
ÖNEMİ	* Sultan I. Abdülmecid hükümlere uyacağını bildirmiştir. * Padişahın yetkileri HUKUKLA sınırlandırmıştır. * Kanun gücünün HER ŞEYİN ÜSTÜNDE olduğu kabul edilmiştir. * EŞİTLİK ilkesi- Osmanlıcılık * İlk DEMOKRASİ hareketidir. * BATILILAŞMA hareketi sistemleştirilmiştir. * Aydınlanma Çağı'nın Osmanlı'ya İLK ETKİSİDİR. * ANAYASAL YÖNETİME geçişin ilk aşaması sayılır.

ISLAHAT FERMANI (1856)	
NEDEN	Avrupalı devletlerin azınlıkları bahane ederek Osmanlı iç işlerine karışmalarını engellemek, Paris Konferansında Avrupa devletlerinin desteğini sağlamak
HÜKÜMLERİ	1. Gayr-ı müslimlere tam bir din ve mezhep özgürlüğü tanınması. 2. Gayr-ı müslimleri, küçük düşürücü sözlerin yasaklanması. 3. Her çeşit memurluklara, okullara, askeri hizmetlere müslüman olmayanların da kabul edilmesi. 4. Cizye, haraç ve iltimasın kaldırılması. (Nakdi bedel usulü getirilmiştir.) 5. Azınlıkların müslümanlarla kanun önünde eşit olması, hapishanelerin ıslah edilmesi, işkence ve angaryanın kaldırılması. 6. Azınlıkların mal ve mülk edinmeleri, şirket ve banka kurabilmeleri. 7. Vergi vermek şartıyla yabancı uyrukların da mülk edinebilmesi. 8. Askerlik için nakdi bedelin kabul edilmesi. 9. Azınlıkların il meclislerine üye olabilmeleri. 10. Okul, kilise, hastahane gibi gayr-ı müslimlere ait binaların yapı ve onarımı. 11. Yasaların azınlık dillerine çevrilmesi.
ÖNEMİ	* Azınlıklar müslümanlardan daha fazla hak elde etmişlerdir. * Osmanlı Devleti'nin egemenlik hakları büyük ölçüde zedelenmiştir.

ABDÜLAZİZ DÖNEMİ (1861 - 1876):

- İtalya (1870), ve Almanya (1871) siyasi birliklerini tamamlayarak Avrupa sahnesine çıktılar.
- Almanya – Otto von Bismarck (1815-1896)
- İtalya - Giuseppe Garibaldi (1807–1882)

19. Yüzyıl Düşünce Yapısı: Aydın – Anayasacı - Parlamenter:

1820- 1878 ARASI	1880 – 1918 ARASI
• **GENÇ OSMANLILAR**	• **JÖN TÜRKLER**
• OSMANLICILIK	• TÜRKÇÜLÜK
• SİVİL / BÜROKRAT	• OKULLU SUBAYLAR
• I. MEŞRUTİYET	• II. MEŞRUTİYET
• ÖRGÜTSÜZ HAREKET	• İTTİHAT VE TERAKKİ PARTİSİ
• İSTİBDAT İLE DAĞILIŞ	• I. DÜNYA SAVAŞI SONUCUNDA DAĞILIŞ

- Sultan Abdülaziz, meşrutiyeti ilan etmek istemediği için GENÇ OSMANLILAR – Yeni Osmanlılar – Jön Türkler tarafından tahttan indirilmiş (1876) yerine V. MURAT getirilmiş fakat akli dengesi yerinde olmadığı için meşrutiyeti ilan etme sözü veren II. Abdülhamit tahta çıkarılmıştır.
- Genç Osmanlılar: Mithat paşa, Avni paşa, Namık Kemal, Ziya paşa

II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİ (1876-1909):

Balkan Bunalımı:

- Genç Osmanlılar (Jön Türkler), Balkanlarda Rusya'nın kışkırtmaları sonucunda ortaya çıkan sorunları çözümlemek amacıyla toplanan İstanbul (Tersane) Konferansı'nda Avrupalı Devletlerin azınlık haklarını bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmalarını önlemek isterler.
- Balkanlardaki Osmanlı egemenliğini sürdürmek için de I. Meşrutiyetin ilan edilmesini sağlarlar.
- Genç Osmanlılar (Jön Türkler), kişisel egemenliklerin olmadığı kişi haklarının padişahtan üstün tutulduğu bir sistemden yanadırlar.
- Onlara göre Tanzimat ilkeleri geniş kamusal özgürlüklerle desteklenmelidir.
- Farklı ulusların imparatorluk içinde bir arada yaşayabilmesi, Osmanlıcılık ideolojisinin etkinlik kazanmasına bağlıdır.
- Bu ideolojinin etkinlik kazanması ise, halkların düşüncelerini, isteklerini ortaya çıkarabilecek bir meclisin varlığına bağlıdır.
- 23 Aralık 1876'da I. Meşrutiyet ilan edilir.
- Mithat Paşa ve arkadaşları tarafından hazırlanan, Osmanlı Devleti'nin ilk Anayasası olan Kanuni Esasi yürürlüğe konur.

Kanun-i Esasi'nin İçeriği:

- Irk, din ve mezhep ayrımı yapmaksızın bütün Osmanlı vatandaşları kanun önünde eşittir.
- Kişi ve mesken özgürlüğü tanınacak.
- İşkence, dayak ve angarya kaldırılacak.
- Mahkemeler bağımsız olacak.
- Meclis, Ayan ve Mebusan Meclisi olmak üzere iki bölümden oluşacak.
- Ayan Meclisi üyeleri, Padişah tarafından seçilecek. Ömür boyu görev yapabilecekler.
- Mebusan Meclisi üyeleri, halk tarafından 4 yılda bir yapılacak seçilmeler yoluyla belirlenebilecek.
- Yasa yapma görevi Ayan ve Mebusan Meclisi'ne ait ancak kanunların uygulamasında son söz padişaha ait olacak. Monark yapı hala mevcut.
- Ayrıca Mebusan Meclisi'nin kanun yapma yetkileri sınırlı tutulacak. Halk egemenliği sınırlı.
- Hükümet padişaha karşı sorumlu olacak ayrıca hükümeti başa getirme ve görevden alma yetkisi padişaha ait olacak. (Bu durum hükümetin denetlenmemesi ve Mebusan Meclisi'nin yetkilerinin azalmasına neden olur.)
- Padişahın kutsal ve dokunulmaz olduğu kabul edilir.
- Meclisi açma ve kapatma, mebusları görevden uzaklaştırma yetkisi padişaha ait olacaktır.

Kanun-i Esasi'nin Önemi:

- Osmanlı tarihinde ilk kez rejim değişikliği olur. Mutlak monarşiden meşrutiyete
- Osmanlı Devleti'nde ilk kez anayasal düzene geçilir.
- Türk tarihinde ilk kez halk devlet yönetimine katılır. Mebusan Meclisi
- Osmanlı toplumunun sosyal yaşam ve düşünce sisteminin gelişiminde etkili olur.

14 Şubat 1878'de Osmanlı-Rus Savaşı'nı bahane eden II. Abdülhamit'in meclisi kapatmasıyla **İSTİBDAT (baskı) DÖNEMİ** başlamış ve 1908 yılına kadar sürmüştür.

Selanik'te İttihat ve Terakki yanlısı subayların ayaklanması sonucu II. Abdülhamit meşrutiyeti tekrar ilan etmiştir (1908).

İttihat ve Terakki Cemiyeti:

- Birlik ve İlerleme Partisi
- Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Meşrutiyet'in ilânına önayak olup ve 1889 yılında kurulup 1908-1918 yılları arasında kısa kesintilerle devlet yönetimine hakim olmuştur.
- İdeoloji olarak Türkçülüğü benimsemiştir.
- Devletin anayasal bir düzene kavuşmasını amaçlayan gizli bir dernek olarak kurulan örgüt; anayasanın kabul edilip II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra iktidarı denetleyen bir siyasi parti (İttihat ve Terakki Fırkası) halini almıştır.
- 1912'de ise iktidar partisi olmuştur.
- Üyeleri "İttihatçılar" olarak anılır.
- Cemiyetin 1918'de kendini feshetmesinden sonra üyelerinin çoğu Milli Mücadele'de yer almıştır.

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ (1908-1918):

II. Meşrutiyet'in İlanını Hazırlayan Koşullar:

- 1878 Berlin Antlaşması sonrasında Osmanlı Sınırları: Berlin Antlaşması sonrası Avrupa Devletleri Osmanlı'nın Rusya'ya karşı Makedonya'yı koruyamayacağı gerekçesiyle bölgeye ordularını gönderirler.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti, Avrupa Devletleri'nin saldırılarını ve Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemenin yolunun Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesine bağlı olduğuna inanır.

Devletin resmi ideolojisi: Osmanlıcılık

II. Meşrutiyet ilan edilir:

- Meşrutiyet'in İlanı'ndan hemen sonra yapılan seçimlerde İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimin dışında kalıp, dıştan müdahalelerle Meşrutiyet'in koruyuculuğunu üstlenir.
- Partinin, hükümete dıştan müdahaleleri tepkilere neden olur ve yeni muhalif partiler kurulur. Bunlardan en önemlisi de Ahrar Fırkası'dır.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin merkeziyetçi ve Türkçü tavrına karşı, şeriatı destekleyen yaklaşımları Padişah ve çevresinin de işbirliğine yol açtı.
- Ahrar Fırkası'nı destekleyen Serbesti Gazetesi başyazarı Hasan Fehmi'nin 6 Nisan 1909'da öldürülmesi gerginliği artırır.
- Ayrıca bu dönemde yaşanan toprak kayıpları da muhalifler tarafından yeni rejime mal edilir.

31 Mart Olayı (13 Nisan 1909):

Nedeni: İstanbul'da II. Meşrutiyet karşıtı insanlar toplanıp ayaklanma çıkarmışlardı. Amaçları ise Meşrutiyeti yıkmak yerine mutlak monarşiyi geri getirmekti.

Sonucu: Bu ayaklanmayı bastırmak için kurulan "Hareket Ordusu" İstanbul'a gelerek ayaklanmayı bastırdı. "31 Mart Olayı" denilmesinin sebebi hicri takvime (eski) göre 31 Mart'a denk gelmesidir.

İsyanı kışkırttığı gerekçesiyle II. Abdülhamit tahttan indirilir. Yerine V. Mehmet Reşat padişah olur.

V. MEHMET REŞAT DÖNEMİ (1909-1918):

II. Meşrutiyet Dönemi Gelişmeleri:

- Basında sansür kaldırılır, kişi hak ve özgürlükleri arttırılır.
- Osmanlı Devleti'nde partileşme süreci başlar. Çok partili hayata geçilmiştir. (İttihat ve Terakki Fırkası, Ahrar Fırkası, Hürriyet ve İtilaf Fırkası… gibi)
- 1909'da Anayasa'da yapılan değişikliklerle padişahın yetkileri kısıtlanır.
- Mebusan Meclisi'nin önemi artırılır ve hükümet Mebusan Meclisi'ne karşı sorumlu hale getirilir.
- Eğitim, hukuk, kadın hakları konularında az da olsa laikleşme çabaları görülür.
- I. MEŞRUTİYETE GÖRE DAHA DEMOKRATİKTİR.

I. Ve II. Meşrutiyet Dönemlerinin Karşılaştırılması:

I. Meşrutiyet Kanun-i Esasi'nin Genel Hükümleri	II. Meşrutiyet 1909'da Kanun-i Esasi'nin Değişen Maddeleri:
- Yasama yetkisi Meclise, yürütme yetkisi padişah ve hükümete aittir. - Meclisi açma ve kapama yetkisi Padişaha aittir. - Bakanlar Kurulu Padişaha karşı sorumludur. - Antlaşmaları onaylama yetkisi Padişaha aittir.	- Mebusan Meclisi kapatılsa bile dört ay içerisinde seçimler yenilenerek meclis açılacaktır. - Padişahın sürgün etme yetkisi kaldırılmıştır. - Hükümet Meclise karşı sorumlu hale getirilmiştir. - Uluslararası antlaşmaları onaylama yetkisi Meclise aittir.

I. Meşrutiyet	II. Meşrutiyet
- Gerçekleştirenler Genç Osmanlılardır. - Genç Osmanlılar, güçlü bir siyasal örgüte sahip değildir. - Düşünce akımı "Osmanlıcılık" tır. - 1876 Anayasası'na göre meclis üstünlüğü yoktur. (Padişah üstündür.) - Siyasi parti yoktur.	- Gerçekleştirenler İttihat ve Terakki Cemiyeti'dir. - İttihat ve Terakki Cemiyeti, ordunun desteğini alan güçlü bir siyasal örgüttür. - Önce Osmanlıcılık, Balkan Savaşlarından sonra "Türkçülük" siyaseti izlenmiştir. - 1909 Anayasa değişikliği ile "Meclis üstünlüğü" gerçekleştirilmiştir. - Türk Tarihinin ilk siyasal partileri kurulmuştur. - Kız öğrenciler için üniversite eğitimi başlamıştır.

- II. Meşrutiyet Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin yalnızlığı, sömürge arayışı içinde bulunan Almanya'nın Osmanlı'ya yaklaşmasına ortam hazırlar.
- Böylece Osmanlı denge politikasını Almanya ile sürdürür.
- 1908'de Meşrutiyet'in tekrar ilan edilmesi aşamasında çıkan karışıklıklar, Osmanlı Devleti'nde yeni toprak kayıplarına yol açar:

- Avusturya - Macaristan İmparatorluğu Bosna ve Hersek'i kendisine bağlar.
- Bulgaristan bağımsızlığını ilan eder.
- Yunanistan, Girit'i kendisine bağladığını ilan eder.
- Doğu Rumeli Bulgaristan'a bağlanır.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912): OSM X İTALYA

Nedeni: İtalya geç sanayileştiği için sömürge arayışı içine girmiştir. Sömürge için en uygun yer kendisine yakın ve güçsüz bir devletin himayesinde olan Trablusgarp'tı. Osmanlı'nın denizden ve karadan Trablusgarp ile bağlantısı olmadığı için buraya ordu sevk edemiyordu.

Gelişimi: Trablusgarp'ı savunmak için gönüllü olan Mustafa Kemal ve arkadaşları kılık değiştirip gizlice Mısır üzerinden kara yolu ile Trablusgarp'a gelirler. Ve yerli halkı örgütleyerek İtalya'ya karşı Derne, Tobruk ve Bingazi'de savaşırlar. Başarılı da olurlar.

Sonucu: Fakat Balkanlarda çıkan ayaklanmalar, İtalya'nın 12 adalara ve Çanakkale'ye saldırması sonucunda zor durumda kalan Osmanlı Devleti Trablusgarp'ı İtalya'ya Uşi Anlaşması (1912) ile vermek zorunda kalır. Kuzey Afrika'da kalan son toprak da elden çıkarılır.

BALKAN SAVAŞLARI (1912-1913):

I.BALKAN SAVAŞI (1912-1913)	**II.BALKAN SAVAŞI (1913)**
Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan X OSMANLI - Milliyetçilik düşüncesiyle Osmanlıdan ayrılan Balkan ülkeleri bölgede büyümek isterler. - Rusya'da bu istekleri kullanarak onları Osmanlıya karşı kışkırtır. (Rusya'nın Akdeniz'e inme politikası)	Romanya, Karadağ, Yunanistan, Sırbistan, Osmanlı X BULGARİSTAN - Bulgaristan'ın çok güçlenmesi ve Osmanlı- dan alınan Balkan topraklarının paylaşılamaması. - Özellikle Makedonya'nın paylaşımı sorun yaratmıştır. (Verimli topraklar)

I. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Ordusunun Yenilmesinin Nedenleri:

- Trablusgarp Savaşı nedeniyle Balkanlar'da yeterli asker ve silah yığınağının yapılamaması.
- Subaylar arasındaki siyasi fikir ayrılıkları nedeniyle emir – komuta zincirinin bozulması.
- Ordunun teknik donanımının yetersiz olması.
- Çok geniş bir coğrafyada dört ayrı devletle savaşılması.
- Savaştan hemen önce Balkanlar'daki ordudan birçok askerin terhis edilmiş olması.
- Donanmanın yetersiz olması.

Sonuçları:

- Osmanlı'nın Balkanlardaki egemenliği (yönetme yetkisi) büyük ölçüde sona erdi.
- Ege adaları elden çıktı.
- Osmanlıcılık yerine Türkçülük akımı güçlendi.
- İttihat-Terakki iktidara geldi.
- (Bab-ı Ali Baskını)
- Bugünkü Türk-Bulgar sınırı belirlendi.
- Batı Trakya Türkleri sorunu ortaya çıktı.
- Balkan Savaşları sonucunda bölgeden Anadolu'ya yoğun Türk göçleri yaşanmıştır.
- İstanbul ve Atina Antlaşmaları'nda Bulgaristan ve Yunanistan' da yaşayan Türklere "azınlık" statüsü verildi.
- Bulgaristan; sınırlarında kalan Türklerin mülk edinmesi, müftülerini kendilerinin seçmesi, ilk ve ortaokullarda eğitim dilinin Türkçe olması gibi hükümleri kabul ederek, azınlık haklarının korunacağına güvence vermiştir.

Antlaşmalar:

- **Bükreş:** Balkan Devletleri arasında(1913)
- **İstanbul:** Osmanlı-Bulgaristan (1913)
- **Atina:** Osmanlı-Yunanistan (1913)
- **İstanbul:** Osmanlı-Sırbistan (1914)

SOPALI SEÇİMLERİ (1912):

- Meclis içinde İTC'ye karşı muhalif gruplar ortaya çıktı.
- Şubat 1912'de yapılan meclis seçimleri, yaşanan şiddet olayları ve yolsuzluklar nedeniyle tarihe "Sopalı seçim" olarak geçti.
- Muhalefet seçim sonuçlarını gayrimeşru ilan ederken; ordu içinde "Halaskâr Zabitan" (Kurtarıcı Subaylar) adıyla, İTC iktidarına son vermeyi hedefleyen bir örgüt ortaya çıktı.
- 16 Temmuz 1912'de, Halaskâr Zabitan grubunun muhtırası üzerine Sait Paşa başkanlığındaki İTC kabinesi istifa etmek zorunda kaldı.

BAB-I ALİ BASKINI (1913):

- İTC 1912'de çıkan Balkan Savaşı'ndaki yenilgiden hükümeti sorumlu tuttu.
- Bab-ı Ali Baskını ile İttihat Terakki Partisi'ndeki bazı subaylar silah kullanarak sadrazam Kamil Paşa'yı istifaya zorladılar.
- Bab-ı Ali Baskını bir hükümet darbesidir.
- Mevcut rejimi değiştirmeye yönelik değildir.

<u>ÜÇ PAŞA DEVRİ:</u>

Balkan Savaşları'ndan sonra Talat, Cemal ve Enver Paşaların devlet yönetimindeki etkinliği arttı.

- Balkan Savaşları, Osmanlı Devleti'nin, kendisinden ayrılan küçük Balkan devletleriyle bile savaşacak gücünün olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.
- Savaştan sonra İttihat ve Terakki yönetimi birçok alanda yenilikler yaptı.
- Özellikle orduda yapılan düzenlemelerde Almanya'dan yararlanıldı. Birçok Alman subay İstanbul'a getirildi. Osmanlı Devleti Almanya'ya daha çok yaklaştı.
- Balkan Savaşları sonucunda genel olarak; Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk ve Ege Adaları kaybedilmiş, Osmanlı Devleti'nin Avrupa toprakları Doğu Trakya ile sınırlı kalmıştır.

OSMANLI' DA DÜŞÜNCE AKIMLARI	AMACI	TEMSİLCİSİ	BAŞARISI	SONUCU
BATICILIK	Devleti geri kalmışlıktan kurtarmak, kurumları yenilemek.	III. Selim II. Mahmut	Askeri ıslahatlar, Avrupa'ya öğrenci gönderme.	Yenilik karşıtları ve azınlık isyanları sonucu başarısızlık.
OSMANLICILIK	Azınlıkları etnik kimliğinden uzaklaştırıp, Osmanlı kimliğinde birleştirmek. Anayasal düzen. Meclis ile halkın katılımı.	Genç Osmanlılar	I. Meşrutiyet'in ilanı, 1876 Kanun-İ Esasi.	II. Abdülhamit'in meclisi kapatmasıyla dağıldı.
İSLAMCILIK (PANİSLAMİZM) (ÜMMETÇİLİK)	Sömürgeci devletlerin Osmanlı topraklarını işgalini ve İslam topraklarının kaybını önlemek.	II. Abdülhamit	1878 - 1908 arası hiçbir büyük devletle savaş yapılmaması.	Jön Türk hareketinin güçlenmesiyle dağıldı.
TURANCILIK (TÜRKÇÜLÜK)	Azınlık isyanlarının önlenemeyeceği tezi üzerine, ulusal bir devlet oluşturmak, Türklerin bir arada kalmasını sağlamak.	İttihat ve Terakki Partisi	II. Meşrutiyet'in ilanı, Anadolu'da toprak kaybının önlenmesi.	I. Dünya Savaşı yenilgisi üzerine parti dağıldı. Ancak anlayış, kabuk değiştirerek Cumhuriyet dönemine yansıdı.

1. DÜNYA SAVAŞI

NEDENLERİ:

- Siyasi birliğini tamamlayan Almanya ve İtalya'nın sömürge arayışına girmesi.
- Devletlerin ham madde ve pazar arayışından doğan çıkar çatışması. (Özellikle İngiltere ve Almanya arasındadır.) ASIL NEDEN
- Avusturya-Macaristan veliahtının Saraybosna'da Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi. – GÖRÜNEN NEDEN
- Sömürge rekabeti

- Fransa'nın 1871'de Almanlara yenilmesi ve Alsas Loreine'i kaybetmesi (Gelişen sanayi için zengin kömür yataklarına sahipti.)
- Rusların "Panslavizm" politikasına ağırlık vermesi ve bu politikanın, içinde Slavları barındıran Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çıkarlarıyla çatışması.
- Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politika izlemelerinin İngiltere'nin çıkarlarına ters düşmesi.
- Sömürgeci devletlerin, Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri.

ÖZELLİKLERİ:

- İLK TOPYEKÜN SAVAŞTIR: Sınırlı kalamamış, kontrolden çıkmış, asker-sivil herkesi etkilemiştir.
- 19. Yüzyıl sanayi devletleri arasındadır: Bu savaştan sonra Avrupa zayıflayacaktır.
- Hava ve denizaltı savaş alanı olmuştur.
- En yaygın savaş düzeni: siper savaşı - Zehirli gaz bombası ile siperler ele geçirilmeye çalışıldı. Gaz maskesi icat edildi.
- Zeplin: Tüm savaş boyunca 110 bin kişi öldü.
- U-Boat (Denizaltı): Deniz hukuku çiğnendi.
- İlk kez tanklar kullanıldı.

TARAFLAR:

İtilaf (Anlaşma) Devletleri:

- İngiltere
- Fransa
- Rusya
- Sırbistan

İttifak (Bağlaşma) Devletleri:

- Almanya
- Osmanlı
- İtalya
- Avusturya – Macaristan
- Bulgaristan

OSMANLI DEVLETİ SAVAŞA GİRME NEDENLERİ:

- Osmanlı'nın bozulan ekonomisini düzeltmek istemesi.
- Kaybettiği toprakları geri almak istemesi.
- Eski gücüne ulaşmak istemesi.
- İttihat ve Terakki Partisi'nin savaşı Almanya'nın kazanacağına inanarak Alman yanlısı bir politika izlemesi.

Osmanlı'nın savaşa girmesi: Yavuz ve Midilli adı verilen Alman gemilerinin Rusya limanlarını bombalaması.

BAZI GELİŞMELER:

- Schlieffen Plânı

- Çannakkale Savaşı
- Balfour Deklarasyonu (1917)

ABD'NİN SAVAŞA GİRMESİ:

Nedenleri:

- Alman denizaltılarının, ABD'nin uluslararası ticaretini tehdit etmesi.
- Almanya'nın, Meksika ve Japonya'yı ABD'ye karşı savaşa kışkırtması.

Önemi:

- İtilâf Devletlerine avantaj sağlamıştır.
- Başkan Wilson'un savaş sonrası düzenleme ilkeleri (Savaşı ortadan kaldıracak tedbirleri ve sınır düzenlemelerini içerir).

Wilson İlkeleri:

- Açık denizlerde sefer serbestliği
- Uluslararası ticarette engellerin kaldırılması
- Ulusal silahların sınırlandırılması
- Sömürge yönetimindeki ulusların hak ve isteklerinin önemsenmesi
- Milliyetler esasına göre sınırların düzenlenmesi
- Devletlerin bağımsızlığı ve toprak güvenliği için uluslararası bir örgütün kurulması konularını içerir.

- ABD Başkanı Wilson Avrupa'da coşkuyla karşılandı.
- Birleşmiş Milletlerin İlk Oturumu - 1920 Cenevre

SOVYET DEVRİMİ VE RUSYA'NIN SAVAŞTAN ÇEKİLMESİ:

- Bolşevikler "Barış" ve "Ekonomik" reform vaadleriyle iktidarı ele geçirirler.
- 1918 mart: Rusya Brest-Litovsk Antlaşması ile POLONYA, BALTIK DEVLETLERİ, FİNLANDİYA, UKRAYNA, BEYAZ RUSYA vb. topraklarını yitirdi.
- 3 milyon km^2 lik toprak ve 62 milyon insan ayrıldı.

SAVAŞIN SONA ERMESİ:

- ABD'NİN SAVAŞA GİRMESİ İLE.
- Almanya yenildi. Cumhuriyet ilân edildi.
- Sosyalist Ebert Cumhurbaşkanı oldu.
- Almanya'da askeri yenilgi devrimi harekete geçirdi. Belirleyici olaylar Berlin'de yaşandı.

SAVAŞI BİTİREN ANTLAŞMALAR:

İtilaf Devletleri	Almanya	Versay

	Avusturya	Sen Jermen
	Macaristan	Trianon
	Bulgaristan	Nöyyi
	Osmanlı Devleti	Sevr

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI:

Ekonomik:

- Büyük Ekonomik Çöküntü:

 Avrupa'da refah geriler.

 Dünya ekonomisindeki lider konumunu yitirir.

 10 milyon Avrupalı ölmüş, 20 milyon insan sakat kalmıştır.

 Fransa 20-32 yaş grubunun yarısını yitirmiştir.

- Devlet Müdahalesi:

 Savaş koşullarında serbest rekabet çok israflı, serbest teşebbüsün belirsiz ve yavaş olduğu anlaşılmıştır.
 Hükümetler ekonomiye müdahale eder.

 Gümrük tarifeleri uygulanır.

 Dış ticaret devlet tekeline alınır.

 Özel şirketlere son derece sıkı kota uygulanır ve lisansla faaliyet göstermelerine izin verilir.

 Plânlı ekonomi ilk defa dünya savaşı sırasında uygulanır.

 Hükümetler, işçileri koruyan yasalar çıkartırlar.

- Enflasyon ve Borçlanma:

 Avrupa'da yüksek enflasyon görülür. Her yerde statü ve prestijli yaşam standartı düşer.
 Avrupanın özellikle ABD'den aldıkları yüksek borçlar yüzünden gelecekleri ipotek altına alınır. İthalattan çok ihracat, tüketimden çok üretim yapmak zorunda kalırlar.
 ABD'nin üretim kapasitesi artar (Özellikle tekstilde)
 Batı Avrupa denizciliği, savaş için kullanıldığından 1700'lerden beri süren deniz üstünlüğünü yitirir.

Toplumsal Sonuçlar:

- Savaşın en önemli toplumsal sonucu milliyetçilik duygusunun güçlenmesidir.
- Kitle seferberliği, kitle halinde ölüm, acılar, savaşın baskıları, zaferle elde edilen mutluluk, mağlubiyette üzüntülerin paylaşılması; Avrupa insanında ulusal bir gururun, yurtsever heyecanın doğmasına yol açar.
- Yaş ve cinsiyet gruplarındaki denge bozulur. Doğum oranı düşer.
  (Örneğin Oxford öğrencilerinin % 20'si ölmüş, Fransa yüksek okul öğrencilerinin neredeyse yarıya yakınını yitirmiştir.)
- Kadınlar, daha çok bağımsızlık için ekonomik temele sahip oldular.
  (Örneğin oy verme, seçilme hakkına ilişkin taleplerine İngiliz hükümetleri daha az direnebilmiştir.)
- Saldırgan milliyetçiliğin artmasına yol açmıştır.
  (İlk kez savaşa katılanlar heyecan, arkadaşlık, ortak amaç duygusuyla cephede buluştular. Bunlar ilerde Nazi ve Faşist hareketlerin bel kemiğini oluşturacaklardır).

Siyasi:

- Avrupa'nın dünya üstünlüğünün sarsılması
- Ekonomik ve askeri güç Avrupa dışına geçti.

SAVAŞ SONRASI ANTLAŞMALAR:

- Almanya ile yapılan Versailles Antlaşması'na göre: Alsace-Lorraine, Fransa'ya bırakılmış.
- Avusturya, Polonya, Çekoslavakya bağımsızlık elde etmiş.
- Aldığı topraklarla Polonya'nın denize kıyısı olmuş.
- Almanya denizaşırı topraklarından vazgeçmiş, 100 bin kişilik orduyla sınırlandırılmış, zorunlu askerlik kaldırılmış, savaş tazminatıyla cezalandırılmıştır. – Versay Antlaşması'nın ağır şartları

KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ

I.DÜNYA SAVAŞI'NIN GENEL SONUÇLARI:

- Katılan devlet; 17, Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları, Kara, deniz ve hava savaşları.
- Birçok "merkezi devlet" ya parçalanmış ya da tamamen yıkılmışlardır.
  (Çarlık Rusya'sı, Alman İmparatorluğu, Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti)
- Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Ukrayna, Litvanya, Macaristan, Türkiye gibi yeni devletler kuruldu.
- Barışı korumak amacıyla "Milletler Cemiyeti" kuruldu.
  Sömürgecilik anlayışı mandater yönetimler şekline dönüştü.
- Çok uluslu yeni devletler kuruldu (Yugoslavya gibi).
- Çok ağır şartlar taşıyan barış antlaşmaları, yeni bir savaşın çıkmasına zemin hazırladı.
- ABD'nin uluslar alandaki etkisi arttı.
- Yeni devletler, yeni siyasal rejimler ve sistemler (Komünizm, Faşizm, Nazizm gibi yeni yönetimler kuruldu.)
- Tanklar, uçaklar, denizaltılar, kimyasal silahlar ile biyolojik gazlar da kullanılmıştır.

Not: **Mondros Ateşkes Antlaşması** Osmanlı Devletini I.Dünya savaşından çıkaran ateşkes antlaşmasıdır. Sevr Antlaşması hazırlanana kadar bu antlaşma yürürlüğe girmiştir.

- Osmanlı Devleti ile Müttefikler arasında ateşkes görüşmeleri Ekim 1918'de Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda bulunan Agamemnon zırhlısında başladı.
- Müttefikleri temsilen İngiliz amiral Arthur Calthorpe ile Osmanlı heyeti arasında imzalandı.
- Antlaşmayı imzalayan Osmanlı heyeti: Rauf Bey (Orbay)…

Mondros Ateşkes Antlaşması

Paris Konferansı

Sevr Barış Antlaşması

Kurtuluş Savaşı

Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922)

SALTANATIN (PADİŞAHLIK) KALDIRILMASI (1 KASIM 1922):

- İtilaf Devletleri Lozan Barış görüşmelerine hem TBMM'nin hem İstanbul Hükümeti'nin katılımını istemişlerdir. (Amaç; Anadolu'da ikilik, karışıklık ve iç savaş çıkarmaktır.)
- İtilaf Devletleri'nin ikilik çıkarmaya çalışması, Mustafa Kemal'e saltanatı kaldırma fırsatı vermiştir.
- Mecliste yapılan oylama ile saltanat kaldırılmıştır.
    - 623 yıllık Osmanlı Devleti tamamen sona ermiştir.
    - TBMM, ülkenin tek temsilcisi olmuştur.
    - Son Osmanlı padişahı VI.Mehmet Vahdettin, İngiltere'ye sığınarak ülkeyi terk etmiştir.
    - Abdülmecit Efendi, TBMM kararı ile halife seçilmiştir. (Bu durum laikliğe aykırıdır, fakat halk hazır olmadığı için yapılmıştır)
    - Saltanatın kaldırılması Laikliğin ilk aşamasıdır.

- Saltanatın kaldırılması ile, halifenin elinden siyasi (yönetim) yetkileri alınmıştır.

    - **VURGU:**"Siyasi yetkinin alınması"
    - **ÇIKARIM:** Dini yetkileri olan bir kişinin elinden siyasi yetkileri alınınca, LAİKLİK yolunda ilk adım atılmış oldu.

Sonucu:

- Osmanlı saltanatı sona erdi.
- TBMM ülkenin tek temsilcisi haline geldi.
- Laikliğe geçişin ilk aşaması gerçekleşti.
- Demokratikleşme yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Cumhuriyet'in ilanı için zemin hazırlanmıştır.
- Lozan'da, İtilaf Devletleri'nin ikilik çıkarması önlenmiştir.
- Ulusal Egemenlik konusunda büyük bir adım atılmıştır.
- Karar verme ve yönetme hakkı bireyden ulusa verilmiş ise;

MONARŞİDEN – DEMOKRASİYE
SALTANATTAN – CUMHURİYETE geçilmiştir.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

- Mustafa Kemal görüşme için İzmir'i teklif etmiştir.
- Uluslararası antlaşmalara göre barış antlaşmaları tarafsız bir ülkede yapılması gerektiğinden bu isteğini İtilaf Devletleri kabul etmemiş ve Lozan (İsviçre) görüşme yeri olarak kararlaştırılmıştır.
- Görüşmeler 20 Kasım 1922'de başlamıştır.

Konferansa katılan devletler:

- TBMM
- İtilaf devletleri: İngiltere, Fransa, İtalya
- İtilaf devletleri yandaşları: Yunanistan, Romanya, Yugoslavya
- Boğazlar konusunda katılanlar: SSCB ve Bulgaristan
- Gözlemci: ABD ve Japonya

TBMM Türk heyetinden şu konularda kesinlikle ödün verilmemesini istedi:

- Kapitülasyonlar (Bağımsızlığa aykırı)
- Ermenistan sınırı (Toprak bütünlüğüne aykırı)
- Orduda sınırlandırmalar (Askeri bağımsızlığa aykırı)

24 Şubat 1923'te görüşmeler kesilmiştir. Buna neden olan anlaşmazlıklar şunlardır:

- 1.Boğazlar Sorunu
- 2.Kapitülasyonlar (en çok tartışılan konudur)
- 3.Musul-Kerkük
- 4.Osmanlı Devleti'nin Borçları

24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır.

Lozan Antlaşmasının Maddeleri:

- **Suriye Sınırı**; 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması ile belirlendiği şekilde kabul edilmiştir.
- **Irak Sınırı;** Irak sınırının ileride İngiltere ve TBMM arasında yapılacak bir görüşme ile belirlenmesine karar verilmiştir.
- **Yunanistan Sınırı;** Mudanya Antlaşması'nda olduğu gibi kabul edilmiş, ancak savaş tazminatı olarak Yunanistan Karaağaç'ı Türkiye'ye bırakmıştır.
- **Sovyet Sınırı;** Gümrü, Moskova ve Kars Antlaşması ile belirlendiği gibi kalmıştır.
- **Ege Adaları:** Bozcaada ve Gökçeada dışındaki Ege Adaları asker ve silah barındırmamak koşuluyla Yunanistan'a bırakılmıştır. On iki Ada İtalya'ya bırakılmıştır.
- **Kapitülasyonlar** kesin olarak kaldırılmıştır.

- **Boğazlar:** Boğazların yönetimi başkanı Türk olan Boğazlar Komisyonu'na bırakıldı.
- **Azınlıklar:** Türkiye'de yaşayan tüm azınlıklar Türk vatandaşı kabul edildi.(kendi özel hukukları var)
- **Yabancı Okullar:** Türk kanunlarına uyacaklar, okulların öğrenimini Türk Devleti düzenleyecektir.
- **Fener Rum Patrikhanesi:** Yabancı kiliselerle ilişki kurmaması şartı ile Türkiye'de kalması kabul edilmiştir.
- **Nüfus Değişimi(Mübadele):** İstanbul'daki Rumlar hariç diğer yerlerdeki Rumların Yunanistan'a gönderilmesine, Batı Trakya hariç diğer yerlerdeki Türklerin de Türkiye'ye gönderilmesine karar verilmiştir.
- **Osmanlı dış borçlarının**, Osmanlı'dan ayrılan devletlere paylaştırılarak ödenmesine karar verildi.

Lozan Barış Antlaşması'nın Önemi:

- Yeni Türk Devleti ve Misâk-ı Millî, düşmanlarımız tarafından resmen kabul edilmiştir.
- Askerî zaferler siyasi zaferle sonuçlanmıştır.
- Türkiye savaş tazminatı ödememiştir.
- Kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılmıştır.
- Ülke sınırları Irak sınırı hariç belli olmuştur.
- Türkiye açısından I.Dünya Savaşı sona ermiştir.
- Azınlıkların Türk vatandaşı sayılması ile dış güçlerin içişlerimize karışması önlenmiştir.
- Millî Mücadele hareketi, bağımsızlık için uğraşan diğer milletlere de bir örnek olmuştur.
- Antlaşma, I.TBMM tarafından imzalanmış, II.TBMM tarafından onaylanmıştır.

Lozan Antlaşması'ndan Kalan Problemler:

- **Boğazlar Komisyonu** milli egemenliğimizi kısıtlayan bir unsur olmuştur. Boğazlar Komisyonu Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile kaldırılmıştır.
- **Musul** alınamamış ve Irak sınır kesinlik kazanmamıştır. Musul, Ankara Antlaşması ile Irak'a bırakılmıştır. (5 Haziran 1926).
- **Ege Adaları ve Batı Trakya** sorunu halledilmiş, fakat daha sonraki yıllarda yine sorun haline dönüşmüştür.

CUMHURİYET DÖNEMİ – 29 EKİM 1923

ATATÜRK'E GÖRE İNKILÂP:

Mevcut kurumların zorla değiştirilerek, Türk Ulusunu çağın gerisinde bırakan kurumların yerine çağdaş ve en yüksek uygarlığın ihtiyaçlarına göre yenilerinin kurulması hareketidir.

ATATÜRK İNKILÂPLARI'NIN AMAÇLARI:

- Çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkmak.
- Refah seviyesini yükseltmek.
- Modern Avrupa ile Türkiye'yi bütünleştirmek.
- Ulusal egemenliği yerleştirmek.
- Demokrasinin yerleşmesini sağlamak.

- Çağdaş kurumları kurmak.
- Atatürk İlkeleri'nin yerleşmesini sağlamak.

SİYASİ ALANDA İNKILAPLAR

- CUMHURİYETÇİLİK
- ULUSAL EGEMENLİK
- LAİKLİK

Amaçları: Kişi egemenliğinden halk egemenliğine geçmek ve ulusal egemenlik ilkesini toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırmak.

Inkılaplar:

- Saltanatın Kaldırılması (1 Kasim 1922) (Laik Devlete Geçiş)
- Cumhuriyet'in İlani (29 Ekim 1923)
- Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924) (Laik Devlete Geçiş)
- 1924 Anayasasi'nin Kabul Edilmesi (20 Nisan 1924)
- Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
    - Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Kurulması (9 Ağustos 1924)
    - Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması (17 Kasım 1924)
    - Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması (12 Ağustos 1930)
- Kadınlara Belediye Seçimlerine Katılma Hakkının Tanınması (1930)
- Kadınlara Milletvekili Seçme Ve Seçilme Hakkının Tanınmasi (1934)
- Çok Partili Demokrasiye Geçilmesi

Önemi:

Siyasal alanda yapılan inkılap hareketleriyle; çağdışı kalmış teokratik - monarşik devlet yapısından, ulus egemenliği'ne dayanan, laik, demokratik ve hukuk devleti niteliklerini taşıyan ve çağdaş yönetim sistemi olan cumhuriyet rejimine geçilmiştir.

SALTANAT'IN KALDIRILMASI (1 Kasım 1922):

Nedenleri:

- İtilaf Devletleri'nin Lozan Barış Görüşmeleri'ne hem TBMM'nin hem de İstanbul Hükümeti'nin davet edilerek Anadolu'da ikilik ve bir iç savaş çıkarmak istemeleri.
- Saltanatın ulusal egemenlik anlayışına ters düşmesi.

Önemi:

- 623 yıllık Osmanlı Devleti sona ermiştir.
- TBMM, ülkenin tek temsilcisi haline gelmiştir.
- Son Osmanlı Padişahı VI Mehmet Vahdettin, İngiltere'ye sığınarak ülkeyi terk etmiştir (17 Kasım 1922).
- Abdülmecid Efendi halife seçilmiştir.
- Laikliğe geçişin ilk aşaması gerçekleştirilmiştir.
- Demokratikleşme yolunda önemli bir adım atılmıştır.

- Cumhuriyetin ilanı için zemin hazırlanmıştır.
- Lozan Konferansı'nda İtilaf Devletleri'nin ikilik çıkarmasına engel olunmuştur.
- Ulusal egemenlik konusunda büyük bir adım atılmıştır.
- TBMM'nin açılışından sonra ikinci büyük inkılap gerçekleştirilmiştir.

İKİNCİ TBMM (11 Ağustos 1923):

- Zor şartlar arasında kurulan TBMM yıpranmıştı.
- Seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır (1 Nisan 1923).
- 11 Ağustos 1923'te açılmıştır.
- 1 Ekim 1927'ye kadar çalışmıştır.
- İnkılap Meclisidir.
- Lozan Barış Antlaşması'nı onaylamıştır.
- Türk ordusu İstanbul'a girmiştir (1 Ekim 1923).
- Ankara, başkent kabul edilmiştir (13 Ekim 1923).
- Cumhuriyet ilan edilmiştir (29 Ekim 1923).

ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923):

- Lozan Antlaşması'ndan sonra başkentin neresi olacağı tartışılmıştır.
- Milletvekillerinin bir kısmı İstanbul'un başkent olmasını istemiştir.
- İsmet Paşa, Ankara'nın başkent olması için tek maddelik bir kanun teklifi sunmuştur.
- Madde kabul edilmiş ve Ankara başkent ilan edilmiştir (13 Ekim 1923).
- Ankara'nın Başkent Olmasında;
    - Türkiye'nin ortasında; askeri ve siyasi yönden güvenli,
    - Ulaşım ve haberleşme kolay,
    - "Kurtuluş Savaşı'nda idari merkez.

Doğrudan doğruya ulus egemenliğine dayanan, yöneticileri halkın oyu ile seçilen devlet rejimlerine, "CUMHURİYET" denir.

CUMHURİYETİN İLANI (29 Ekim 1923):

Nedenleri:

- TBMM'nin ulusal egemenliğe dayanması.
- TBMM'nin Batı'yı örnek alması.
- Saltanatın kaldırılmasıyla devlet başkanlığı sorununun ortaya çıkması.
- Meclis Hükümeti sistemine göre bakanların seçimle belirlenmesi, bir hükümet kurulmasının çok uzun sürmesi ve icraatların gecikmesi. Inkılap yapılması önemli.
- 1923 sonbaharında Bakanlar Kurulu'nun görevden ayrılması ve bir hükümet sorununun ortaya çıkması.

Sonuçları:

- Rejim tartışmaları sona ermiştir.
- Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı olmuştur.
- Cumhurbaşkanını meclisin seçmesi kesinleşmiştir. Ulusal egemenlik
- Cumhurbaşkanının seçilmesi ile devlet başkanlığı sorunu sona ermiştir.
- Mustafa Kemal, İsmet Paşa'ya hükümet kurma görevini vermiştir.
- TBMM başkanlığına Fethi Bey seçilmiştir.
- Meclis hükümeti yerine kabine sistemine geçilmiştir.
- Anayasada şu değişiklikler olmuştur:
    - Türkiye'nin yönetim şekli cumhuriyettir.
    - Devletin dini İslam'dır. Laik devlet olgusuna aykırı fakat halk henüz hazır değil.
    - Resmi dil Türkçe'dir.

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924):

Nedenleri:

- Cumhuriyetin ilanı ve cumhurbaşkanının seçilmesi ile halifeliğin bir rolünün kalmaması.
- Eski rejim taraftarlarının sığınabilecekleri tek makam olarak halifeyi görmesi.
- TBMM'deki bazı vekillerin Halife'yi TBMM'nin üstünde kabul etmesi.
- Halife Abdülmecid Efendi'nin talimatlara uymaması ve yetkilerini aşacak uygulamalara girişmesi.
- Batı'yı kendine örnek alan bir ülkede halifeliğin, laikliğe ve çağdaşlaşmaya engel olabileceği endişesi.
- Ağa Han ve Ali Han'ın İsmet Paşa'ya, Halife'nin korunması için yazdıkları mektubun İsmet Paşa'dan önce Tanin Gazetesi'nin eline geçmesi ve bunun gazetede yayınlanması.

Sonuçları:

- Laikliğe geçişin en önemli aşaması tamamlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin karakteri tam olarak ortaya konmuştur.
- Türkiye'de ümmetçilik arayışları sona ermiştir.
- Ulusal egemenlik güç kazanmıştır.
- İnkılapları gerçekleştirilmek için zemin hazırlanmıştır.

3 MART 1924'TE ÇIKARILAN DİĞER YASALAR:

- Şer'iye ve Evkaf Vekaleti kaldırılmış, (LAİK DEVLETE GEÇİŞ) daha sonra yerine, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Genel Müdürlüğü kurulmuştur.
- Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâleti kaldırılmış, yerine Genelkurmay Başkanlığı kurularak, asker siyasetten uzaklaştırılmıştır. Laiklik hem askeri hem de dini delvet işlerinden uzak tutma anlamına geliyor.
- Tevhid-i Tedrisat kanunu kabul edilmiş, eğitimde birlik ve laiklik sağlanmıştır.
- Osmanlı hanedanı üyelerinin sınır dışına dışına çıkarılması kararlaştırılmıştır.

1924 ANAYASASI (20 Nisan 1924):

- Cumhuriyetin ilanı ile Türk Devleti'nin rejimi belirlenmiş ve eski anayasa ihtiyaçları karşılayamaz olmuştur. Bu nedenle 1924'te yeni bir anayasa hazırlanmıştır.
- 1924 Anayasası 105 maddeden oluşmuştur.
- 1924 Anayasası'nın bazı maddeleri şunlardır :
    - Egemenlik kayıtsız şartsız, milletindir.
    - Devletin yönetim şekli cumhuriyettir.
    - Devletin dini İslam, başkenti Ankara, resmi dili Türkçe'dir. Hala tam olarak Laik bir devlet değil.
    - Devletin rejimi, başkenti ve bayrağı değiştirilemez.
    - Seçilme hakkı yalnız erkeklere aittir. Kadın-erkek eşitsizliği
    - Cumhurbaşkanı dört yılda bir meclis tarafından ve meclis içinden seçilir.
    - Üst üste aynı kişi iki kez cumhurbaşkanı olabilecektir.
    - TBMM üyeleri dört yılda bir seçilir. Seçme yaşı 22, seçilme yaşı ise 30'dur.
    - Seçme ve seçilme hakkı yalnız erkeklere aittir. Kadın-erkek eşitsizliği
    - Yasama, yürütme ve yargı yetkisi TBMM'nin denetimi altındadır. Güçler birliği?
    - Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşları kanun önünde eşittir. Eşitlik

1921 VE 1924 ANAYASALARININ KARŞILAŞTIRILMASI:

1921 ANAYASASI	1924 ANAYASASI
- Egemenliğin kaynağı halk, ancak yönetim şekli ("Cumhuriyet" denmiyor) belirtilmiyor - Güçler birliği ilkesi egemen - Meclis hükümeti sistemi - 23 maddelik ihtilal anayasası Savaş anayasası	- Rejimin adı belli Cumhuriyet - Güçler birliği hafifletilmiş - Kabine sistemi - Cumhuriyet döneminin ilk anayasası. - Yeni Türk Devleti'nin tüm kurumları yer almış, 105 madde Yapıln inkılaplar ışığında

1924 ANAYASASI'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER:

- "Devletin dini İslam'dır" maddesi 1928'de anayasadan çıkarılmıştır (LAİKLİK).
- 1934'de kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiştir (ULUSAL EGEMENLİK).
- 1937'de Atatürk İlkeleri anayasaya girmiştir.
- Seçme yaşı 22'ye çıkarılmıştır (LAİKLİK).
- Ormanlar devletleştirilmiştir.
- Toprak reformu gerçekleşmiştir.

NOT : Türkiye Cumhuriyeti'nin en uzun ömürlü olan ve en çok değişiklik yapılan anayasası 1924 Anayasası'dır.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ:

Birinci Mecliste;

- Tesanüt Grubu
- Halk Zümresi ve Islahat Grubu
- Müdafaa-i Hukuk Grubu
- İstiklâl Grubu

Mustafa Kemal, 151 milletvekili ile Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nu kurmuştur (Mayıs 1921). Başkanı da Mustafa Kemal olmuştur.

Mecliste Birinci ve İkinci Grup adlarında ayrılmalar meydana gelmiştir.

İkinci Mecliste;

- Seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır (1 Nisan 1923).
- Seçimden sonra Mustafa Kemal, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu yerine, Halk Fırkası'nı kurmuş (9 Eylül 1923), başkanlığına da Mustafa Kemal seçilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra parti "Cumhuriyet Halk Partisi" adını almıştır.
- Seçimlerde çoğunluk olarak Mustafa Kemal taraftarları kazanmış, İkinci Grup meclise girememiştir.
- Askerlerin görevlerini sürdürdükleri bir sırada milletvekili olamayacakları bir kanunla kabul edilmiştir (19 Aralık 1924). Laiklik
- Kazım Karabekir Paşa, Refet Paşa ve Ali Fuat Paşa ordudan ayrılmıştır.

A) TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI (17 Kasım 1924):

- Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa, Cafer Tayyar Paşa, Adnan Bey, Rauf Bey, Refet Bey Cumhuriyet Halk Fırkası'nın icraatlarına karşı çıkmışlardır.
- Muhalifler Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adında yeni bir parti kurmuşlardır.
- Başkanlığına Kazım Karabekir seçilmiştir.
- Dine saygılı olduğunu söyleyen bu partiye eski rejim taraftarlarından büyük destek gelmiş ve kısa sürede güçlenmiştir.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'ndan cesaret alanlar, Şeyh Said önderliğinde rejim karşıtı bir isyan çıkmıştır.

- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesi ile kapatılmıştır (5 Haziran 1925).

ŞEYH SAİD İSYANI (13 ŞUBAT 1925)

Nedenleri:

- İnkılapların başlaması ve eski rejim taraftarlarının bunu hazmedememesi.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın izlediği politika.
- İngiltere'nin Güney Doğu Anadolu halkını Türkiye Cumhuriyeti aleyhine kışkırtması ve bir Kürdistan Devleti kurma çabaları.
- Saltanat ve hilafetin kaldırılması.

Gelişimi:

- Şeyh Said İsyanı 13 Şubat 1925'te başlamıştır.
- İsyan Erzurum, Elazığ, Bitlis ve Muş'a kadar yayılmıştır.
- Ali Fethi Hükümeti isyanı bastıramayınca istifa etmiştir.
- Yeni hükümeti İsmet Paşa kurdu ve isyan alınan önlemlerle bastırılmıştır.

Sonuçları:

- Takrir-i Sükun Kanunu çıkarılmış (4 Mart 1925), kanun, 1929'a kadar geçerli olmuştur.
- İstiklal Mahkemeleri tekrar kurulmuştur.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesi ile kapatılmıştır (5 Haziran 1925).
- Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya yönelik ilk isyan hareketi başarılı bir şekilde bastırılmıştır.
- İngiltere, Musul meselesini kendi lehine çözebilmek için avantaj sağlamıştır.
- Çok partili hayata geçişin ilk denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- İsyan, Türkiye'de demokrasiye geçme zemininin henüz hazır olmadığını göstermiştir.
- Ali Fethi Bey Hükümeti istifa etmiş, İsmet Paşa Hükümeti kurulmuştur.

Şeyh Said İsyanı, Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya yönelik ilk isyan hareketidir.

MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST (16 HAZİRAN 1926)

- Eski rejim taraftarları, Mustafa Kemal'i ortadan kaldırırlarsa yeni rejimin sona ereceğine inanmışlardır.
- Bu nedenle Mustafa Kemal'e İzmir'de bir suikast planlanmıştır.
- Suikastın haber alınması üzerine suikastçılar yakalanmış ve suikastı planlayanlar İstiklâl Mahkemeleri tarafından cezalandırılmışlardır.

NOT : Bu suikast girişimi Mustafa Kemal'in şahsında yeni rejime karşı yapılmış bir harekettir.

B) SERBEST CUMHURİYET FIRKASI (12 Ağustos 1930)

- Ekonomik görüşlerde ayrılan muhalifler Mustafa Kemal'in isteğiyle Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurmuşlardır (12 Ağustos 1930).

- Başkanlığına Fethi Bey getirilmiştir.
- Parti, ekonomide liberalizmi savunmuştur.
- İnkılaplara karşı olanlar Serbest Cumhuriyet Fırkası'na girmişlerdir.
- Laiklik, inkılaplar ve cumhuriyet aleyhine gösteriler başlamıştır.
- Belediye seçimleri yapıldı ve seçimleri büyük bir çoğunlukla Cumhuriyet Halk Fırkası kazanmıştır.
- Fethi Bey, Serbest Cumhuriyet Fırkası'na eski rejim taraftarlarının katılmasından endişe etmiş ve partisini 18 Aralık 1930'da kapatmıştır.
- İkinci kez çok partili hayata geçiş denemesi de başarısız olmuştur.
- **1946 yılına kadar bir daha, çok partili hayata geçiş denemesi yapılmamıştır.**

MENEMEN OLAYI (23 ARALIK 1930):

- Derviş Mehmet ve adamları Menemen'de isyan etmişlerdir.
- İsyanı bastırmaya gelen Asteğmen Kubilay, isyancılar tarafından öldürülmüştür.
- Menemen İsyanı bastırılmıştır.

NOT: Menemen Olayı, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasının çok yerinde bir davranış olduğunu göstermiştir.

C) ÇOK PARTİLİ HAYATA KESİN GEÇİŞ:

- Türkiye, Birleşmiş Milletler'de söz sahibi olmak istemiştir.
- Birleşmiş milletlerin çoğu da demokrasi ile yönetilen ülkelerden oluşmuştur.
- İsmet İnönü, ikinci bir partinin kurulmasına izin vermiştir.
- Milli Kalkınma Partisi adında yeni bir parti kurulmuş, böylece çok partili hayata kesin olarak geçilmiştir (18 Temmuz 1845).
- Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılıp Demokrat Parti'yi kurmuşlardır (7 Ocak 1945)
- 1946'da açık oy, gizli tasnif ile Cumhuriyet Halk Partisi seçimleri kazanmıştır.
- 1948 yılında Millet Partisi adında yeni bir parti daha kurulmuştur.
- 1950'deki seçimleri gizli oy, açık tasnif ile büyük bir çoğunlukla Demokrat Parti kazanmıştır.

NOT : Cumhuriyet Halk Partisi'nden sonra iktidara gelen ilk parti Demokrat Parti'dir.

TOPLUMSAL ALANDA İNKILAPLAR:

- HALKÇILIK
- LAİKLİK

Amaçları: Ümmet toplumundan çağdaş - laik ve ulusal kültüre dayalı topluma geçmek, kanun önünde eşit, ayrıcalıksız kaynaşmış bir toplum oluşturmak.

İnkılaplar:

- Kıyafet Devrimi (Şapka Kanunu) (25 Kasım 1925)
- Tekke, Zaviye Ve Türbeler Kapatılması (30 Kasım 1925) (Laik Devlete Geçiş)
- Miladi Takvim Kabul Edilmiştir (26 Aralık 1925)

- Ölçülerde Değişiklik (1931)
- Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934)
- Din Adamlarının İbadethaneler Ve Ayinler Harici Dini Kıyafet Giymesi Yasaklanmış, Yalnız Dinlerin Resmi Temsilcilerinin Dini Kıyafet Giymelerine Dair Kanun (1934)
- Hafta Tatili; Pazar Günü (1935)

HUKUK ALANINDA İNKILAPLAR

Amaçları:

- Dinsel hukuktan laik hukuka geçmek
- Hukuksal alanda eşitliği sağlamak
- Çok hukuklu sistemden tek hukuklu sisteme geçmek

Nedenleri:

- Hukukta iki başlılığın olması ve karmaşaya neden olması (Şer'î Hukuk ve Örfî Hukuk).
- Din, mezhep, tarikat ve milliyet farklılıklarından dolayı hukuk birliliğinin bulunmaması.
- Müslüman olmayanların kendilerine ait hukuklarının olması.
- Ceza Hukuku'nun şahısların güvenliğini sağlamada yetersiz olması.
- Evlenme, boşanma, miras konularında herkesin kendi dini kurallarına göre hareket etmesi.
- Mahkemede tek yargıcın bulunması.
- Ekonomik yaşamı düzenleyen kuralların yetersizliği.
- ***Kadınların haklarını koruyan kanunların yetersizliği.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin laik bir karakter kazanma yolunda olması ve kendine Avrupa'yı örnek alması.

İnkılaplar:

- İlk anayasamız Teşkilat-ı Esasiye (20 Ocak 1921)
- 1924 Anayasası (20 Nisan 1924)
- Ankara Hukuk Mektebi (1925)
- Medeni Kanun (17 Şubat 1926)
- İsviçre'den Borçlar Kanunu (8 Mayıs 1928)
- Almanya'dan Ticaret Kanunu (10 Mayıs 1928)
- İtalya'dan Ceza Kanunu (1 Temmuz 1928)
- "Devletin dini İslamdır" maddesi anayasadan çıkarıldı (1928)
- Belediye Kanunu ile kadınların belediye seçimlerinde seçmen olmaları (30 Nisan 1930)
- Kadınlara muhtar seçme ve köy ihtiyar heyetine seçilme hakkı (26 Ekim 1933).
- Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı (5 Aralık 1934).

NOT : 1935 yılında yapılan seçimlerde meclise 18 kadın milletvekili girmiştir.

İsviçre Medeni Kanununun Kabul Edilmesinin Nedenleri :

- İsviçre Medeni Kanunu'nun Avrupa'daki medeni kanunların en yenisi olması.
- Demokratik olması.
- Akılcı ve pratik çözümler sunması.

- Avrupa medeni kanunlarının tümünden yararlanılmış olması.
- Aile hukukunun kadın - erkek eşitliğine dayanması.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA İNKILAPLAR

Amaçları:

- Çok başlı eğitim sistemine son vermek,
- Dinsel eğitimden çağdaş ve laik eğitime geçmek,
- Eğitim kurumlarını birleştirerek ortak, ulusal bir kültür oluşturmak,
- Eğitimde cinsiyet ayrımına son vermek.

İnkılaplar:

- Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)
    - Böylece; öğretim birleştirildi ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı, medreseler kapatıldı. (11 Mart 1924) (LAİKLİK) – Hem eğitimde birlik hem de dinsel eğitimden cağdaş ve laik bir eğitime geçiş
- Topkapı Sarayı müze haline getirilmiş ve Etnoğrafya Müzesi açılmış (1924)
- Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (26 Haziran 1928)
    - Bununla; İlköğretim herkes için zorunlu hale getirilmiştir.
- Latin Harfleri (1 Kasım 1928) Böylece
    - Avrupa ile yakınlaşmada önemli bir adım
    - Okuma-yazma oranı ve kitap basımı
    - Millet Mektepleri açıldı ve okuma-yazma seferberliği
- Türk Tarih Kurumu (15 Nisan 1931)
- Türk Dil Kurumu (12 Temmuz 1932)
- Üniversite Reformu (1933);
    - İstanbul'daki Dârü'l-Fünûn kaldırılmış, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (1933)
    - Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Yüksek Ziraat Fakültesi açılarak Ankara Üniversitesi'nin temeli oluşturulmuştur (1933)
    - Osmanlı Devleti'nin Sanayi-i Nefise Mektebi Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürülmüştür, Devlet Konservatuarı açılmıştır.

EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Amaçları:

- Ekonomik alanda bağımsızlığı gerçekleştirmek,
- Ulusal ekonominin temellerini oluşturmak,
- Ulusal girişimci bir sınıf oluşturmak,
- Yabancıların elindeki işletmeleri ulusallaştırmak.

INKILAPLAR:

Sanayi Alanında Gelişmeler:

- Türkiye İktisat Kongresi (17 Şubat - 4 Mart 1923)
- NEDEN TOPLANDI?
    - Ekonomik kalkınma için ortak hedeflerin saptanması
    - Ekonomik hedeflere ulşamak için gerekli yöntem ve kaynakların saptanması
    - Yeni Türkiye Devleti'nin ekonomik programının saptanması
    - Siyasi bağımsızlık için şart olan ekonomik bağımsızlığın nasıl sağlanacağının belirlenmesi
- Kongrede:
    - Misak-ı İktisadi (Ekonomik Yemin) kabul edilmiştir.
    - Model, liberalizm
    - Kapitülasyonların kaldırılması
    - Aşar vergisinin kaldırılması
    - Küçük imalathanelerin hızla fabrikaya çevrilmesi
    - Hammaddesi yurt içinde bulunan malların işlendiği sanayinin kurulması
    - Özel sektörün yapamadığı işlerin devlet tarafından yapılması
    - Özel sektöre kredi sağlayacak bir bankanın kurulması
    - İşçilerin durumunun düzeltilmesi için çalışmalar yapılması
- Osmanlı'dan kalan yıpranmış işletmeleri onarmak için Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur (1925).
- Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır (28 Mayıs 1927). Bu kanunla özel sektöre yatırım yapabilmesi için imkanlar sağlanmıştır.
- Birinci Beş Yıllık kalkınma Planı hazırlanmıştır (1934). Bu çerçevede 1937 yılına kadar 16 fabrika ve banka kurulmuştur.
- Bazıları şunlardır;
    - Sümerbank,
    - Etibank ve Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA),
    - Malatya, Kayseri, Ereğli, Nazilli'de pamuklu dokuma fabrikaları,
    - Bursa'da Merinos Fabrikası,
    - İzmit'te Kağıt Fabrikası,
    - Gemlik'te İpek Fabrikası,
    - İstanbul Paşabahçe'de Şişe ve Cam Sanayii,
    - Beykoz'da Deri Fabrikası,
    - Özel sektör Uşak'ta ilk Şeker Fabrikası, ölümünden sonra ilk kez Karabük'te Demir-Çelik Fabrikası kurulmuştur (1939).

Osmanlı Devleti Neden Sanayileşemedi?

- Osmanlı Devlet Ekonomisinin, sürekli tarımsal üretim ve küçük sanayi üzerine kurulu olması.
- Osmanlı Devleti'nin, Avrupa'daki bilim ve teknik alanındaki gelişmeleri takip edememesi.
- Eğitime, bilgi birikimine yeterli önem verilmemesi.
- Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ilk yıllarda ekonominin daha çok, gazalardan elde edilen ganimete dayalı olması, ticarete gereken önemin verilmemesi.
- 1838'de imzalanan Balta Limanı Ticaret Antlaşması ile, başta İngiltere olmak üzere yabancılara iç pazarlarımızda serbest ticaret yapma hakkı verilmesi.
- Türklerin ticaretten koparak daha çok devlet memurluğunu tercih etmesi, bu alanın azınlıklar ve yabancıların eline geçmesi.

- 1854'te başlayan dış borçlanmanın artarak devam etmesi ve 1881'de Duyun-u Umumiye'nin kurulması üzerine devlete ait birçok gelirin, yabancı sermaye ve işletmelerin eline geçmesi.

Tarım Alanındaki Gelişmeler:

- Âşâr (öşür) vergisi kaldırılmıştır (17 Şubat 1925). Yerine Arazi Vergisi konmuştur.
- Ziraat Bankası'nın çiftçiye verdiği kredi miktarı arttırılmıştır.
- Çiftçilerin traktör kullanması için teşvikler yapılmıştır.
- Çiftçilere ucuz makineler dağıtılmıştır.
- Tarım Kredi Kooperatifi kurulmuştur (1929).
- Tarımla ilgili bilimsel araştırmalar yapılması için Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur.

Ticaret Alanındaki Gelişmeler:

- Kapitülasyonlar, Lozan Antlaşması'nda kesin olarak kaldırılmıştır (24 Temmuz 1923).
- İş sahiplerine kredi vermesi amacıyla İş Bankası kurulmuştur (1924).
- Kabotaj Kanunu kabul edilmiştir (1 temmuz 1926).
    - Böylece Türk karasularında gemi işletme hakkı yalnızca Türk Devleti'ne verilmiştir.
- Denizbank Kurulmuş ve denizcilik alanında çalışmalar hız kazanmıştır.
- Avrupa iş dünyası ile problem yaşanmaması için hafta tatili Pazar günü olarak kabul edilmiştir (1935).

Bayındırlık Alanındaki Gelişmeler:

- Yabancı şirketlerin elinde olan demiryolları satın alınarak devletleştirilmiştir.
- Cumhuriyetin ilanından 1938'e kadar 3,360 km yeni demiryolu döşenmiştir
- Osmanlı Devleti zamanında Türkiye'de karayolları 18,335 km iken, 1948 yılında ise bu rakam 45,000 km'ye ulaşmıştır.
- Kabotaj Kanunu'ndan sonra pek çok liman ve iskele yapılmıştır.

NOT:

- 1929 Dünya Ekonomik Krizi sırasında ülke ekonomisini korumak için gümrük tarifeleri yükseltilerek dış rekabette ülkemiz sanayisi korunmaya çalışılmıştır.
- 1934-1939 yılları arası Devletçilik politikasının en yoğun uygulandığı dönemdir.
- 1939'da hazırlanan İkinci Beş Yıllık kalkınma Planı, II.Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle uygulanamamıştır.

ATATÜRK DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA

ATATÜRK'ÜN DIŞ POLİTİKASININ TEMEL İLKELERİ:

Dış politikanın temelleri Erzurum Kongresi'nde atıldı.

- Rejim farkı gözetmeksizin her devletle iyi geçinilmeli.
- Devletlere karşı aşırı düşmanlıktan ve aşırı iyimser olup bağlılıktan kaçınılmalı.
- Geçmişten ders alarak geleceği ona göre tayin etmeli.
- Devletlerarası ilişkilerde duygusallıktan uzak, gerçekçi ve akılcı olmalı.
- Aksiyoner davranmalı, fakat maceraya atılmamalı.

- Türkiye Cumhuriyeti tam bağımsız olmalı.
- Azınlıklara verilen ayrıcalıklar sona ermeli.
- "Yurtta sulh, cihanda sulh."

1924 - 1930 DÖNEMİ DIŞ POLİTİKA:

IRAK SINIRI VE MUSUL MESELESİ:

- Kurtuluş Savaşı'nda Musul alınamamış ve İngiltere burada Manda rejimini ilan etmiştir.
- Lozan Barış Antlaşması'nda da Musul Meselesi çözümlenememiştir.
- Musul Meselesi'nin çözümü için Türkiye ile İngiltere 19 Mayıs 1924'te bir araya gelip bir konferans düzenlenmiş, ancak burada da bir sonuç alınamamış ve sorun Milletler Cemiyeti'ne götürülmüştür.
- Milletler Cemiyeti'nde de bir sonuç alınamayınca Adalet Yüksek Divanı'na gidilmiş, fakat yine sonuç alınamamıştır.
- Bu sırada Şeyh Said İsyanı çıkmış ve Türkiye Musul Meselesi üzerine gerektiği şekilde gidememiştir. İç siyasetine yönelmiştir.
- Sonunda Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin şartlarını kabul ederek, İngiltere ile Ankara Antlaşması'nı imzalamıştır (5 Haziran 1926).
- Buna göre:
    - Musul ve Kerkük Irak'a bırakılacak.
    - Irak, Musul'a karşılık petrol üzerinden alınan verginin %10'unu 25 yıl süreyle Türkiye'ye verecek. Türkiye peşin olarak istedi. Çünkü yeni kurulan bir devlet.
    - Hakkari sınırı Türkiye'nin lehine düzenlenecek.

YABANCI OKULLAR SORUNU:

- Yabancı okulların 1925 - 1926 yönetmeliklerine uyması kabul edilmiştir.
- Yabancı okulların Tarih ve Coğrafya derslerine Türk öğretmenlerin girmesine karar verilmiştir.
- Ders kitaplarında Türkiye aleyhine yazıların kesinlikle konmaması şartı getirilmiştir.
- Din derslerine yalnızca bağlı bulunulan dinin öğrencilerinin girmesine izin verilmiştir. Din özgürlüğü

NÜFUS MÜBADELESİ (1 ARALIK 1926):

- Lozan'da, İstanbul dışındaki Rumlar ile, Batı Trakya dışındaki Türkler'in karşılıklı değişimi kabul edilmiştir.
- Lozan'da "yerleşik" kelimesinin kullanılması daha sonra yanlış anlamalara neden olmuştur.
- Sorunu halletmek için Milletler Cemiyeti'ne gidilmiştir.
- Sorun çözülemeyince Yüksek Adalet Divanı'na gidilmiş, fakat sorun burada da çözülememiştir.
- Yunanistan Türkler'in mallarına el koyunca Türkiye de kendi topraklarındaki Rumlar'ın mallarına el koymuştur.
- Sonunda Atina'da bir anlaşma ile sorun halledilmiş ve nüfus mübadelesi gerçekleşmiştir (1 Aralık 1926).

- Başka bir antlaşma daha yapılarak İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türkler "yerleşik" kabul edilmiştir (10 Haziran 1930).
- Yunan Başbakanı Venizelos Türkiye'yi ziyaret etmiş ve iki ülke arasında iyi ilişkiler başlamıştır (Ekim 1930).
- 1954'te Kıbrıs Sorunu'nun çıkması ile ilişkiler tekrar bozulmuştur.

BORÇLAR MESELESİ:

- Borçların ödenmesi için 1926-1933 arası Fransa ile görüşmeler yapılmış ve ödemelerin taksitle yapılması karara bağlanmıştır.
- 1929 Dünya Ekonomik Buhranı nedeni ile ödemeler 1954'e kadar sürmüş, 1983'e kadar faiz ödenmiştir.

1930 - 1939 DÖNEMİ DIŞ POLİTİKA:

TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRİŞİ (18 TEMMUZ 1932):

- Musul Meselesi'nde Milletler Cemiyeti İngiltere'ye taraf olmuştur.
- İspanya Türkiye'ye Milletler Cemiyeti'ne girmesini teklif etmiş, Yunanistan da bu teklifi desteklemiştir (Temmuz 1932).

BALKAN ANTANTI (9 ŞUBAT 1934):

- Avrupa'da Demokrasi, Faşizm ve Sosyalizm çekişmeleri başlamıştır.
- İtalya ve Almanya, Balkanlar üzerinde yayılmacı politika sergilemiştir.
- Türkiye Balkan sınırlarını güvence altına almak istemiş ve girişimler sonunda Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında Balkan Antantı imzalanmıştır (9 Şubat 1934).
- Buna göre:
    - Devletler sınırlarını karşılıklı olarak garanti etmişlerdir.
    - Birbirine danışmadan hiç bir ülke başka bir Balkan ülkesiyle anlaşma imzalamayacaktır.
- Gizli bir anlaşma ile de Balkanlı olmayan başka bir devletin saldırısına karşı nasıl davranılacağı belirlenmiştir.
    - Bu anlaşmaya Arnavutluk, İtalya'dan korktuğu için; Bulgaristan ise Neuilly Antlaşması'ndan memnun olmadığı ve yayılma düşüncesine sahip olduğu için katılmamıştır.
- II.Dünya Savaşı ile Balkan Antantı dağılmıştır.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936):

- Milletler Cemiyeti'nin barışı sağlamada yetersiz olması ve İtalya'nın yayılmacı politikası Türkiye'yi endişelendirmiştir.
- Türkiye'nin çağrısı ile Türkiye, İngiltere, Fransa, SSCB, Yunanistan, Yugoslavya ve Japonya arasında Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır (20 Temmuz 1936).
- Buna göre:
    - Boğazlar Komisyonu kaldırılarak tüm yetki Türkiye'ye verilecek.
    - Türkiye Boğazların iki yakasında da asker bulundurabilecek.

- Ticaret gemilerinin geçişi serbest olacak.
- Savaş gemilerine, zaman ve tonaj bakımından sınır getirilecek.
- Türkiye herhangi bir savaşa girerse Boğazları kapatabilecek.

NOT: Türkiye'nin Boğazlarla ilgili egemenlik haklarını sınırlayan hükümler kaldırılmıştır.

- Boğazlarda asker bulundurulması ile Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki önemi artmıştır.

Lozanı imzaladık. Boğazları bir komisyon yöneticek hükumu. Başkanı Türk. Lozan'da kazanan devletsin. Boğazların yönetimine ortak olduk. Komisyon – egemenlik haklarımıza aykırı bir durum.

Bu su yolundaki yönetimi tek başına sağkayamıyoruz – egemen devlet değiliz

1925 sonrası – dünya siyaseti değişimler M. kemakl tedbir- Faşizm yükselmesi (ekonomik, siyasal, faşizan yaklaşımların kullanılıyor olması) M. Kemal dünya siyaseti gündemi

artan savaşgan tavırlar – bu işi çözmemiz lazım. 19. Yy boğazlar çok ciddi bir sorun oldu. Osm ciddi problemler yaşadı. Rusya ing fransa arasında boğazlar hünkar iskeler, londra vs. – yeni bir savaş yaşarsa bu dünya su yolu problem yaratçak

bunun üzerine toplantı yapıldı – boğazlar tamamen bizim egemenliğimize girdi – m. Kemal liderliği ve dünya konjonktüründeki gelişmeler

Möntro – egemenlikte hiçbir farklı yapı kalmamış oldu. Geçiş sistemlerini türkiye düzenledi.

SADABAT PAKTI (8 TEMMUZ 1937):

- İtalya'nın doğu ülkeleri ile ilgili politikası Türkiye'yi doğu ülkeleri ile ortak bir savunma anlaşması yapmaya itmiştir.
- Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Paktı imzalanmıştır (8 Temmuz 1937).
- Buna göre:
  - İlgili devletler birbirine saldırmayacaklar.
  - Birbirinin iç işlerine karışmayacaklar.
  - Milletler Cemiyeti'ne bağlı kalacaklar.

HATAY SORUNU VE HATAY'IN TÜRKİYE'YE KATILMASI (30 NİSAN 1939):

- Ankara Antlaşması ile (20 Ekim 1921) Hatay Fransa'ya bırakılmış ve burada özerk bir yönetim sağlanması kararlaştırılmıştır.
- 1936'da Fransa, Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlığını tanımış, ancak, Hatay üzerindeki yetkilerini Suriye'ye devretmiştir.
- Türkiye bu durum üzerine Milletler Cemiyeti'ne başvurmuş ve 1938'de Hatay'da seçim yapılmıştır.
- Seçim sonucu Hatay Bağımsız Cumhuriyeti kurulmuştur (2 Eylül 1938).
- On ay sonra Hatay Meclisi Türkiye'ye katılma kararı almıştır (30 Nisan 1939).
- NOT: Böylece Hatay sorunu Misâk-ı Milli yolunda Türkiye lehine sonuçlanmıştır.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEM 1920-1939

ABD: Monroe Doktrini: ABD' nin Dış Politikadan bir süre uzaklaşıp kendi iç politikasına ağırlık vermesi (daha çok ekonomik kalkınmayı öngörür).

İKİ DÜNYA SAVAŞI ARASINDA BİLİM, SANAT VE TEKNOLOJİ ALANINDA GÖRÜLEN GELİŞMELER:

- Petrol ve elektrik günlük hayatta
- Otomobil, yolcu uçakları
- Trafik ışıkları
- Gökdelen yapımı – Bauhaus akımı
- Radyo yayını – 1920 ABD
- Çizgi film – Tenten, Temel Reis, Süpermen
- Sesli sinema filmi – 1927
- Almaya'da Hitler'den kaçan bilim adamları Türkiye'deki üniversitelerin kurulmasına katkıda bulundu.
- Albert Einstein'in izafiyet teorisi – hareketli cisimlerin elektrodinamiği
- Nükleer proton, pozitif elektron, nötron keşfedildi, uranyum fizyonu ilk kez 1939'da gerçekleştirildi. İlk elektron mikroskobu 1932'de geliştirildi.
- Radar
- Tüberküloz aşısı – BCG, 1921
- Penisilin, verem aşısı, C vitamini
- Organ nakli
- Başarılı roket denemesi – 1926
- Toplumsal Tarih anlayışı gelişti
- John Steinbeck "Gazap Üzümleri - 1929 ekonomik krizinden sonra Amerika'nın sosyal ve ekonomik durumunu anlattı
- Metafiziğe karşı çıkan Fenomenoloji ve Varoluşçuluk ortaya çıktı.
- Resimde sürrealizm akımı – düşüncenin özgürce ifade edilmesi, Salvador Dali
- Caz müziği

İKİ SAVAŞ ARASI AVRUPA'DA DURUM:

REJİM DEĞİŞİKLİKLERİ		LİDERLER
- Türkiye - SSCB - Almanya - İtalya - İspanya		- Mustafa Kemal Atatürk - Lenin ve Stalin (SSCB) - Hitler (Almanya) - Mussolini (İtalya) - Franco (İspanya)

ULUSLARARASI ALANDA OLUŞTURULAN İTTİFAKLAR	BARIŞI KORUMA GİRİŞİMLERİ	BİLİM, SANAT VE DÜŞÜNCE ALANINDAKİ AKIMLAR
Sadabat Paktı Roma – Berlin Mihveri Balkan Antantı Briand – Kellogg Paktı	Milletler Cemiyeti (1920) Washington Deniz Silahlarının Sınırlandırılması Konferansı (1922) Dawes Planı (1924) Locarno Antlaşması (1928) Briand – Kellogg Paktı Londra Deniz Silahsızlanma Konferansı (1930)	Fenomoloji ve Varoluşçuluk (Felsefe) Sürrealizm ve Expressyonizm (Resim) Bauhaus (Mimari) Annales (Tarih)

BARIŞIN SÜREKLİLİĞİNİ SAĞLAMA GİRİŞİMLERİ:

1920 MİLLETLER CEMİYETİ'NİN KURULUŞU:

- Uluslararasında iş birliğini geliştirmek ve uluslararası barışı ve güvenliği sağlamak için kurulmuştur. Amaç yeni bir Dünya savaşının çıkışını önlemektir.

6 ŞUBAT 1922 WASHINGTON DENİZ SİLAHLARININ SINIRLANDIRILMASI KONFERANSI:

- Uzakdoğu'da Japonya ile ABD arasındaki rekabetle ilgilidir.
- ABD ve Japonya 1920'de gücünü göstermek için büyük bir deniz silahları yapımı programı uygulamaya başladı.
- ABD, İngiltere, Japonya, Fransa, Hollanda, Portekiz, Belçika, Çin, İtalya.
- Çin'in toprak bütünlüğünün- Japonya'ya karşı- korunması ve Çin'in sömürge statüsünün devam ettirilmesi öngörülüyordu.
- Uzakdoğu'da Japonya emperyalizmi sınırlandırılmış oldu.

UANLOKARNO DÖNEMİ 1925 – 1930:

- Artan istikrar ve azalan gerginlik dönemidir.
- Fransa'nın verdiği ödünler sonucu kısa süreli Fransız - Alman yakınlaşması gerçekleşir.
- Bu dönem iki temel sorunun çözümlenmesiyle ortaya çıktı;

1924 DAWES PLANI: (Amerikalı Charles G. Dawes hazırladı, Londra'da imzalandı) ile Tamirat Borçları' nın (savaş tazminatı) düzenlenmesi, Lokarno ile Fransa'nın güvenlik sorununun çözümlenmesi.

16 EKIM 1925 LOKARNO ANTLAŞMASI: Fransız- Alman ilişkilerinde karşılıklı güven sağlandı. (İsviçre' de imzalandı) Bu antlaşmalar Almanya'yı yeniden uluslararası işbirliğine girmesini sağlamıştır. Ancak sadece batı sınırlarını ilgilendirmektedir. Almanya Polonya ve Çekoslavakya sınırları hakkında garanti vermemiştir.

- 1926 Almanya Milletler Cemiyeti' ne üye oldu.

1928 BRIAND - KELLOG PAKTI (PARIS PAKTI):

- Fransa Dışişleri Bakanı Aristide Briand ile ABD Dışişleri Bakanı Kellogg

- ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Çekoslavakya, Belçika arasında imzalanmıştır.
- Barışın sürekliliğini sağlamak ve devletlerarası ilişkilerde barışçı yollara başvurmak esas alınmıştır.
- 1928 yılı sonuna kadar SSCB dahil 46 devlet katılmıştır.

1928 LITVINOF PROTOKOLÜ:

- ABD, henüz SSCB'yi tanımadığı için SSCB bazı devletler ile Briand- Kellog Paktı ile aynı amaçlı imzaladığı protokoldür.

1929 YOUNG PLANI:

- Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nda neden olduğu yıkımdan dolayı ödemesi gereken borçların, 1929'da yapılan plan dahilinde ödenmesinin tasarlandığı plandır.
- Plan 1929'da yazılı hale getirilmiş ve 1930 yılında resmen yürürlüğe girmiştir.
- Planı ABD'li hukukçu ve diplomat Owen D. Young hazırladığı için, ismi "Young" olarak kalmıştır.
- Almanya'nın İtilaf Devletleri'ne ödemesi gereken ağır borçlar, daha önce yapılan antlaşmaların gözden geçirilmesini ve ödeme kolaylıklarının sağlanmasını zorunlu hale getirmiştir.
- Bu plan önceleri özellikle İngiltere'nin tepkisini çekti. Ancak daha sonraları, yapılan konferansların da etkisiyle plan tüm İtilaf Devletleri kabul etmiştir.
- Planın diğer bir özelliği, asıl itibarıyla Dawes Planı'nın bir biçimlendirmesi olmasıdır.

OCAK 1930 LONDRA DENİZ SİLAHLARINI SINIRLAMA KONFERANSI:

- ABD, İngiltere, Japonya, Fransa, İtalya katıldı.
- Küçük gemilerin silahsızlanması için yapıldı.
- Böylece deniz silahsızlanmasındaki çabalar başarı ile sonuçlandı.
- Ancak 1931' den itibaren uluslararası buhranlar nedeniyle silahlanma yarışı yeniden başlamıştır.

1929 DÜNYA EKONOMİK BUHRANI VE DÜNYA'YA ETKİLERİ

NEDENLERİ:

- ABD'deki şirketlerin mali yapısı

- Şirketleşme ve bankacılık sistemindeki eksiklikler herhangi bir kriz anında ABD'nin bankaları güvence altına alacak bir yapı oluşturmaması
- ABD yönetiminin krize zamanında müdahale edememesi
- ABD'nin verdiği kredileri geri alamaması
- ABD ekonomisinin %50'sinin 200 kadar holdingin kontrolünde olması ve bir tanesinin dahi batmasının ülke ekonomisini etkilemesi
- Bankaların kötü yapılanmış olması, tüm mali yapıdaki yasaların yetersizliği
- ABD'nin tüm Dünya'nın kredi planlayıcısı olması ve bu konuda büyük hatalar yapması (ABD vermiş olduğu kredileri toplayamadı)
- ABD başkanı Hoover yönetiminin zayıflığı ve mali olarak tecrübesizliği

KRİZİN BAŞLAMASI "KARA PERŞEMBE":

- New York Borsası Amerikan ekonomisindeki bozulmanın etkisiyle yükselişini durdurdu.
- Şirketlerin hisseleri düşüşe geçti.
- Asıl darbe 21 Ekim'de yabancı yatırımcıların hisselerini elden çıkarmaya başlamasıyla oldu.
- 24 Ekim 1929 Perşembe günü borsa dibe vurdu.
- Kriz çok sayıda şirketin ve bu şirketlere kredi sağlayan bankaların zincirleme batışına neden oldu.

Ekonomik buhran nedeniyle işsizler ordusu da günden güne büyüyordu.
Kriz öncesinde ülkede yüzde 3 olan işsizlik oranı 4 yıl sonra yüzde 25'e yükselmişti.

KRİZİN SONUÇLARI:

- Kriz dünyada 50 milyon insanın işine kaybetmesine, toplam üretimin %42 oranında azalmasına ve dünya ticaretinde %65'lik bir düşüşe neden oldu. Bu, dünya ekonomisi için büyük bir yıkımdı.
- Tarımsal ürünlerin fiyatlarında görülen düşüş, tarım üretiminin önemli ölçüde azalmasına neden oldu.
- Piyasalarda görülen para darlığı yüzünden kriz süresince takas ekonomisi para ekonomisinin yerini almaya başladı.
- Kriz, en çok sanayileşmiş şehirlerde kendisini gösterdi ve sanayi üretiminin düşmesi, işsizlik oranında ciddi artışlara yol açtı.
- İnsanların maddi varlıklarını, sosyal statülerini ve işlerini kaybetmelerine bağlı olarak psikolojik bozuklukların oranında artış görüldü.
- Almanya'da ve İtalya'da ırkçılığa dayalı ideolojilerin güçlenmesi açısından II. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden birini oluşturdu.

KRİZ SIRASINDA TÜRKİYE:

- Sermaye darlığı özel sektör yatırımlarını zorlaştırmasa da, sanayi alanındaki büyük yatırımlar devlet eliyle gerçekleştirilerek devletçi bir ekonomi politikası oluşturuldu.

- İthalatta gümrük vergileri arttırılarak, ithalat sınırlandırıldı. Böylelikle döviz tasarrufu sağlanmaya çalışıldı.
- Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanarak ulusal sanayi oluşturulma yolunda fabrika yapımına hız kazandırıldı.
- Halk, tasarruf ve yerli malı kullanılması konularında bilinçlendirilmeye çalışıldı. Bu amaçla 4 Nisan 1929' da İstanbul Üniversitesi'nde yapılan bir toplantıda "Yerli Mallar Haftası" ilan edildi.

YIKILMA DÖNEMİ 1930-1939

Ortadan kaldırılamayan Fransız - Alman düşmanlığı neden oldu; yıkılmayı kolaylaştıran ise Fransa ve İngiltere arasındaki görüş farklılıklarıdır.

İngiltere'ye göre, Avrupa barışı, Almanya'nın haklı isteklerini en alt düzeyde kabul eden Avrupa statükosuna dayanmalı.

Fransa'ya göre, Almanya'nın saldırmaması için büyük ittifaklar sistemi kurulmalı ve Versailles'dan ödün verilmemeli.

BÜYÜK DEVLETLERDE REJİM DEĞİŞİKLİKLERİ VE DIŞ POLİTİKA:

- İtalya'da Faşizm:
  - Aşırı ulusçuluğu esas alan faşist yönetim kısa süre sonra demokrasiyi kaldırarak yayılmacı bir politika izledi.
- Almanya'da Nazi İktidarı:
  - Versay Antlaşması'nın aşırı zorlayıcı maddelerinin de etkisiyle ve ülkedeki ekonomik yapının bozukluğu, işsizliğin önemli boyutlara ulaşmasından dolayı aşırı sağcı Nasyonel-Sosyolist Partisi'nin iş başına gelmesi.
- Rusya'da Bolşevik İhtilali
- Japonya'da Meiji Restorasyonu
- İspanya'da Franco Diktatörlüğü

SSCB:

KURULUŞU:

1917'de Bolşeviklerin iktidara gelmesi ve Çarlık rejiminin yıkılmasıyla Asya'da dengeler değişmiştir. Böylece Sovyetler Birliği kuruldu. Asıl amaç ideolojik ve kültürel dönüşümle bölgede hakimiyet sağlamaktı. Bunda da büyük ölçüde başarılı olmuşlar ve güçlenmeye başlamışlardır.

SOVYETLER BİRLİĞİ VE BOLŞEVİK YÖNETİM:

- Bolşevikler 6 Kasım 1917'de iktidarı ellerine aldılar. Lenin tarafından yazılan parti programı dört nokta içermekteydi;
    - Köylülere toprak
    - Aç olanlara yiyecek
    - Sovyetlere iktidar
    - Almanya ile barış
- Parti denetimi altında Sovyetler ya da işçi konseyleri başta fabrikalar ve ordu birlikleri olmak üzere ülkenin her yerinde kurulmaya başlandı.
- Böylece iktidar son derece iyi örgütlenmiş ve sıkı denetimli partinin eline geçti.
- Olağanüstü Rus Mücadele Komisyonu ve Kızıl Ordu ile partinin gücü daha da artırıldı.
- Lenin, parti, Sovyetler, kızılordu ve gizli polis örgütü ile ilk totaliter parti diktatörlüğünü kurma çabasına girişti.
- 1921-1927 yılları arası Lenin'in *"Yeni Ekonomik Politika"* dönemidir.
    - Başta Troçki olmak üzere buna karşı çıkanlar; burjuva adetlerinin, özel mülkiyetin ve bu ekonomik politika sonucu ortaya çıkacak yeni bir zengin sınıfın bolşevik devrime ihanet olduğunu ileri sürdüler.
- Lenin' in parti sekreteri ve halefi Stalin, sürekli dünya devrimi tezini savunanTroçki'ye karşı "tek ülkede sosyalizm" görüşü ile öne çıktı.
- Stalin'in zaferi bir süre için devrimin diğer ülkere yayılmasını durdurdu.
- Stalin 1928 yılından sonra bir dizi 5 yıllık ekonomik planla ağır endüstri kurmak, ulaşımı iyileştirmek, tarımı kolektifleştirip mekanize hale getirmek ve Urallar'ın ötesinde yeni enerji kaynakları geliştirmek yoluna gitti.

SOVYET DIŞ POLİTİKASI:

- Sovyetler 1925-1930 yılları arasında dış politikasında izlediği yolla; Avrupa'da barışın belli bir süre için de olsa yerleşmesinde ve yumuşamasında etkili olmuştur.
- Sovyet dış politikasını iki döneme ayırmak mümkündür:
    - 1917 – 1939 dönemi
    - 1944 vesonrası dönem
- Dünya Savaşı öncesi Stalin döneminin önemli bir özelliği dünya devrimi düşüncesinin ve bu yoldaki girişimlerin ikinci plana atılmasıdır.
- Bu dönemde Stalin gücünü artırma ve Rusya'da sosyalizmi kurmakla uğraşmaktadır.
- Kapitalist devletlerle çevrili durumda olan Stalin'in korktuğu, bir dış müdahale sonucu rejimin devrilmesiydi.
- Bu yüzden Sovyet dış politikasının temeli, böyle bir dış müdahaleyi olanaksız kılmaya yöneliktir.
- Bu dönemde Sovyetler Birliği; para ve sermayeye, ticarete ve diplomatik tanınmaya ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle Sovyetler Birliği 1917-1939 arası dönemde **«tarafsızlık ve saldırmazlık politikası»** izledi.
- 1922 Rapollo – Almanya
- 1925 Tarafsızlık ve Saldırmazlık – Türkiye
- 1928 Litvonov protokolü- Sınır komşularıyla
- Briand-Kellog Paktı

JAPONYA

UZAKDOĞU'DA YENİ BİR GÜÇ: JAPONYA:

- 16. yy'da Avrupalılar misyonerlik yapmışlar ve başarılı olmuşlardır. Ancak hrıstiyanlık Japon Şinto inancı ile uyuşamayacağı düşünüldüğünden yasaklanmıştır.
- Bir süre kendi içine kapanan Japonya 18. yy ortalarından itibaren Batı dünyası ile siyasi ve ticari ilişkiler kurmaya başladı.
- Feodal düzenin bittiği dönemde ülke iç karışıklıklar yaşadı. 1868 Meiji Restorasyonu ile yeni bir dönem başladı. Hakimiyet imparatora geçti (Mutsuhito). Bu dönemin önemi Japon modern tarihinin temellerinin atılma süreci olmasıdır. Japonya 25-30 yılda teknik ve teknolojik olarak Dünya arenasında söz sahibi olmaya başladı.
- 1904 yılından 1945 yılına kadar geçen süreçte çeşitli çalkantılar, ekonomik durgunluklar oldu.
- 1945'te İmparator II. Dünya Savaşı'ndan çekildi.
- 1947'de liberal bir anayasa ilan edildi.
- 1951 San Francisco Barış Antlaşması ile Japonya dış ilişkiler kurma hakkı elde etti. Bu tarihten sonra ise Dünya'nın önemli mali ve ekonomik piyasa aktörlerinden biri haline geldi.

JAPONYA'NIN MANÇURYA'YA SALDIRMASI:

- Mançurya
- Yüzölçümü: 1.416.000 km kare,
- Nüfusu: 28-29 milyon,
- **Ekonomik zenginliği**: Soya fasulyesi ve yağı, ormanlar, kerestecilik, madencilik, maden kömürü.
- Bu temel ürünlerin başlıca alıcısı Japonya.
- 1905'de Japonya Rusya'yı yendi ve Mançurya'dan uzaklaştırdı, kendisi yerleşti. Burada **demiryolu yapım ve işletmeciliğine** girişti.
- 1909'da 152, 1919'da 450, 1929'da 789 Japon fabrikası bulunuyordu.
- 1922 Washington Deniz Silahsızlanması Konf. sonrasında Japonya Çin'e karşı yakın ve işbirliği içinde davrandı.
- 1927'de askerlerin baskısı ile hükümet düştü. Yeni hükümet Japonya'nın Uzakdoğu'daki varlığı için Çin'i ele geçirmeyi, ilk adım olarak Mançurya ve Moğolistan'ı almayı ve Amerika'yı ezmek gerektiğini savundu.
- 1929 Buhranı Japonya'ya fırsat verdi.
- 1931'de işgal başladı.
- 1933'de Japonya Milletler Cemiyeti'nden çekildi.

ALMANYA

VERSAILLES ANTLAŞMASI:

- İmzalanan antlaşma Alman kamuoyunda büyük tepki ile karşılandı.
- Hazırlanan barış 7 Mayıs 1919'da Alman delegasyonuna verildi.
- Delegasyon anlaşmanın bir çok noktasına itiraz etse de bunlar dinlenmedi ve barış bir ultimatom şeklinde Almanlara 28 Haziran 1919'da imzalattırıldı.
- Almanlar anlaşmaya "Diktat" adını verdi. – 440 maddedir.

NAZİ PARTİSİ:

- 1920 yılında Alman İşçi Partisinin adı Nasyonal Sosyalist Parti olarak değiştirildi.
- Nazi Partisi Yahudi, komünizm ve parlemento karşıtıydı.
- 1921'de Nazilerin lideri olan Hitler hükümeti soyguncular hükümeti olarak nitelendiriyor ve diktatörlük istiyoruz diye bağırıyordu.
- Hitler kendine duyduğu aşırı güvenle Berlin'e yürüyüşünün başlangıcı olarak Kasım 1923'te Bavyera hükümetinin devrilmesi girişimine katıldı.
- Başarısız olan Hitler hapse atıldı.
- Burada "Kavgam"ı yazdı.
- Kavgam'da verdiği mesajlar pek çok Alman'ı mutlu etti ve etkili oldu.
- Naziler bu başarısız darbe girişimi sonrasında partilerini yeniden örgütlediler.
- Hitler ülke sorunlarının kaynaklarını tanımlamıştı;
    - Versailles ve bunu savunanlar,
    - 1918 çöküşünün sorumlusu olan vatan haini marksistler,
    - Yahudilerin ulus karşıtı faaliyetleri.
- Çözüm; **Alman kültürü ve yaşamının yenilenmesi, bunun için de ari olmayan unsurların atılarak ırkın saflaştırılması.**

Hitler ve Propaganda Bakanı Goebbels sahip oldukları hitabet yetenekleriyle kitleleri güdülemeyi başarmışlardır.

İTALYA

İTALYA'DA FAŞİZM:

- İtalya savaştan kısa bir süre sonra faşist yönetim altına girdi.
- Nedenleri:
    - Ekonomik çıkmaz
    - Siyasal partilerin zayıflığı
    - Doyumsuz grupların etkinliği
    - Sol kanat içindeki bölünme
- İtalya I. Dünya Savaşı'na girerek çok para harcamıştı, bu harcamaların altından ise ancak müttefiklerinin yardımıyla çıkabilirdi.
- Ancak savaştan sonra müttefiklerin yardımları sona erince İtalya kendisini büyük bir borç, büyüyen dış ticaret açığı ve kontrolden çıkan bir enflasyon içerisinde buldu.
- Savaş sonrasında İtalya'da ;
    - Büyük Toprak Sahipleri X Köylüler arasında çatışma keskinleşti
    - Büyük Burjuvazi X İşçiler
- Üstelik savaş sırasında; halkın desteğini sağlamak için köylülere toprak, işçilere iş ve ücret artışı vaat edilmişti.
- Sözler yerine getirilemeyince grevler ve toprak işgalleri başladı.
- Ortaya çıkan bu anarşik durum hızlı ve kesin tedbirlerin alınmasını gerektiriyordu ancak; siyasi partiler çok zayıf ve hükümetler istikrarsız idi.
- Eski bir sosyalist olan Mussolini fasci adlı çeteleri, bu çatışmada vurucu güç olarak kullanıyordu. Polisin göz yumduğu ve burjuvanin parasal destek sağladığı bu çeteler kısa sürede güçlendi ve Mussolini önderliğinde bir güce dönüştü.

FAŞİST PARTİ VE MUSSOLINI:

- İtalya'da faşist hareket 1919 yılında örgütlendi.
    - Ve bu örgüt bir yıl sonra Ulusal Faşist Partisi adını aldı.
- Aynı yıl yapılan seçimlerde 35 milletvekili çıkarttı.
- 1922 yılına kadar güçlenen parti ve 200.000 faşistin Roma'ya yürüyüşü üzerine kral faşist parti başkanı olan Benito Mussolini'yi başbakanlığa getirdi.
- Meclisten olağanüstü yetkiler alan Mussolini ve partisi 1943 yılına kadar İtalya'nın kaderine egemen oldu.

İTALYA'NIN HABEŞİSTAN'I İŞGALİ:

- İtalya'nın ekonomik sorunları Habeşistan'a yönelmesine neden olmuştur.
- Bunlar:
    - İtalya'nın nüfusunun artması
    - Hammaddesinin azlığı
- 1929 bunalımı ile artan bütçe ve dış ticaret açığı
- Habeşistan; İtalya'nın sömürgesi olan Eritre ve Somali arasındadır.
- 3 Ekim 1935: İtalya Habeşistan'ı işgale başladı.
- 9 Mayıs 1936: İtalya Habeşistan'ı ilhak etti.

İşgalin sonuçları:

- Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye birbirlerine karşılıklı garantiler verdiler. Herhangi birinin bir saldırıya uğraması halinde birbirlerine yardım edecekler.
- İngiltere ile Mısır anlaştı ne Ağustos 1936 İttifakı ile Mısır tam bağımsız oldu, İngiltere Süveyş Kanalı hariç Mısır'dan tamamen çekildi.

BERLİN – ROMA MİHVERİ:

- İtalya – Habeş Savaşı'nın en önemli sonuçlarından biri Almanya ile İtalya'nın yakınlaşması ve işbirliği yapmalarıdır.
- 1 Kasım 1936 Mussolini'nin Milano'da verdiği bir söylevde: «Berlin-Roma çizgisi bir taksim çizgisi olmayıp, işbirliği ve barış isteyen bütün Avrupa devletlerinin etrafında toplanabileceği bir mihverdir» diyordu.
- Berlin – Roma Mihveri, bundan sonra, II. Dünya Savaşı' nın sonuna kadar milletlerarası ilişkilerde çok sözü edilen bir deyim olacaktır.

1936 BERLİN – TOKYO MİHVERİ:
1937 BERLİN – ROMA - TOKYO MİHVERİ:

- 25 Kasım 1936: Almanya ile Japonya'nın Sovyet Rusya'ya ve Komintern'in uluslararası komünizm faaliyetine karşı imzaladıkları Anti – Komintern Pak'tır.
- Açık ve gizli hükümlerine göre; taraflar Komünist Enternasyonalinin (Komintern) faaliyetleri ile buna karşı savunma tedbirleri hakkında birbirlerine danışacaklar ve temas halinde olacaklar. Ülkelerinde komünist faaliyetlerine karşı sert tedbirler alacaklar ve bunun için bir komite kuracaklar. Taraflardan biri Sovyet Rusya'nın saldırısına hedef olursa ortak menfaatleri

korumak için birbirlerine danışacaklar ve birbirlerine haber vermeden Sovyet Rusya ile hiçbir siyasal anlaşma yapmayacaklardır.
- Pakta 6 Kasım 1937'de İtalya da katılmış ve Berlin-Roma-Tokyo Mihveri oluşmuştur.

ALMANYA'NIN AVUSTURYA'YI İLHAKI (ANSCHLUSS):

- Versay'a yönelttiği ilk harekettir (1934)
- Bunun için Avusturya'daki nazi hareketini kullanmıştır.
- 1930 Avusturya'daki Nazi sayısı: 100.000.
- Radyolardan Avusturya hükumetinin Nazilere zulüm yaptığı propogandaları yapıldı.
- Uçaklardan hükümet aleyhine yazılar atıldı.
- İtalya destek verdi.
- Avusturya bu gelişmeler üzerine diktatörlük yoluna gitti (1933- Dr. Engelbert Dollfuss)
- 1934' de bir Nazi grubu Dr. Engelbert Dollfuss'u öldürdü ve Nazilerin iktidarı ele aldığını açıkladı.
- Ancak Avusturya hükümeti bu zayıf hareketi bastırdı. Darbeciler öldürüldü.
- 1935'de Saar Bölgesi Almanya'ya teslim edildi.

ÇEKOSLAVAKYA:

- Nisan 1938'de Çekoslavakya parçalandı.
- 21 Ekim 1938'de Almanlar tarafından işgal edildi.
- Bu işgal ile Almanya Çekoslavakya'daki Skoda silah fabrikalarını ve endüstrisini eline geçirmiş oldu.
- Çekoslavakya buhranının en önemli sonuçlarından biri Sovyetlerin Batılılara karşı güvensizliğinin artması olmuştur.
- Çekoslavakya' nın kaderi tayin edilirken, bu devletle ittifakı olan Sovyet Rusya'nın Münih Konferansı'na davet edilmemesi ve Sovyet Rusya'ya hiç danışılmaması Sovyetleri kızdırmıştır.
- Bu durum Sovyet Rusya'nın Almanya ile anlaşmaya varma eğilimini daha da kuvvetlendirmiştir.

Anschluss'un (birleşme) diğer ayağı Çekoslavakya'nın işgaliydi; zira Südet bölgesinde 3,5 milyon Alman yaşıyordu.

İSPANYA

İSPANYA İÇ SAVAŞI:

- Dünya Savaşı'ndan önceki blokların çatışma döneminde olduğu gibi, 1936'dan itibaren Berlin-Roma Mihveri'nin SSCB ve Komünizme açmış olduğu, iki taraf arasındaki uçurumun daha da derinleştirmesi. Batı'nın da bu mücadelede zayıf hareket etmesidir. Japonya bu iç savaşı kullanarak Çin'e saldırmıştır.
- General Franco lideridir. (Milliyetçi)
- Sağcılara Milliyetçiler, solculara da Cumhuriyetçiler denmiştir.
- 3 yıl sürmüştür.
- Mart 1939' da Milliyetçilerin Madrid'e girmeleri ile sona ermiştir.
- Böylece İtalya'nın çok istediği gibi Akdeniz'de yeni bir faşist rejim daha ortaya çıkmış oldu.

II. DÜNYA SAVAŞI - 1939

TARAFLARI:

Mihver Grubu:

- Almanya
- İtalya
- Japonya
- Finlandiya
- Macaristan
- Bulgaristan
- Romanya

Müttefik Grubu:

- İngiltere
- Fransa
- ABD
- SSCB

LİDERLERİ:

- Fransa: Mareşal Petain Charles'de Gaulle
- İngiltere: Neville Chamberlain (1940'a Dek),
  Winston Churchill (1940 – 45)
- ABD: Franklin Roosvelt (1940'a Dek)
  Harry S. Truman (1945 Sonrası)
- SSCB: Stalin
- Almanya: Adolf Hitler
- İtalya: Benito Mussolini
- Japonya: İmparator Hirohito

KONFERANSLARI:

- Kazablanka
- Washington
- Quebec
- Moskova
- Kahire
- Tahran
- Yalta
- San Fransisco
- Postdam

BİLDİRİLERİ:

- Atlantik Bildirisi

- Birleşmiş Milletler Bildirisi

ÖNEMLİ MUHAREBELERİ:

- Barbarossa Hareketi
- Stalingrad Savaşı
- Pearl Harlbour Baskını
- Normandiya Çıkarması
- Midway Savaşı
- Leyte Savaşı

SAVAŞIN DÖNÜM NOKTALARI:

- Almanya'nın Polonya'ya saldırması (1 Eylül 1939)
- Japonya'nın Pearl Harbour'a saldırması ve ABD'nin savaşa girmesi (1936 – 1939)
- Müttefiklerin Sicilya ve Normandiya çıkarmalarıyla önce İtalya sonra Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarıyla Japonya'nın teslimi (1945)

NEDENLERİ:

- İtalya ve Almanya'nın saldırgan tutumları (1936 – 1939)
- Sanayi Devrimi'nin getirdiği pazar ve hammadde mücadelesi.
- Komunizm tehlikesinin artması, buna karşılık Almanya ve Japonya'nın Antikomintern Paktı'nı kurmaları (25 Kasım 1936)
- Bloklaşma ve hızlı silahlanma yarışı.
- I. Dünya Savaşı sonunda Almanya'nın imzalamış olduğu Versay Antlaşması'nın etkisi (1919)
- Almanya'da kurulan Hitler Hükumeti'nin nazizm, İtalya'da Musolini'nin faşizm gibi katı totaliter rejimlerin etkisi, bu rejimlerin uzlaşmaz tavırları.
- İtalya'nın I. Dünya Savaşı'ndan galip bir devlet olarak çıkmasına rağmen yeterince çıkarının olmaması (Paris Barış Antlaşması 1919)
- İtalya'nın Habeşistan'a, Japonya'nın Mançurya'ya saldırırken Almanya'nın Ren Bölgesi'ni işgal etmesi.

1939 YILINDA TÜRKİYE:

II. Dünya Savaşı'nda Türkiye:

- Refik Saydam ve Şükrü Saraçoğlu hükumetleri tarafından yönetilmiştir.
- Adana, Kahire, San Fransisco Konferansları'na katılmıştır,
- Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulmasında yer almıştır.

SAVAŞ:

- 15 Mart 1939: Alman kıtaları Prag'ı işgal etti. Böylece Çekoslavakya haritadan silindi.
- Böylece Almanya **«hayat sahası»** ve **«yeni düzen»** politikalarını uygulamaya başlamış ve **Almanya'nın dışındaki Alman halklarını** da sınırlarına katmaya başlamıştı.
- 23 Mart 1939: Litvanya Memel alındı. Bizzat Hitler şehre girdi.
- 1 Eylül 1939: Alman orduları savaş ilan etmeksizin Polonya'ya girdi.
- 3 Eylül 1939: İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etti.

- Böylece II. Dünya Savaşı başlamış oldu.
- Alman hava kuvvetleri Polonya'nın işgali sırasında Avrupa'nın en üstün kuvvetiydi.
- Alman genelkurmayı yeni bir savaş metodu kabul etmişti: Yıldırım Savaşı (Blitzkrieg). Esası zırhlı kuvvetler ve sürate dayanmaktaydı.
- 17 Eylül 1939: Rusya'da Polonya'da Ukraynalı ve Beyaz Rus bulunduğunu ve bunlara kötü muamele yapıldığını ileri sürerek Polonya'ya girmeye başladı.
- 27 Eylül 1939: Varşova haritadan silindi.
- 28 Eylül' de Alman Dışişleri Bakanı Ribbentop Moskova' ya giderek Polonya' yı paylaşan antlaşmayı imzaladı.
- 30 Kasım 1939: Sovyet orduları Helsinki' yi bombaladı.
- 14 Aralık 1939: Milletler Cemiyeti SSCB' yi üyelikten çıkardı.
- 10 Şubat 1040: Finlerin Mannerheim Hattı çöktü.
- 9 Nisan 1940: Alman kuvvetleri bir gün içinde Danimarka ve Norveç' i işgal etti.
- 10 Mayıs 1940: Alman orduları Belçika ve Hollanda' ya girdi. Bu Hitleri' in taarruz için verdiği 13. emirdi.
- 10 Haziran 1940: İtalya Fransa' ya savaş ilan etti. Ancak hiçbir başarı kazanamadı.
- 14 Haziran 1940: Alman kuvvetleri Paris' e girdi.
- 22 Haziran 1940: Fransız Hükumeti Almanya ile mütareke imzaladı. Bu mütareke Almanya'nın 11 Kasım 1918' de mütareke imzaladığı vagonda imzaladı ve Almanlar bu vagonu Berlin' e götürdüler. Almanya Fransa'dan 1918' in intikamını almıştı. Fransa' da **Vichy hükumeti** kuruldu.
- Seelöwe (Deniz Aslanı): Hitler' in İngiltere' yi istila planı.
- 13 Ağustos – 31 Ekim 1940 (İngiltere Muharebesi): Alman uçakları İngiltere' yi bombaladı. İngiltere teslim olmadı ve Alman Hava Kuvvetleri ağır kayıp verdi, İngiltere kazandı.
- 27 Eylül 1940 Üçlü Pakt: Almanya, İtalya, Japonya arasında. Amacı. **«Yeni düzeni» kurmak ve ABD' yi tehdit edip savaş dışı bırakmak.**
- 11 Mart 1941: Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu Roosevelt tarafından çıkarıldı.
- Mart 1941: Almanlar tüm Balkanlar' a girip Yunanistan' ı işgal etti.
- 17 Nisan 1941: Yugoslavya Almanlara teslim oldu.
- Nisan 1941: İngiltere Eritre, Habeşistan ve Somali' yi işgal etti. Muharebeler Mayıs 1941' de sona erdi.
- 15 Mayıs 1941 Barbarossa Planı: Hitler Sovyet Rusya' yı ezmek için hareket emri verdi.
- 31 Mayıs 1941:Girit işgal edildi. Böylece tüm Balkanlar, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz' e Almanlar egemen oldu. Mısır taarruzu da başlamıştı.
- 18 Haziran 1941: Türkiye- İngiltere- Amerika Saldırmazlık paktı imzalandı.
- 22 Haziran 1941: Almanya Sovyet Rusya' a savaş açtı.

PEARL HARBOUR SALDIRISI:

- Japon İmparatorluk Donanmasının 7 Aralık 1941 sabahı Pearl Harbor, Oahu, Hawaii'ye gerçekleştirdiği sürpriz saldırıdır.
- Saldırı, Birleşik Devletler Donanması'nın Pasifik Filosu ve onu koruyan Ordu Hava Kuvvetleri ile Deniz piyadelerini hedef almıştır.
- Operasyonun amacı, Pasifik'te kuvvetle muhtemel olan bir Amerikan askeri müdahalesini önlemektir.
- 11 Aralık 1941: ABD ile Almanya birbirlerine savaş açtılar.

- 14 Ağustos 1941: Roosevelt ile Churchill Newfoundland' da Placentia Bay' da **Atlantik Bildirgesi**' ni yayınladılar. Böylece SSCB' ye yardım yapılmasına karar verildi. İki devletin ulusal politikalarının ilkeleri ilan edildi ki bu ilkeler «**Birleşmiş Milletler Antlaşması**' nın» temelini oluşturmuştur.
- 1 Ocak 1942: Almanya' ya karşı savaşan 26 devletin imzasıyla «**Birleşmiş Milletler Demeci**» yayınlandı. Böylece Birleşmiş Milletler Teşkilatı' nın ilk adımı atılmış oldu.
- Temmuz 1942: Almanlar Stalingrad'a saldırdı.
- Ocak 1943: Ruslar karşı taarruza geçti 6. Alman ordusunu 190.000 askeri esir aldılar. Rusların zaferiyle sonuçlandı. Bundan sonra Ruslar ilerlemeye, Almanlar gerilemeye başladı. Savaşın dönüm noktası oldu.
- 13 Ekim 1943: İtalya Almanya'ya savaş ilan etti.
- 4 Haziran 1944: Müttefikler Roma'ya girdi.

KONFERANSLAR

CASABLANCA KONFERANSI:

- Sovyet Rusya, 1941' de ABD' nin savaşa katılmasıyla, ABD ve İngiltere' yi Almanya' ya karşı ikinci bir cephe açmasını sağlayarak üzerindeki Alman baskısını azaltmak istedi.
- Kasım 1942 Fas ve Cezayir çıkartmaları ile Kuzey Afrika Savaşları biteceği için bundan sonra ne olacağı konusu bu konferansın temel konusu olmuştur.
- 14 – 24 Ocak 1943' de toplandı. Roosevelt ve Churchill arasında. Stalin davet edilmiş, gelememiştir.

Kararları:

- Rusya üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya' ya çıkarma yapmak ve Almanya üzerindeki baskıyı arttırmak.
- Balkanlar' da ikinci bir cephe açmak için **Türkiye' nin savaşa katılması** için gerekli hazırlıkları yapmak.
- Almanya' nın direniş gücü zayıflayınca Avrupa' da bir cephe açmak.
- Almanya, İtalya ve Japonya kayıtsız şartsız teslim oluncaya kadar mücadele etmek.

ADANA GÖRÜŞMESİ:

- Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile İngiltere Başbakanı Winston Churchill arasında 30-31 Ocak 1943 tarihlerinde Adana yakınlarındaki Yenice tren istasyonunda yapılan görüşme.
- Görüşmelere İsmet İnönü'nün yanında; Başbakan Şükrü Saracoğlu, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, Ortaelçi Feridun Cemal Erkin, Genelkurmay Hava Müşaviri Hv. Plt. Tuğg. Şefik Çakmak, Gnkur. Hrk. Ş. Md. Albay Fasih Kayabalı katıldı. M. Winston Churchill görüşmelere aralarında İngiltere Genelkurmay Başkanı Sir Alan Brooke' un da olduğu en üst askeri ve siyasi erkanın dahil olduğu kalabalık bir heyetle katılmıştı.
- 1943 başlarında İtalyanlar Ege Denizi'ndeki On İki Ada'da, Almanlar Balkanlar'da, İngilizler ise Suriye, Irak ve Kıbrıs' ta bulunmaktaydı. Türkiye ise Müttefikler ile Mihver Devletleri arasında

geniş bir toprak parçası ile set durumundaydı. Kazablanka' dan büyük ümitlerle gelen Churchill'e göre; İtalya açılacak geniş kapsamlı bir saldırı ile yenilecek ve savaş dışı kalacaktı. Balkanlarda yalnız kalan Almanya'ya karşı kuzeyden Sovyetler Birliği taarruz edecek, **müttefiklere Türkiye'nin katılması ile güneyden açılacak güçlü bir cephe ile taarruz edilirse, Alman yenilgisi kolaylaşacaktı.**

- İsmet İnönü bu durum karşısında iki konu üzerinde durmuştu. Bunlar;
    - Almanya'nın yenilmesi ile Sovyetler Birliği'nin Avrupa'daki en güçlü devlet haline gelerek, hakim güç olması ve bu durumun Türkiye açısından yeni sıkıntılara neden olma ihtimali.
    - Donanım olarak yetersiz olan Türk ordusunun savaşacak duruma gelmesi için modernizasyonunun tamamlanması gerektiğiydi.
- Bu görüşmelere **"Sağırlar Diyaloğu"** da denmişti. Çünkü Churchill ve İnönü taban tabana zıt fikirlerde görüşmelere katılmışlar, görüşme sonunda her iki taraf amacına ulaştığı izlenimi ile ayrılmıştı. Oysa daha sonra ortaya çıkan tablo özellikle Winston Churchill'in istediğini alamadığı gerçeğini göstermiştir.
- Türkiye, karşılanması imkansız şartlar ile İngiltere'yi oyaladı. Bulunduğu konum itibariyle **tarafsız kalmasının** daha yararlı olacağı politikası, 1945 yılı Şubat ayına kadar korundu.
- Dünya basınında ve yerel basında büyük yankı yapan görüşme, Türk-İngiltere ilişkilerinde olumlu bir gelişme olmakla birlikte, Churchill'in görüşme sonrasındaki umutlarına karşın Türkiye'nin savaşa katılması sağlanamadı.
- Gizli görüşmeden Almanya'nın haberdar olması, bu ülkeyle olan ilişkileri bozdu.
- Gene Churchill'in girişimiyle Türk-Sovyet ilişkilerinde yüzeysel bir düzelme sağlandı. Ancak bu toplantı, uzun vadede, Türkiye'nin savaş sonrası ittifaklarının biçimlenmesinde bir ön adım niteliği kazandı.

WASHINGTON KONFERANSI:

- 12 – 26 Mayıs 1943' de toplandı. Roosevelt ve Churchill arasında.
- Kuzey Afrika cephesinin tasfiyesi üzerine alınacak yeni tedbirler görüşülmüştür.

Kararları:

- İtalya' nın işgali. Böylece Almanya' nın Balkanlar' daki durumu zayıflayacak. Almanya Balkanlar' a yeni kuvvet göndermek zorunda kalacak. Böylece Rusya üzerindeki baskı hafifleyecek. Durumunu daima İtalya' ya göre ayarlayan Türkiye de savaşa katılacak. Bu durumda, Romanya petrollerinin bombardımanı için Türkiye hava alanları kullanılabilecek.
- İkinci cephenin Fransa' da açılması işi 1944 ilkbaharında tamamlanacak.
- Savaş sonrası düzen için barışı koruma sorumluluğu Amerika, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin' e verilecek (Churchill' in önerileri). Bu dört devletin oluşturduğu Dünya Konseyi' ne bağlı olmak üzere, Avrupa, Amerika ve Uzakdoğu Bölge Konseyleri kurulacak. Avrupa' da bir konfederasyon kurulacak ve bu, Tuna, Balkan ve İskandinav faderasyonlarını oluşturacak. Türkiye, Balkan federasyonu' na dahil olacak. İngiltere ile Rusya arasında da kuvvetli bir Fransa bulunacak ve ayrıca Polonuya ile Çekoslavakya Sovyetlerle iyi geçinecek.

QUEBEC KONFERANSI:

- 14 – 24 Ağustos 1943. Churchill ve İngiliz Genelkurmayı ile Amerikan Genelkurmayı arasında.

- İtalya'da Mussolini'nin birdenbire düşmesiyle ortaya çıkan yeni durum karşısında, ikinci cephe sorununu yeni bir açıdan ele almak amacı ile toplandı.

Kararları:

- Churchill, ikinci cephenin Fransa yerine, Türkiye' nin de savaşa katılmasıyla Balkanlarda açılmasını istemiştir. Kabul edilmemiştir.
- İkinci cephenin Fransa Normandiya kıyılarında açılmasına karar verilmiştir. Bunun sorumluluğu da Amerika' ya bırakılmıştır.

MOSKOVA KONFERANSI:

- 19 – 30 Ekim 1943. Amerika Dışişleri Bakanı Cordell Hull ve İngiltere Dışişleri Bakanı Antony Eden ile Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov arasında.

Kararları:

- Savaşın Kısaltılması:Bunun için ikinci cephenin 1944 ilkbaharında açılması ve Türkiye' nin savaşa dahil edlilmesi istenmiştir.
- Dört devlet deklarasyonu: Sözkonusu olan 4. devlet Çin. Bu deklarasyonla dört devlet, savaştan sonra barışın korunması ve silahsızlanma konularında işbirliğine devam edeceklerdir.
- Nüfuz Alanları: Dört devlet savaştan sonra nüfuz alanı kurma politikası gütmeyeceklerdir. Buna karşı Ruslar Avrupa' da federasyonlar kurulmasını kabul etmedi.
- Sömürgeler: Bütün sömürgeler uluslararası vesayet rejimi altına alınacak.
- Savaş Suçluları: Almanya' nın işgali altında tuttuğu ülkelerde zulüm ve işkence yapmasını önlemek için, savaş suçlularının cezalandırılacağı ilan edildi.

KAHİRE KONFERANSI:

- Amerika, İngiltere ve Sovyet Dışişleri Bakanı arasında bir toplantı yapılması görüşülmüştü. İki konu üzerinde uzun tartışmalar yaşandı:
- Nerede yapılacağı: Adı geçen yerler; Ankara, Bağdat ve Tahran idi. Uzun görüşmelerden sonra Stalin'in ısrarı üzerine Tahran' da yapılmasına karar verildi.
- İkinci konu: Uzakdoğu cephesinin de durumu görüşüleceği için, Çin adına Mareşal Chiang Kai-shek'in de çağırılması. Stalin bunu kabul etmedi.
- 22 – 26 Kasım 1943: Tahran Konferansı' n da görüş birliği içinde olmak üzere yapılan toplantıdır.
- Görüşmede; Churchill ve Roosevelt arasındaki görüşmede, Churchill yine ikinci cephenin Balkanlar' da açılmasını istedi, kabul ettiremedi. Roosevelt ise, herşeyden önce Uzakdoğu' daki mücadeleyi ilk planda tuttu. Chiang Kai-shek ile yapılan görüşmelerde de bir karar verilmeyip, sadece görüş alışverişinde bulunuldu.

TAHRAN KONFERANSI:
Eureka: şifre adıdır

- 28 Kasım – 1 Aralık 1943: Roosevelt, Churchill ve Stalin arasında.

Kararları:

- Rusya' nın ısrarı ile ikinci cephenin açılma tarihi 1 Mayıs 1944.
- **Türkiye' nin de savaşa katılmasına karar verilmiştir.**
- Savaş sonrası barış düzeninin korunması için uluslararası teşkilat kurulması fikri bütün taraflarca kabul edilmiştir. Rusya Çin' in katılmasına itiraz ettiyse de kabul ettirememiştir.
- Moskova Konferansı' nda olduğu gibi bu konferansta da Polonya sorunu görüşülmüştür. Ruslar Londra' daki mülteci Polonya hükumetini tanımayı yine redetmiştir. Polonya' nın sınırları meselesinde ise, Oder Nehri' ne kadar olan Alman topraklarının Polonya' ya verilmesi kabul edilmiştir.
- Gayri resmi görüşmelerde ise:
    - Ruslar; Baltık, Boğazlar ve Pasifik' ten **sıcak sulara çıkmak istediğini belirtmiş**. Bu konu Roosevelt tarafından sempati ile karşılanmıştır.
    - Ruslar; Finlandiya' dan toprak istemiştir.
    - Ruslar; başka toprak isteklerinin olacağını Churchill' e iletmiştir.
    - İngiltere; Almanya' nın 5 ayrı devlete bölünmesini ileri sürmüştür.

2. CEPHENİN AÇILMASI: NORMANDİYA ÇIKARMASI:

- Stalingrad muharebelerinden sonra Almanlar gerilemeye başladı.
- Ruslar 15 Temmuz 1943' de bütün cephede taarruza geçtiler. 1944 Nisan- Mayıs aylarında savaş öncesi sınırlarına ulaştılar.
- İtalya' nın çökmesinden sonra Balkanlar' da milliyetçilik hareketleri hız kazandı. **Komünizm Yunanistan ve Yugoslavya (Tito) ya geldi.**
- Almanya yenilirken Sovyetler' de komünizmin Avrupa'daki üstünlüğünün sağlayacak tedbirler alıyordu.
- 6 Haziran 1944 sabahında Fransa'nın Normandiya plajlarına 100 km. lik kıyı boyunca çıkarma yapmaya başladılar.
- 1000 uçaktan oluşan 1 filo 3 tümenlik bir kuvveti havadan indirdi. 4000 çıkarma gemisi denizden çıkarma yaptı. 11.000 avcı ve bombardıman uçağı, 7' si zırhlı 13 kravazör ve yüzlerce hafif savaş gemisi destekledi.
- İlk üç günde Müttefikler kıyıda tutunabildi.
- 16 Haziran' da Müttefikler 700.000 asker, 100.000 kamyon, otomobil ve tank ile 245.000 ton malzeme çıkarmış bulunuyorlardı.
- Almanların savunması Ağustos başlarına kadar sürdü.
- Müttefikler 24 Ağustos' ta Paris' e, 3 Eylül' de Bruxelles ve Amsterdam' a girdiler.
- 25 – 26 Eylül 1944' te Ren Nehrini aşmaya başlayan Müttefikler artık Alman topraklarına girmişti.
- Normandiya çıkarmasının başarılı olması üzerine Ruslar 23 Haziran' da Doğu cephesinde genel bir taarruza girişti. Bu taarruz, Rus ordularının Balkanlara ve Orta Avrupa' ya girmesini sağladı.
- 12 Eylül 1944' te Sovyetler ile Romanya mütareke imzaladı. Baserabya Ruslara bırakılıyordu. Mart 1945' de Romanya' da **çoğunluğu komünist bir kabine yönetime** geldi.
- 28 Ekim 1944' de Ruslar Bulgaristan ile mütareke imzaladı.
- Ekim 1944' te Ruslar Yugoslavya Eylül 1944' te Tito ile Rusya bir antlaşma yaptı.
- 20 Ocak 1945' te Ruslar Macaristan ile mütareke yaptı.

- Balkanların Rus işgaline girdiğini gören İngiltere, Şubat 1945' te Yunanistan'a kuvvet çıkararak hakim oldu.
- Ekim 1944'te Arnavutluk'ta komünistlerin yönetimine girdi. (1941' de Komünist Parti kurulmuştu)
- 1945 ilkbaharında Ruslar Çekoslavakya' ya girdi.

MOSKOVA KONFERANSI:

- 9 – 20 Ekim 1944
- Balkanlar ve Orta Avrupa' nın durumu İngiltere' yi rahatsız etti. Bu nedenle Churchill Stalin ile bir anlaşma yapmak üzere Moskova' ya gitti.

Kararları:

- Balkanlar' daki ülkelerin iki devlet arasında nüfuz bölgelerine ayrılması konusunda karar kılındı.
- Romanya Rus, Yunanistan İngiliz nüfuzuna bırakıldı.
- Yugoslavya ve Macaristan %50 Rus, %50 İngiliz,
- Bulgaristan %75 Rus, %25 İngiliz idi. Bu oranların anlamı kabinelere girecek siyasal eğilimlerin oranıydı.
- Polonya konusunda uzlaşılamadı.
- Almanya için kurulacak Müttefik Kontrol Komisyonu' nda Fransa' ya da yer verilecek.
- Monteux Sözleşmesi' nin değiştirilmesi.

YALTA KONFERANSI:

- **1815 Viyana Konferansı'na** benzetilebilir.
- 4 – 11 Şubat 1945

Kararlar:

- Uzakdoğu: Sovyetler Uzakdoğu savaşına katılmayı fazlaca tavizler alarak kabul etti.
- Almanya: Üç işgal bölgesine ayrılacak. İngiltere ve Amerika kendi bölgelerinde Fransa' ya da bir kısım ayıracak. Aynı şekilde Berlin' de ortak işgal altında bulunacak.
- Tamirat Borçları: Almanya 20 milyar dolar ödeyecek ve bunun yarısını Sovyet Rusya alacak. Kalan yarısı iki yıl içinde ve makine, sanayi teçhizatı şeklinde ödenecek geriye kalanı da 10 yıl içinde Almanya' nın çeşitli üretiminden alınacak. Almanya'nın ağır sanayisinin %80' i yok edilecek.
- Birleşmiş Milletler: 1 Mart 1945'e kadar ortak düşmana savaş ilan etmiş olan devletler üyeliğe alınacak. Bunun üzerine Türkiye 23 Şubat 1945' te Almanya ve Japonya' ya savaş ilan etti.
- Polonya Meselesi: İngiltere ve Rusya anlaşamadı. Sınır sorunu sonraya bırakıldı.
- Kurtarılan Avrupa Hakkında Demeç: Bu demeçle, eski Nazi Almanyası olan ülkelerde **demokratik rejimlerin** kurulacağı belirtilmekteydi.
- İran: Kuzey İran Rus işgalindeydi. Sorun sonraya bırakıldı (petrol)
- Boğazlar: Boğazlar statüsünün Sovyet Rusya lehine değiştirilmesine, bu konunun dışişleri bakanları tarafından ele alınmasına, bu durumdan Türkiye' nin haberdar edilmesine karar verildi.

Sonuç:

- Roosevelt memnun ayrıldı. Bunun içindir ki, Churchill hatıralarının Yalta ile başlayan kısmına **«Demir Perde»** adını koymuştur ve Yalta' yı **«Finale»** olarak nitelendirmiştir.
- Böylece Yalta **«Büyük İttifakın»** ve işbirliğinin sonu, rekabet ve mücadelenin başlangıcı olmuştur.

ALMANYA'NIN TESLİM OLMASI:

- 30 Nisan 1945 Hitler intihar etti.
- 2 Mayıs 1945 Berlin teslim oldu.
- 7 Mayıs 1945 Hitler' in yerine geçen Amiral Doenitz temsilcilerini Reims' de bulunan General Eisenhower' in karargahına gönderip kayıtsız şartsız teslim belgesini imzaladı.

UZAKDOĞU CEPHESİ:

- 1942 Midway ve Guadalcanal deniz savaşları ile Japonya' nın pasifikte ilerlemesi durdurulmuştu.
- 1944 Amerika Yeni Gine' yi ele geçirdi.
- 1944 Marianne Adaları işgal edildi.
- 1945 Şubat Filipinler ele geçirildi.
- 1945 Okinawa Adası' nın işgali ile Amerika Japonya' ya daha da yaklaştı.
- 1945 Mayıs' ta Japonlar Güney Çin' deki tüm kuvvetlerini kuzeye çekerek Yang-tze üzerinde bir savunma hattı kurdu.

POTSDAM KONFERANSI.

- 17 Temmuz – 2 Ağustos 1945.
- Almanya' nın savaştan çekilmesi ilke ortaya çıkan problemleri çözmek üzere Berlin yakınlarındaki Potsdam' da toplandı.
- ABD' yi Roosevelt öldüğü için Harry S. Truman temsil etti.
- İngiltere' yi konferansın yarısında seçimler olduğu için yarısında Churchill, yarısında da yeni başkan Clement Attlee temsil etmiştir.
- Görüşülen Konular:
- Polonya Meselesi: Almanya ile yapılacak barışa bırakıldı.
- Almanya meselesi: Bütün Nazi müesseseleri ortadan kaldırılacak. Dört devlet kendi işgal bölgelerinde demokratik rejimler kuracak. Alman savaş sanayiisi barışa hizmet edecek. Barış ekonomisi için gerekli olmayan sanayi teçhizatın az bir kısmı Sovyetlere verilecek. Alman donanmasının büyük kısmı tahrip edilecek. Savaş suçluları yargılanacak.
- Avusturya: Avusturya ve başkenti Viyana'da dört devlet arasında işgal bölgelerine ayrıldı.
- İtalya: 1943' ten beri müttefiklerle işbirliği için de olduğu için barış koşulları oldukça hafif ele alındı.
- Sovyet Pykleriyle (Romanya, Bulgaristan, Macaristan) barış: Sovyetler Amerika ve İngiltere' nin buraları tanımasını istedi. Bu iki devlet barış yapılmadıkça tanımayı reddetti.
- İspanya: Savaşa katılmamakla birlikte, Mihver' le işbirliği yaptığı için Bm Teşkilatı' na alınmayacak.
- İran: Boşaltılmasına karar verildi.

- Boğazlar: Ruslar Boğazlarda üs istedi. İstek kabul edilmedi.
- Tuna Nehri: Fiilen Sovyet askeri işgalindeydi. Konunun ele alınmasına karar verildi.
- Rusya' nın Uzakdoğu Savaşına Katılması: 1945 Ağustos ayında katılmayı kabul etmişti. Ancak buna gerek kalmadan Amerika Japonya meselesini çözümledi.

JAPONYA' NIN TESLİM OLMASI: SAVAŞIN SONU:

- Potsdam Konferansı' nın açıldığı gün Amerika New Mexico' da ilk atom bombası denemesinin yapmıştı.
- 24 Temmuz günü Truman özel bir konuşmada Stalin' e söylemiş fakat Stalin bu olayın önemini kavrayamamıştı.
- 6 Ağustos 1945' de Hiroşima ve 9 Ağustos 1945' de Nagasaki' ye atom bombası attılar.
- 10 Ağustos'da İsviçre'nin aracılığı ile Japonya Amerika' ya başvurup, Japonya İmparatorunun hak ve imtiyazlarına dokunulmamak şartıyla, teslim olacağını bildirdi. Amerika bunu kabul etti.
- 8 Ağustos 1945' de Rusya Japonya' ya savaş ilan etti ve Mançurya'yı işgale başladı.
- Teslim belgesini Japonya 2 Eylül 1945 sabahı Tokyo Koyu' nda Amerika' nın Missouri zırhlısında imzaladı.
- Dünya Savaşı sona erdi.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- Altı yıl süren savaşların galibi müttefiklerdir (İngiltere, Fransa, ABD, Rusya)
- Atom bombasının gücü ilk kez bu savaşlar sonucunda görüldü.
- Dünya barışını korumak için Birleşmiş Milletler kuruldu (24 Ekim 1945).
- Almanya Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.
- ABD, Dünya politikasında söz sahibi ve yönlendirici oldu. ABD ve SSCB Başat devlet konumunda
- Dünya ülkeleri NATO (kuruluşu 9 Nisan 1949) ve Varşova Paktı gibi iki gruba ayrıldı ve soğuk savaş dönemi başladı. Türkiye 1952 yılında Nato'ya (Kuzey Atlantik Paktı) üye oldu.
- Hindistan (1947), Pakistan ve Mısır (1952), Libya (1947) gibi pek çok ülke bağımsız oldu.
- 12 Ada Yunanistan'a bırakıldı (1945). Türkiye tarafsızlık politikası izlediği için
- 1948'de İsrail Devleti kuruldu.
- 1953'te Kore Savaşı yapıldı.
- Ruslar 1956'da Macaristan'ı, 1968'de Çekoslavakya'yı işgal etti.

II. DÜNYA SAVAŞINDA TÜRKİYE

- Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün politikası ile Türkiye savaşta yer almamış ve tarafsız kalmıştır.
- Her olasılığa karşı önemli sayıda asker birikimi yapılmıştır.
- Türkiye bu savaştan olumsuz etkilenmiştir.

Müttefik ve Mihver devletlerin Türkiye'yi savaşa sokmak isteme nedenleri:

- Savaş boyunca gerek Mihver (Almanya-İtayla-Japonya), gerek ise Müttefik (İngiltere-Fransa-ABD-SSCB) devletler, özellikle stratejik coğrafi konumu nedeniyle Türkiye'nin savaşa girmesini istediler.
- Almanya'nın Fransa'ya saldırması, İtalya'nın da Almanya'nın yanında yer alması üzerine İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin savaşa girmesini istediler. İngiltere, Türkiye'den hava üsleri kullanmak için izin istedi. Ancak Türkiye, bu istekleri kabul etmedi.
- Diğer yandan Almanya, **Irak'a asker geçirebilmek** amacıyla Türkiye'den yardım istedi. Türkiye, Almanya'nın bu isteğini de geri çevirdi.
- Türkiye savaş boyu Mihver ve Müttefik devletler arasındaki güç çatışmasını kullanarak **denge politikası** uyguladı ve **savaş sonuna kadar savaş dışı kaldı**.

TÜRKİYE - ALMANYA

- Karşılıklı saldırmazlık politikası
- Balkanları ele geçirerek Türkiye sınırına dayanan Almanya, Rusya'ya girişeceği saldırı öncesinde Balkanlardaki güvenliğinden emin olmak istiyordu. Bu amaçla, Türkiye'ye saldırmak niyetinde olmadığını bildirdi. Bunun üzerine Almanya ile Türkiye arasında **saldırmazlık antlaşması** imzalandı (18 Haziran 1941).
- Hitler, 1941'de İnönü'ye bir mektup yazarak, Türkiye'ye saldırmak niyetinde olmadığını belirtmiştir.
- Hitler mektubunda kısaca, Türkiye toprakları üzerinde hiçbir çıkarı olmadığını, savaş sonrası oluşan zararları telafi etmek için oluşturulan ekonomik kalkınma ile Türkiye ve Almanya'nın ilerde **yakın ticari** ilişkilerde bulunacağını, savaş sonrası yapılacak toprak bölüşümünün Almanya'yı Türk politikasının amaçlarına karşı koyar bir durumda bırakmayacağını ve Bulgaristan'daki ordularına Türk sınırlarından uzak kalmalarını emrettiğini söylemiştir.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- Türkiye, savaş boyunca Mihver ve Müttefik devletlerin baskılarına karşın **Denge Politikası'nı** uygulayarak savaş dışı kalmayı başardı.
- Başta **tarafsız** kalmaya çabalayan Türkiye, Almanlarla imzaladığı (18 Haziran 1941) **Saldırmazlık Antlaşması'yla** Mihver devletler ile ilişkilerini ısıttı. Almanya 22 Haziran'da da Rusya'ya saldırdı. Bu duruma Amerika çok kızdı ve Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu çerçevesinde Türkiye' ye yaptığı **yardımı kesti**. Daha realist düşünen İngiltere ise Amerika' dan aldığı yardımın bir kısmını **Türkiye' ye devretti.**
- Ancak Almanya'nın Stalingrad'a saldırıp yenilmesinden sonra, Müttefiklerin Türkiye üzerindeki beklentilerinin artmasıyla İngiltere ve Türkiye 30 Ocak 1943'te Adana Konferansında bir araya geldi. Savaşta Türkiye'nin **savaşa hazırlıksız** olduğu dile getirildi.
- Böylece Türkiye Müttefiklerle yakınlaşmakla birlikte savaş dışı kalmayı başardı. Aynı yılın sonlarına doğru **Moskova'da** bir araya gelen Müttefik devletler SSCB'nin ısrarı ile Türkiye'yi savaşa girmeye ikna etmek konusunda anlaştılar.
- Bunun üzerine Churchill ve İnönü Kahire'de bir araya geldi. Ihtiyaçlarının karşılanması şartıyla Türkiye başta savaşa katılmayı kabul etti, ancak yeterli yardım sağlanmayınca Türkiye savaşa girmeyi tekrar reddetti.

- Bu durum Türkiye ve Müttefikler arası ilişkileri durma noktasına getirdi. Türkiye ilişkiyi tekrar canlandırmak için Alman askeri gemilerinin Boğazlardan geçmesini engelledi ve Almanya'ya yaptığı ihracatı durdurdu.
- Türkiye 23 Şubat 1945'te savaş sonrası düzenin oluşturulacağı **San Fransisco Konferansı'na** katılabilmek ve Yalta Konferansı kararları doğrultusunda **BM teşkilatının asil üyeleri** arasında yer alabilmek için Almanya'ya savaş açtı. Ancak savaş ilanı yalnızca **simgesel** bir hareket olarak kaldı.

SAVAŞIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

- **Devlet bütçesi savunmaya** ayrıldı. **Planlama çalışmaları, sanayi yatırımları ertelendi**.
- **Güçlü bir ordu** kurulma çalışmaları başladı. Yetişkin**, üretim yapan nüfus askere** gitti, **üretim azaldı.**
- **İthalat yolları** kapandı. **Temel ihtiyaç maddesi** sıkıntısı başladı.
- **Enflasyon** oranları arttı.
- **Karaborsacılar** ortaya çıktı.

ÖNLEMLER:

- **Milli Korunma Kanunu** oluşturuldu. **Devlet müdahaleleri** meşru hale getirildi.
- **Devletçilik** politikasına geçildi. Devlet **fiyat denetimleri** yapmaya ve **tarım ürünlerine düşük fiyatlarla el koymaya** başladı.
- **Üretim** teşvik edilmeye ve artırılmaya çalışıldı
- **Köy Enstitüleri** kuruldu (1940).
- **Topraklandırma Kanunu** çıkartıldı. Topraksız köylüye toprak verildi. (Bu Kanun beklenen ölçüde gerçekleşemedi)
- **Vergiler** artırıldı.
- **Karaborsacılık** yapan tüccarlar zenginleşince, biriken sermayeden devletin harcamalarına yarar sağlamak için gayrimüslimlerden **Varlık Vergisi** alınmaya başlandı. Vergiyi ödeyemeyecek olanlar için yapılmış olan **Aşkale** adı verilen doğudaki çalışma kamplarına yollandı.
- Temel gıda ürünlerini **düzenli kullanma çalışmaları** başladı.
- **Tahıl stoklarına** el kondu. Ekmek, zeytin, şeker gibi temel ürünler **karne**yle satılmaya başlandı.
- **Buğday unundan** pasta ve benzeri şeylerin yapımı yasaklandı.
- **Kolera, Tifo** gibi salgın hastalıkların önlenmesi için **sağlık çalışmalarına** başlandı.
- Karadeniz'de **gemi seferleri durduruldu**.
- Hava saldırılarına karşı **karartma uygulaması** başladı.
- Gece 23:00'dan sonra **sokağa çıkma yasağı** uygulandı.
- Bu uygulamalar bazı özgürlükleri kısıtlasa da temelinde **yaşama özgürlüğünü korumak** vardır.

SONUÇLAR:

- **Gayrisafi milli hasıla oranı azaldı**.
- **Karaborsayla** uğraşan zenginler türedi.
- **İthalat azaltıldığı** için **dolar ve altın rezervleri birikti**.
- **Sanayi üretimi** %5,6 geriledi.

- **Tarımsal gelir** %7,2 geriledi.
- **Milli gelir** %6,3 geriledi.
- **Özel sanayi devletten daha .ok geriledi.**

2. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDEKİ DİĞER GELİŞMELER

- **Eğitime ve kültüre** önem verildi. Cumhuriyetin ilanından o güne kadarki en fazla **yatırım** yapıldı.
- **Mesleki ve teknik okul sayısı** 3 katına, **öğrenci sayısı** 4 katına çıktı.
- **Edebiyatta** yeni akımlar çıktı, **toplumcu gerçekçilik akımı** etkisinde kalındı.
- Siyasi gelişmelerin takip edilmesi için **radyo yaygınlaştı**, Ankara Radyosu, İstanbul Radyosu kuruldu.
- **Türk musikisi** gelişti.

EKONOMİ:

- 29 ekonomik bunalımının etkisi **devlet kapitalizmi**

- II. Dünya savaşının etkisi **devlet müdahaleciliğinin yoğunlaşması**

- **Gerileyen ekonomi: savaş sırasında iktisadi büyüme sürdürülemedi**
- İhracat ve ithalat miktarları düşürülürken, ithalatta daha fazla düşüş oldu.
- Savaş boyunca:
    - Dış ticaret fazlası dolayısıyla altın ve döviz rezervleri arttı.
    - Ancak bu artışın ülke ekonomisine katkısı olmadı.
- Çünkü:
    - Yatırımlar için gereken **ithalat** savaş yüzünden yapılamadı
    - Yatırım alanları: **demiryolu, sanayi işletmeleri**

SANAYİ ALANINDA SORUNLAR:

- **Beş yıllık sanayi planı uygulanamadı**
- **Sanayi, ithalat yapılamadığından geriledi**

SANAYİLEŞMENİN YAVAŞLAMA NEDENLERİ:

İthalatın Durması:

- Sanayi sektörünün **ihtiyaç duyduğu donanımların**, araç ve gereçlerin tedarik edilememesi,
- **Yeni üretim birimleri kurmak** ve **mevcutları genişletmek** için gerekli olan tesisatın, makinelerin ve yedek parçanın ülkeye getirilememesi.

Devlet Bütçesinde Değişiklik

- Genel Bütçe içinde **savunma** masrafları arttı,
- Bu yüzden **II. Dört Yıllık Plan** gerçekleştirilemedi.

TARIMDA KÜÇÜLME NEDENLERİ:

- Askere alınma
- Yönetimin satin alma politikası

Askere Alınma:

- Savaş boyunca **1 milyon kişi silah altına** alındı.
- Nüfusun **%80'i kırsal kesimde** yaşıyordu.
- Tarım üretimi **el emeğine** dayanıyordu.
- **Üretimin düşmesinin** yanı sıra, **tarım topraklarının** önemli bir bölümü atıl kaldı
- **Buğday üretimi** yarı yarıya düştü

Yönetimin Satın Alma Politikası:

- **MİLLİ KORUNMA KANUNU**
- Tahıl ürününün, yerinde tüketim ve tohumluk için yeterli miktar ayrıldıktan sonra kalanının **Toprak Mahsulleri Ofisine** satılma zorunluluğu getirildi.
- Satışlar **hükümetçe** belirledi ve **piyasa fiyatının çok altındaydı**.

Milli Korunma Kanunu'nun Etkisi

- Küçük toprak sahibi **geçinemez** oldu
- Küçük toprak sahibi, iş bulmak için **kırdan kente göçe** başladı
- Göç edenler tarlalarını satmadıkları için **ekili alan azaldı**

MİLLİ KORUMA KANUNU:

- Devletin **ekonomiye müdahale** olanakları genişliyor
- **Özel girişim** devletin vesayeti altına giriyor

KARABORSA:

Enflasyon ortamında, mal yokluğuna dayalı karaborsa dönemin **ekonomik hayatına** ilişkin tabloyu sergiler.

DEVLETİN NAKİT PARA GEREKSİNİMİNİ KARŞILAMASI

- **Para basılmadı** (enflasyondan kaçınıldığı için)
- **İç borçlanma**, 1941 tasarruf banoları (yeterli olmadı)
- 1942 **Varlık Vergisi**

YENİ VERGİNİN NEDENLERİ:

- **Gelir dağılımını** yeniden düzenlemek,
- **Sosyal adaleti** sağlamak,
- **Yüksek kazanç sahiplerinden vergi almak**

VARLIK VERGİSİ KANUNU 1943

- Savaşın başından beri elde edilen **servet ve kazançlara hükümet tarafından el konulmasına olanak veren** düzenlemedir.

- Servet ve kazanç sahiplerinden, servetleri ve olağanüstü kazançları üzerinden **bir defaya mahsus** olmak üzere alınacak vergidir.
- Takdir komisyonları, yükümlüleri ve vergi miktarını saptar,
- **Vergi miktarına itiraz olanağı yoktur**

VARLIK VERGİSİNİN UYGULANMASI

- **Müslüman Türklere** hoşgörü gösterildi, gayrimüslimlere **katı** davranıldı.
- Vergi yükümlülerinin ve miktarın saptanmasında, **siyasal etki ve nüfuzun, kişisel ilişkilerin** önemli rolü oldu.
- Gayrimüslim sermayesi, **müslüman Türk sermayesine aktarılmış** oldu.

VARLIK VERGİSİ KANUNU

- Tahakkuk ettirilen miktarın tespit biçimi,
- **İtiraz hakkı tanınmaması** Nedeniyle YASAL DEĞİLDİ.
- Gayrimüslimlere, Müslümanlardan **daha ağır vergi yükü** getiriyordu - AYRIMCILIK

Şükrü Saraçoğlu hükümeti, 12 Eylül 1942 de defterdarlıklara bir yazı gönderdi. Zenginlerin **mal varlıklarının tespitini** istiyordu. Zenginleri ise **Müslümanlar, gayrimüslimler** yani Rumlar Ermeniler ve Yahudiler, dönmeler yani sonradan Müslüman olmuş vatandaşlar ve yabancılar olmak üzere **4 gruba** ayırıyordu. Tüm zenginler **mal varlıklarına** göre değil **kimliklerine göre paylarına düşeni** ödeyeceklerdi. Yasa kısa zamanda **mecliste görüşüldü** ve 11 Kasım'da da kabul edildi. Adına da **Varlık Vergisi** dendi. Yasa metninde **azınlık** aleyhtarı hiçbir şey olmamasına rağmen uygulama çok farklı oldu. Herkese vergisini ödemek için yalnızca **15 gün** süre tanınmıştı. Parası olan veya komisyonların biraz olsun insaflı davrandıkları azınlıklar vergilerini ödeyebildiler. Vergisini ödeyemeyenler gazetelerin yazdığına göre **sürgüne** gönderilecekti. Sürgün yeri ise azınlıkların hiç tanımadıkları, hiç bilmedikleri **Erzurum ve ilçeleri idi**. Borçluların önce evlerine işyerlerine gidildi **mallarına el konuldu** o da yetmeyince başka bir çare bulundu. Varlıkları yetmeyenler borçlarını **çalışarak** ödeyeceklerdi.

Resmi rakamlara göre 1400 kişi **Aşkale'ye** yollandı. Sürgünler, taş kırdılar, yol yaptılar.
15 Mart 1944 de çıkan bir kanunla Varlık Vergisi tamamen ortadan kalktı.

HÜKÜMETİN SATIN ALMA POLİTİKASININ YOL AÇTIĞI SORUNLAR

- Büyük kentlerin iaşesi
- Karaborsa

KARABORSA

- Tahıl ürününün düşük fiyatlarla hükümete teslim edilmeyip **el altından satılması**

BÜYÜK KENTLERİN İAŞESİ

- Tahıl ürününün **karaborsada** satılması
- Hükümetin öncelikle **ordu ve memurları** beslenmeyi hedeflemesi nedeniyle, hükümet **belediyelere yeterince un veremedi**

KARABORSA VE FİYAT ARTIŞININ KENTLERE ETKİLERİ

- **Şeker** gibi temel gıda maddeleri bulunmaz oldu.
- **Kuru üzüm** tüketilmeye başlandı.
- Un darlığı nedeniyle **pasta, poğoça, kurabiye**, börek vitrinlerde görünmez oldu.

SEFERBERLİK DÖNEMİNDE KÂRLI ÇIKANLAR

- **Büyük toprak sahipleri** (yüksek piyasa değerinden satış yapan)
- **Aracı tüccarlar** (karaborsacı olanlar)

HACIAĞA

- Bu darlık ortamına karşın, eğlence yerlerinde **mantıksızlık derecesinde ölçüsüz harcamalarda** bulunanları betimlemekteydi.

TİCARET VE SANAYİ ODALARI, ESNAF ODALARI VE TİCARET BORSALARI KANUNU (1943)

- "Muayyen bir kadro ve teşkilat içinde birleşmiş meslek mensupları, Devletin karşısında bir fert gibi yer alarak, en sıkı ve tesirli bir kontrole tabi tutulabilirler"
- "Bu kanunda yazılı teşekküller Ticaret vekilliğine bağlı olup onun teftiş ve denetimine sahiptir"

TİCARET VE SANAYİ ODALARI, ESNAF ODALARI VE TİCARET BORSALARI KANUNU'NA (1943) TEPKİ

"Nasyonal Sosyalist Almanya ile Faşist İtalya'nın iktisadi teşekküllerini bize getirmek istiyorlar"

A. Menderes

Değerlendirme: Kanunun korparatif bir nitelik taşıdığı düşünülmüş, savaş sonrası dönemde burjuvazinin CHP'den uzaklaşmasında rolü olmuştur.

NÜFUS

1927-1960 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE NÜFUS ARIŞI İSTATİSTİKLERİ

YIL	Nüfus (milyon)	Nüfus artış hızı (%o)

1927	13.648	
1935	16.158	21.10
1940	17.821	17.24
1945	18.790	10.59
1950	20.947	21.73
1955	24.065	27.75
1960	27.755	28.53

NÜFUS ARTIŞ HIZINDAKİ YAVAŞLAMA NEDENLERİ:

- Erkeklerin silah altına alınması
- Ekonomik sıkıntılar nedeniyle önlemlerle doğumdan kaçınılması

EĞİTİM

SAVAŞ SIRASINDA HARCAMALAR:

- **İLKOKUL** YAPIMI HIZ KAZANDI
- **KÖY ENSTİTÜLERİ KURULDU** (17 Nisan 1940'da çıkarılan kanunla, **köylülerin kendi yörelerinde ve pratik bilgilerle** eğitilmesini öngörüyordu) Savaş Yıllarında Mesleki ve Teknik okul sayısı 3 katına, öğrenci sayısı 4 katına çıkarıldı.

KÖY ENSTİTÜLERİNİN ÖNEMİ:

- Pedegojik değeri
- İktisadi gelişmedeki rolü

KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURULMA NEDENLERİ:

- **Öğretmen** yetiştirmek
- **Kırsal kesimin ilköğretim sorununu** devlet bütçesine en az yük getirerek çözmek

KÖY ENSTİTÜLERİNİN DAYANDIĞI İLKE:

- Köy çocuklarının, köyde ve tarımsal ekonominin sorunlarını uygulamalı bir biçimde öğrenerek eğitilmeleri.

KÖY ENSTİTÜLERİNİN İNŞASI:

- Köylülerin **emeğine** dayanılarak inşa edildi.
- **Köy kökenli öğretmenler** yetiştirilecekti.

KÖYLÜLERİN TEPKİSİ:

- Atılımın hedefi olan köylüler, atılımın yükünü çekmeleri nedeniyle (Angarya) onu desteklemediler.

NEDEN KÖY KÖKENLİ GENÇLER?

- Köye daha **çabuk etkili** biçimde bütünleşebilirler
- Köy koşullarinda **daha verimli** faaliyet gösterebilirler

KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURULUŞU:

- Köy Enstitüleri Kanunu ile 17 Nisan 1940'ta TBMM'de oylama ile
- "Sessiz Muhalefet" ile karşılaştı.

KÖY ENSTİTÜSÜ GİRİŞİMİNİ DESTEKLEYEN VE ONA HIZ VEREN KADRO:

- İsmet İnönü
- Maarif Vekili / Milli Eğitim Bakanı - Hasan Ali Yücel
- İlköğretim Umum Müdürü / MEB İlköğretim Genel Müdürü - İsmail Hakkı Tonguç

KÖY ENSTİTÜLERİNİN ÖNEMİ

- Bu okullardan mezun gençler, gittikleri yerlerde siyasal, sosyal, kültürel etkilere neden olacaklardır.

AMAÇ

- **Halk Odaları:** halkın **kültürel seviyesini yükseltmek**
- **Köy Enstitüleri**: köy yaşamını tanıyan, köye önderlik edebilecek **öğretmenler** yetiştirmek

TOPRAK REFORMUNA destek olacak kitleyi ve önderlerini yetiştirmek.

SÜREÇ:

1939-1945: 20 ADET KÖY ENSTİTÜSÜ

1949: 21 ADET KÖY ENSTİTÜSÜ

1945 SONRASI: SAVAŞTAN SONRA DURDU VE SESSİZCE ORTADAN KALKTI

1923'TEN 1946'YA TÜRKİYE'DE RAKAMLARLA İLKÖĞRETİM

DERS YILI	İLKOKUL SAYISI	TOPLAM ÖĞRENCİ
1923-24	4.894	341.941
1939-40	9.418	905.139
1945-46	14.010	1.357.740

KÖY ENSTİTÜSÜ KANUNU VE TOPRAK AĞALARI

Bu dönemde tarımda sömürü düzeninin mimarı olan **büyük toprak sahipleri**, aynı zamanda iktidar koalisyonunda da ağırlığı olan bir sınıf teşkil etmektedir.

Bu durumda, **tarımda sınıf kavgasını** körükleyecek ve **demokratik köylü mücadelelerine** yol açacak bu kanun, **toprak ağalarının** geniş ölçüde temsil edildiği meclisten nasıl geçmiştir?

TOPRAK AĞALARINA RAĞMEN KÖY ENSTİTÜLERİ KANUNU NASIL OLDU DA KABUL EDİLDİ?

1. ORTA SINIF KÖKENLİ **BÜROKRATLARIN** İKTİDARDAKİ AĞIRLIĞI VE SAVAŞ YILLARINDA DAHA DA SERTLEŞMİŞ OLAN SİYASİ İKTİDARIN AÇIK TARTIŞMAYA İMKAN VERMEYEN **ANTİ-DEMOKRATİK** NİTELİĞİ
2. SİLAH ALTINDA TUTULAN BÜYÜK BİR ORDUNUN **İAŞESİNİ** SAĞLAMA İÇİN **TARIMSAL ÜRETİMİ ARTTIRMA İHTİYACI**
3. KÖYLÜNÜN OKUTULARAK **DAHA İYİ BİR ÜRETİCİ** HALİNE GETİRİLMESİ İSTEĞİ
4. TOPRAK AĞALARININ KÜLTÜR VE KAVRAYIŞ SEVİYELERİNİN DÜŞÜKLÜĞÜ SEBEBİYLE, **KANUNUN SONUÇLARINI İYİCE GÖREMEMİŞ OLMALARI**

DIŞ SİYASET

TÜRKİYE II. DÜNYA SAVAŞINDA AKTİF BİR TARAFSIZLIK POLİTİKASI İZLEDİ

- Bir yandan büyük bir orduyu silah altında tuttu
- Bir yandan savaşan taraflara mal sattı

ALMANYA'YA SİLAH YAPIMINDA TEMEL ÖNEMİ OLAN **KROM** MADENİ SATMASI **MÜTTEFİKLERİN TEPKİSİNE YOL AÇTI.**

STALİNGRAT KUŞATMASINDAN SONRA ALMANYA'NIN YENİLECEĞİNİN BELLİ OLMASI ÜZERİNE MÜTTEFİKLERE YAKLAŞTI.

SAVAŞA GİRMESİ İÇİN YAPILAN BASKILARA KARŞILANMASI İMKANSIZ SİLAH VE MALZEME TALEPLERİYLE KARŞILIK VERDİ.

SAVAŞIN BİTMESİNE YAKIN ALMANYA VE JAPONYA'YA SAVAŞ AÇARAK YENİ DÜNYA DÜZENİNDE YER ALMA İSTEĞİNİ GÖSTERDİ.

İDEOLOJİ

- MİLLİYETÇİLİK
- HALKÇILIK
- LAİKLİK
- IRKÇILIK (Küçük burjuva kökenli çevrelerde etkisini hissettirmiştir)

KARŞI ÇIKILAN KONULAR

- **Sınıf Kavgası**
- **Din Fanatizmi**

Laiklik, gazetelerde dini tefrikaların yasak edilmesine kadar varan sert bir uygulama şekli bulmuştur.

Savaş sonrası dinci ideolojinin yaygın olduğu halk kesimleri CHP'den uzaklaşmıştır.